

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Навчально – науковий інститут економіки
Фінансово-економічний факультет
Кафедра міжнародних відносин і аудиту
ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
кваліфікаційної роботи ступеню магістра

студентки Сафронової Варвари Сергіївни

(ПІБ)

академічної групи 291М-23-1

(шифр)

спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

(код і назва спеціальності)

за освітньо-професійною програмою «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

(офіційна назва)

на тему: «Відносини між США та Китаєм: тайванська проблема та її вплив»

(назва за наказом ректора)

	Прізвище, ініціали	Оцінка	Підпис
Керівник роботи	Двуреченська О.С.		
Рецензент			
Нормоконтроль	Двуреченська О.С.		

Дніпро
2024

ЗАТВЕРДЖЕНО:
завідувачка кафедри
міжнародних відносин і аудиту
_____ Пашкевич М.С.
(підпис) (прізвище, ініціали)

« ____ » _____ року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеню магістра

Студентки Сафронової В.С. академічної групи 291М-23-1
(прізвище та ініціали) (шифр)
спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
спеціалізації «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
за освітньо-професійною програмою «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
на тему: «Відносини між США та Китаєм: тайванська проблема та її вплив»,
затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від _____
№ _____

Розділ	Зміст	Термін
1	ВІДНОСИНИ МІЖ США ТА КИТАЄМ: СТАНОВЛЕННЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН	30.09.24 – 20.10.24
2	СУТНІСТЬ ТА ВИТОКИ ТАЙВАНСЬКА ПРОБЛЕМА	21.10.24 – 10.11.24
3	ПЕРСПЕКТИВИ ТА МОЖЛИВІ ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ТАЙВАНСЬКОГО КОНФЛІКТУ	11.11.24 – 01.12.24

Завдання видано _____

(підпис керівника)

Двуреченська О.С.

(прізвище, ініціали)

Дата видачі _____.

Дата подання до екзаменаційної комісії _____

Прийнято до виконання _____

(підпис студента)

Сафронова В.С.

(прізвище, ініціали)

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота магістра: 108 с., 11 рис., 4 табл., 103 літер., 0 додатків.
Предмет – дослідження впливу тайської проблеми на відносини між США та КНР.

Мета роботи – дослідження впливу тайванської проблеми на відносини між США та КНР.

Методологія (метод) дослідження: Аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, історико-генетичний, об'єктивність, історизм, системний та комплексний підхід, SWOT-аналіз.

Результати дослідження та їх новизна: На основі теоретико-методологічного аналізу було розкрито сучасні трансформаційні процеси у відносинах між США та Китаєм через призму Тайванської проблеми. Новизна дослідження полягає у виявленні значення Тайванської проблеми як ключового фактору трансформації сучасної зовнішньої політики США та Китаю. Визначено, як напруженість між прагненням Китаю до об'єднання з Тайванем і політикою США щодо підтримки тайванської незалежності впливає на геополітичну ситуацію у світі. Оцінено наслідки цих протиріч для міжнародної економіки, зокрема в контексті глобальних ланцюгів постачання.

Результати досліджень можуть бути застосовані у процесі викладання дисциплін «Міжнародні відносини», «Зовнішня політика провідних країн світу», також можуть використовуватись у наукових дослідженнях як теоретична основа для подальшого аналізу геополітичних трансформацій у контексті американо-китайських відносин.

Перелік ключових слів: США, КНР, ТАЙВАНСЬКИЙ КОНФЛІКТ, ТАЙВАНЬ, РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВІЙНА

RESUME

The graduation research of the sixth-year student Safronova Varvara (NTU DP, Faculty of Finance and Economics, Department of International Relations and Audit) deals with exploring the relations between the United States and China and the impact of the Taiwan issue on these relations.

The work is interesting for historians, politicians. In addition, these results are applicable for further analysis of this topic and can serve as a basis for deeper researching into US-China relations and the Taiwan issue.

Bibliogr. 103. Tables 4. Ill. 11

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ I. ВІДНОСИНИ МІЖ США ТА КИТАЄМ: СТАНОВЛЕННЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН.....	8
1.1. Історичний контекст та розвиток американсько-китайських відносин....	8
1.2. Економічні та торговельні зв'язки між США та КНР у XX - XXI столітті.....	19
1.3. Політичні та військові аспекти співпраці США та КНР і протистояння...	30
РОЗДІЛ II. СУТНІСТЬ ТА ВИТОКИ ТАЙВАНСЬКА ПРОБЛЕМА.....	43
2.1. Історія конфлікту між Китаєм та Тайванем.....	43
2.2. Позиція США щодо Тайваню.....	52
2.3. Вплив тайванського питання на міжнародне співтовариство.....	60
РОЗДІЛ III. ПЕРСПЕКТИВИ ТА МОЖЛИВІ ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ТАЙВАНСЬКОГО КОНФЛІКТУ	71
3.1. Вплив російсько-українського конфлікту на тайванський конфлікт.....	71
3.2. Підходи провідних держав та міжнародних організацій до врегулювання тайванського конфлікту.....	76
3.3. Ймовірні сценарії ескалації конфлікту у Тайванській протоці.....	84
ВИСНОВКИ	96
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	100

ВСТУП

Тайванське питання є одним із найгостріших і найскладніших аспектів у відносинах між Сполученими Штатами Америки та Китайською Народною Республікою. Воно несе значний потенціал ризику військового конфлікту, наслідки якого можуть бути серйозними не лише для Азійсько-Тихоокеанського регіону, а й для глобальної стабільності.

Ключова суть проблеми полягає у суперечливих позиціях сторін: КНР розглядає Тайвань як свою провінцію, тоді як уряд Тайваню прагне зберегти статус фактичної незалежності. Зі свого боку, США офіційно підтримують політику «одного Китаю», проте надають Тайваню військову допомогу та підтримку, що де-факто може трактуватися як визнання його суверенітету.

В останні роки напруженість у Тайванській протоці значно зросла. КНР збільшує військову присутність у регіоні, тоді як Тайвань посилює обороноздатність і активізує співпрацю зі Сполученими Штатами. Війна в Україні додатково підкреслила актуальність тайванського питання, демонструючи можливість застосування військової сили для досягнення територіальних цілей. Це спонукало США та Тайвань до зміцнення взаємодії в галузі безпеки.

Майбутнє вирішення тайванського питання матиме вирішальне значення для відносин між США та КНР, а також для стабільності в Азійсько-Тихоокеанському регіоні. Збройна агресія Росії проти України продемонструвала, що територіальна цілісність держав не є гарантованою, що може стимулювати Тайвань до посилення співпраці з державами, які підтримують його незалежність.

У разі виникнення військового конфлікту в Тайванській протоці США можуть бути змушені вступити у протистояння з КНР. Такий сценарій спричинить масштабний міжнародний конфлікт із непередбачуваними наслідками для світової безпеки, економіки та політичних відносин.

Актуальність дослідження тайванського питання визначається не лише високим ризиком ескалації напруженості між двома наддержавами, а й його глобальними наслідками. Аналіз цього конфлікту дозволяє краще зрозуміти динаміку сучасного геополітичного середовища та оцінити ймовірні сценарії розвитку подій, що мають ключове значення для забезпечення міжнародної стабільності.

Необхідність комплексного дослідження тайванської проблеми як виклику міжнародній безпеці та здатності міжнародних суб'єктів протидіяти йому обумовлює актуальність теми дослідження.

Тайванська проблема є предметом дослідження вчених різних галузей знань, таких як міжнародні відносини, політична наука, економіка, військова справа та ін. Ґрунтовні теоретичні дослідження питань розвитку тайванської проблеми можна виділити праці зарубіжних дослідників Г. Шуберт, Ш. Ріггер, С. Л. Кестнер, Р. Клаф [29; 51; 76; 81]. Вітчизняні науковці також зробили внесок в дослідження тайванського питання: М. Таран, І. Підберезник, К. Брензович, С. Якубовський, Т. Родіонова та інших [2; 8; 10; 13; 14].

Стан наукової дослідженості тайванської проблеми є досить високим. Вченим вдалося накопичити значний обсяг знань про цю проблему. Однак, тайванська проблема є складною і багатогранною, тому вона продовжує бути предметом активних досліджень. У останні роки спостерігається зростання інтересу до тайванської проблеми, оскільки відбулося посилення напруженості в Тайванській протоці та війною в Україні. Також нові аспекти тайванської проблеми, такі як можливий вплив російської агресії проти України на тайванську проблему. Ці всі аспекти потребують подальших наукових досліджень даного питання.

Об'єктом дослідження є відносини між США та КНР.

Предметом дослідження є вплив тайванської проблеми на відносини між США та КНР.

Метою дипломної роботи є дослідити впливу тайванської проблеми на відносини між США та КНР.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі завдання:

- визначити історичний контекст відносин між США та Китаєм;
- проаналізувати економічні та торгівельні зв'язки між США та Китаєм;
- розкрити політичні та військові аспекти співпраці та протистояння США та Китаю;
- визначити історичні причини конфлікту між Китаєм та Тайванем;
- охарактеризувати політику США щодо Тайваню;
- проаналізувати вплив тайванського питання на відносини між Китаєм та іншими країнами;
- визначити можливі наслідки ескалації тайванського конфлікту.

Методологічну основу дослідження становлять принципи об'єктивності та історизму, які забезпечують застосування системного і комплексного підходів для поглибленого вивчення взаємин між США та Китаєм через призму тайванської проблеми. Це дозволяє аналізувати окремі аспекти впливу Тайваню на двосторонні відносини та оцінювати їх у ширшому геополітичному контексті. Для досягнення мети дослідження використано загальнонаукові (аналіз, синтез, узагальнення, порівняння) та історичні методи, зокрема історико-генетичний. Метод узагальнення допоміг оцінити еволюцію американсько-китайських відносин у контексті тайванської проблематики. Метод порівняння та історико-генетичний метод сприяли дослідженню політики США і Китаю щодо Тайваню та визначенню ролі цього питання у формуванні їхньої сучасної зовнішньої політики. Також було використано SWOT-аналіз для визначення переваг та недоліків сценаріїв розвитку ситуації в Тайванській протоці.

Джерельна база дослідження охоплює ключові заяви офіційних осіб, документи, які відображають специфіку відносин між США та Китаєм у контексті тайванської проблематики. Офіційні заяви президентів та посадових осіб США,

Китаю та Тайваню дозволяють простежити позиції цих країн на певні дії та вислови їх союзників та супротивників [23; 25; 27; 41; 65-67; 71-72; 74-75]. Ця база дає змогу всебічно аналізувати динаміку відносин між США та Китаєм, спираючись на об'єктивні дані та документальні підтвердження.

Структура дипломної роботи відповідає поставленій меті та завданням і складається зі вступу, трьох розділів, висновку, списку використаної літератури.

РОЗДІЛ I. ВІДНОСИНИ МІЖ США ТА КИТАЄМ: СТАНОВЛЕННЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН

1.1. Історичний контекст та розвиток американсько-китайських відносин

Першим американцем, який розглядав можливість організації торгівлі зі східними країнами, був Джаред Спаркс, авантюрист, місіонер і дезертир, що зухвало втік з англійського військово-морського флоту. У 1772р, будучи на службі в британському флоті, він продав хутра, придбані в Америці, в китайському порту Гуанчжоу (Кантоні). Пізніше, ставши священиком у своєму рідному Коннектикуті, куди він утік від англійського правосуддя, Спаркс Д. у своїх проповідях закликав парафіян до розвитку торгівлі з Китаєм [7].

Джон Лейард, інший американець, котрий брав участь у останній навколосвітній подорожі Джеймса Кука в 1776р, також закликав співвітчизників розвивати комерційні відносини з країнами тихоокеанського регіону. Зокрема, він звертався до торговців Нью-Йорка, Філадельфії та Бостона. Врешті-решт, піддавшись його вмовлянням, філадельфійський негоціант Роберт Моріс спорядив торговельне судно «Імператриця Китаю» до Цінської імперії [4].

Контакт між США та Китаєм почався в серпні 1784р, коли імператриця Китаю відпливла до Гуанчжоу, провінції на півдні Китаю. За даними Історичного офісу Державного департаменту США, у XVIII столітті вся торгівля із західними країнами велася через Гуанчжоу. 1784р «ознаменував вхід нової нації в прибуткову китайську торгівлю чаєм, порцеляною та шовком» [62].

Уряд Сполучених Штатів був задоволений успішним плаванням. Семюел Шоу був призначений консулом в Кантоні і став першим американським дипломатичним представником у Китаї .

Перші американські місіонери, які прибули, висадилися в Гуанчжоу у лютому 1830р. На кораблі було двоє протестантських священиків, преподобні Елайджа

Бріджман і Девід Абеел, які були послані Американською радою комісарів для іноземних місій. Перед прибуттям Бріджман ретельно вивчав китайську культуру та історію. Першим медичним місіонером був доктор Пітер Паркер, який прибув у 1834р, знову ж таки, до Гуанчжоу. Він заснував невелику клініку в іноземному кварталі, але через велику кількість пацієнтів він незабаром розширив її до того, що стало лікарнею Гуанчжоу.

«Століття приниження» (1839–1949) формує сучасне сприйняття Китаю в міжнародному контексті. Цей період почався з Опіумної війни 1839 року, коли Велика Британія, бажаючи розширити торгові відносини з Китаєм, розпочала експорт опіуму, попри відмову китайців. Імператор Китаю призначив комісара Лінь Цзесюя для боротьби з торгівлею опіумом, що призвело до військового конфлікту з Великою Британією [4].

Нанкінський договір 1842р, перший з нерівноправних договорів, завершив війну з перемогою британців, розширив їхні торгові привілеї та відкрив чотири нові порти для міжнародної торгівлі. Договір став зразком для подальших угод між Китаєм та західними країнами, заклавши основу для розширення торгівлі.

Вансянський договір, підписаний у 1844р між США та Китаєм, став початком офіційних відносин між країнами. Держсекретар Деніел Вебстер відправив конгресмена Кейлеба Кушинга до Китаю для переговорів, але Кушингу відмовили у в'їзді до Пекіна. Після тривалого очікування в Макао Цінський переговорник Ци Ін погодився на умови США, що надало американцям статус найбільшого сприяння в торгівлі з Китаєм і різні привілеї. У 1858р Тяньцзінські договори розширили ці привілеї, відкривши нові порти для іноземної торгівлі і поселення та дозволивши створення постійних дипломатичних представництв у Пекіні.

Аналітик Китаю Елісон Кауфман розділяє втрати під час «Століття приниження» на три категорії: «втрата території; втрата контролю над внутрішнім та зовнішнім середовищем; втрата міжнародного авторитету та гідності». Сьогодні багато китайців вважають ці втрати несправедливостями, які потребують

виправлення. Вони звинувачують у цих минулих приниженнях західний імперіалізм, який часто асоціюють із США сьогодні, незважаючи на його коріння в британському імперіалізмі 1800-х р [52].

У 1847р китайські робітники, відомі як «кулі», вперше прибули на Кубу для роботи на цукрових плантаціях. Незабаром після цього «кулі» почали прибувати до США. Після початку Каліфорнійської золотої лихоманки в 1849р все більше китайських робітників прибувало до США для роботи на шахтах і залізницях, а також на інших некваліфікованих посадах. Протягом перших 20 років після початку золотої лихоманки до Сполучених Штатів прибуло понад 100 000 китайців.

З початку великої китайської імміграції в 19 столітті в США сформувалися негативні уявлення про китайців, яких сприймали як нижчих за біле населення. Це призвело до обмеження китайської імміграції. У 1875р Конгрес ухвалив закон Пейджа, що забороняв в'їзд китайських робітників і жінок для проституції. У 1882р був прийнятий закон про виключення китайців, який припинив імміграцію з Китаю на десять років. У 1888р договір Баярда-Чжана продовжив заборону на 20 років, а Акт Скотта заборонив повернення китайців до США. Акт Гірі 1892р ще більше посилив обмеження, заборонивши китайську імміграцію ще на десять років і вимагав постійного носіння дозволів на проживання. Після 1902 року, коли акт Гірі втратив чинність, законодавство продовжувало ускладнювати імміграцію і видворення китайців. Китайці в США стали зосереджені в сегрегованих районах, відомих як «китайські квартали» [62].

З серпня 1894 по квітень 1895р Японія і Цінська династія воювали в Першій китайсько-японській війні за контроль над Кореєю. Японія здобула перемогу, і Цінська династія підписала Договір Сімоносеки, що завдало удару по її репутації та регіональній могутності. Японія отримала права в Китаї, зокрема на будівництво фабрик, а США також отримали ці права через принцип найбільшого сприяння, ставши конкурентами Японії в Південно-Східному Китаї. Тайвань, спочатку

оголошений Республікою Формоза, був захоплений Японією військовою силою, що розпочало півстолітню японську окупацію острова [62].

Щоб уникнути монополії на китайський ринок, державний секретар Джон Гей у 1899р запропонував політику «Відкритих дверей» через ноти, що забезпечували рівний доступ для всіх іноземних держав до китайського ринку. Хоча ці ноти не мали юридичного значення, вони стали основою американської політики у Східній Азії.

У середині 1890-х р. в Китаї зріс антиіноземний настрій, незважаючи на політику відкритих дверей США. Повстання боксерів, яке виникло через антиіноземні та антихристиянські настрої, націлилося на іноземців і місіонерів. У 1900р повстання було придушене спільними військовими зусиллями, включаючи США. Після цього Цінська династія підписала Протокол боксерів, зобов'язавшись виплатити понад 330 мільйонів доларів репарацій. США використали свою частку для фінансування стипендій китайським студентам [21].

Антиіноземні настрої в Китаї переросли в антиамериканські. З 1905 по 1906 рр міста Шанхай, Пекін та інші великі міста розпочали бойкот американських бізнесів і продуктів, що відображало зростання націоналізму в країні.

Цінська династія, намагаючись зміцнити свою ослаблену легітимність, запровадила низку реформ і змінила конституцію. Для фінансування розширення залізниць уряд взяв кредити в іноземних держав. Однак невдоволення урядом зросло, і восени 1911р Цінська династія впала.

Після Учанського повстання проти Цінської династії в жовтні 1911р, Цінська династія впала, і була заснована Республіка Китай. Засновником Республіки стала Національна партія (Гоміндан). Хоча керівництво Республіки змінювалося кілька разів у перші роки її існування, нове керівництво демонструвало свою військову силу. Чан Кайші став лідером Гоміндану в 1925р і є найвідомішим лідером Націоналістичної партії [62].

У 1900-х Китай переживав значні перетворення. Спочатку Китай дотримувався нейтралітету під час Першої світової війни, але в серпні 1917р оголосив війну Японії, намагаючись відновити контроль над півостровом Шаньдун, що на той час був під німецьким контролем. Японія, яка також претендувала на цей півострів, захопила його і видала документ, відомий як 21 вимога, що надавав їй територіальні та торгові привілеї в Китаї. США під керівництвом президента Вудро Вільсона виступили проти цього документа, оскільки він суперечив політиці відкритих дверей, але Китай змушений був прийняти умови вимог.

Версальський договір, що завершив Першу світову війну, надав Японії контроль над півостровом Шаньдун, що викликало обурення в Китаї. Це призвело до студентських протестів 4 травня 1919р проти японського імперіалізму і Договору Версаля. Рух Четвертого травня надихнув багатьох китайців, включаючи Мао Цзедуна, на підтримку анархії та комунізму. У 1921р була заснована Комуністична партія Китаю (КПК), що розпочала боротьбу проти Гоміндану. Китайська громадянська війна спалахнула в серпні 1927р. Гоміндан, під керівництвом Чан Кайші, захопив південний Китай і оголосив Нанкін своєю столицею. США стали першою країною, яка визнала Гоміндан як легітимний уряд Китаю.

Японія продовжувала експансію, вторгшись до Манчжурії і атакуючи Великий мур у 1933р. Хоча Китай дотримувався політики умиротворення, напруження зросло, і в 1937р спалахнула друга китайсько-японська війна. Гоміндан та Комуністична партія Китаю утворили єдиний фронт проти японського вторгнення. Японські війська захопили Пекін, Тяньцзін і столицю Гоміндану Нанкін. Після падіння Нанкіна японський генерал Мацуї Іване розпочав кампанію з метою знищення міста, що призвело до жахливих звірств, відомих як «Нанкінська різанина», коли японські війська гвалтували, калічили і вбивали цивільних осіб [88].

Звірства в Нанкіні викликали обурення західних країн. США, Великобританія, Франція та Австралія надали фінансову підтримку Республіці Китай і обмежили торгівлю з Японією. Американська добровольча група китайських військово-повітряних сил, відома як Летючі тигри, захищала Китай від Японії з 1941 по 1942рр, знищивши майже 300 ворожих літаків. США також почали нафтове ембарго проти Японії, позбавивши її важливих ресурсів. Президент Рузвельт надав кредит у 25 мільйонів доларів для закупівлі військових поставок для Націоналістичного уряду, пізніше розширений до 100 мільйонів доларів. Ця допомога покращила відносини між Китаєм і США, які також підписали угоду, що завершила 60 років виключення імміграції для китайців, хоча квота залишалася низькою. 7 грудня 1941р Японія бомбардувала Перл-Харбор, і США оголосили війну Японії наступного дня, що призвело до злиття другої китайсько-японської війни з Другою світовою війною [97].

Громадянська війна в Китаї не була забута США. У 1944р, з дозволу Чан Кайші, США надіслали військову спостережну групу в Яньань для ознайомлення з силами Комуністичної партії. Група була вражена структурою і дисципліною комуністів і висловила бажання допомогти їм, але це було рішуче відхилено Чан Кайші. США підтримували свою присутність у Китаї, коли віце-президент Генрі Воллес відвідав Чунцін у 1944р, ставши найвищим американським офіційним представником, який відвідав Китай до того часу. Після скидання атомних бомб на Хіросіму і Нагасакі в 1945р і капітуляції Японії, союзники перемогли, і війна закінчилася. Японія була змушена передати контроль над Тайванем назад Китаю.

Громадянська війна в Китаї відновилася в 1946р, через рік після закінчення війни з Японією. Незважаючи на спроби адміністрації Трумена організувати переговори між Націоналістами і Комуністами в 1945р, конфлікт відновився на початку 1946р. Трумен підписав рішення про надання допомоги Чан Кайші, але США в основному залишалися осторонь від війни. У 1949р Комуністична партія під керівництвом Мао Цзедуна виграла війну і заснувала Народну Республіку

Китай (НРК). Націоналісти під керівництвом Чан Кайші відступили на Тайвань. США продовжували визнавати Республіку Китай як легітимний уряд Китаю, що обмежило відносини між США та НРК на багато років .

Після Другої світової війни США та Радянський Союз вступили в Холодну війну. Внаслідок цього в США виникли побоювання, що комуністи або їх симпатичні проникають у державний апарат та суспільство як шпигуни на користь СРСР, що становить загрозу національній безпеці. Антикомуністична істерія, відома як «Червоний страх», охопила країну, і лояльність урядових чиновників, голлівудських зірок та працівників інших галузей підлягала ретельній перевірці. Сенатор Джозеф Маккарті з Вісконсіна очолив цей процес, застосовуючи тактику страху і залякування для викриття потенційних шпигунів. Антикомуністичну істерію пізніше назвали «Маккартизмом». Підозрілу увагу привертала навіть ті, хто мав будь-яке відношення до Китаю, включаючи журналістів, вчених і студентів [73].

Антикомуністична істерія посилилася через міжнародні події. 25 червня 1950р Народна армія Кореї вторглася до Південної Кореї. США і ООН втрутилися на допомогу Південній Кореї, але коли їх війська наблизилися до кордону з Китаєм, китайські війська почали підтримувати Північну Корею, а Радянський Союз також допомагав північнокорейцям. Війна завершилася патовою ситуацією, і в 1953р було підписано угоду про перемир'я. Сенатор Маккарті був осуджений Сенатом у грудні 1954р після серії судових процесів того року, але лише в кінці 1950-х страх перед комунізмом почав зменшуватися. Попри це, страх перед комунізмом залишив слід і досі впливає на настрої в США.

У 1950р президент Трумен оголосив, що США більше не братимуть участі у конфліктах між НРК і Республікою Китай. Проте з початком Корейської війни Трумен вирішив, що нейтралізація Тайванської протоки буде в інтересах США, і наказав Сьомому флоту захистити Тайвань від можливого нападу НРК. Після підписання угоди про перемир'я в 1953р президент Ейзенхауер зняв блокаду з

Тайванської протоки, що дозволило Чан Кайші розгорнути війська на офшорних островах Цзіньмень і Мацу. НВА материкового Китаю відповіла обстрілом цих островів. США погрожували ядерною атакою на Китай, і Тайвань погодився на переговори. У січні 1955р Конгрес прийняв Резолюцію про Формозу, що надала президенту Ейзенхауеру право захищати Тайвань і прилеглі острови. У 1958р НРК знову обстріляла ці острови, і США знову погрожували ядерною силою. Ця загроза була ефективною, оскільки НРК ще не мала ядерної зброї, але ситуація змінилася після успішного випробування першої атомної бомби НРК у жовтні 1964р [89].

У 1965р Конгрес США ухвалив Закон про імміграцію та натуралізацію, що сприяв збільшенню кількості мігрантів з Азії, і імміграція китайців різко зросла. Того ж року США припинили економічну допомогу Тайваню через швидкий розвиток його економіки [46].

Подальше покращення відносин між США і Китаєм відбулося завдяки так званій «пінг-понговій дипломатії». У квітні 1971р обидві країни відправили свої пінг-понгові команди на Чемпіонат світу з настільного тенісу в Японії. Китайський уряд запросив американську команду до Китаю, і запрошення було прийнято, що сигналізувало про бажання Китаю встановити дружні відносини зі США. Того ж дня, коли американська команда прибула до Пекіна, президент Ніксон пом'якшив торговий ембарго проти Китаю, на що Китай відповів зняттям свого торгового ембарго на США менше ніж через тиждень.

Ключовим моментом у відносинах між США і Китаєм стала поїздка президента Ніксона до Китаю в 1972р. У липні 1971р національний радник Ніксона, Генрі Кіссінджер, таємно відвідав Пекін для підготовки візиту президента, зустрівшись з прем'єром Чжоу Еньлаєм. Поїздка Ніксона завершила 25-річне відокремлення між країнами, її метою було покращення відносин і відкриття діалогу між США і Китаєм, а також отримання стратегічної переваги над Радянським Союзом. Протягом восьмиденної поїздки Ніксон зустрівся з Мао Цзедунем і Чжоу Еньлаєм, відвідав Пекін, Ханчжоу і Шанхай. Наприкінці поїздки

США і КНР видали Шанхайське комюніке, в якому обидві країни погодилися на нормалізацію дипломатичних відносин [62].

У травні 1973р був створений Ліазонний офіс США в Пекіні, а аналогічний офіс КНР відкрито у Вашингтоні. У 1975р президент Джеральд Форд відвідав КНР, підтвердивши намір США щодо нормалізації відносин. У 1976 році Китай пережив перший переворот з моменту заснування КНР: прем'єр Чжоу Еньлай помер у січні, а голова Комуністичної партії Мао Цзедун – у вересні. Ден Сяопін швидко набув впливу після смерті Мао, ставши заступником прем'єра і лідером у Політбюро. Хуа Гофенг змінив Мао як голова партії. Президент Джиммі Картер вступив на посаду в січні 1977р. Через численні зміни в китайському керівництві нормалізація відносин між Китаєм і США просувалася повільно.

Незабаром після вступу на посаду в 1977р, президент Картер підтвердив принципи Шанхайського комюніке. У грудні 1978р КНР і США видали спільне комюніке, яке встановило повні дипломатичні відносини. Картер погодився з політикою «Один Китай», що призвело до розриву офіційних дипломатичних відносин США з Тайванем. Ця політика визнає існування лише одного Китаю, представленого КНР, і вимагає розірвання зв'язків з Республікою Китай (Тайвань) для встановлення відносин з КНР. Однак у 1979р Конгрес США ухвалив Закон про відносини з Тайванем, який дозволив продовжувати неофіційні зв'язки з Тайванем, не порушуючи політику «Один Китай». 1 січня 1979р Китай і США офіційно оголосили про встановлення дипломатичних відносин [47].

У 1980р Ден Сяопін ініціював економічні та соціальні реформи, спрямовані на покращення життя громадян, відкривши Китай для іноземних інвестицій, деколективізувавши сільське господарство та дозволивши приватний бізнес. Це привернуло міжнародні компанії, що прагнули скористатися новими можливостями. Відтоді контакти між США і Китаєм посилилися: у 1984р президент Рональд Рейган став третім американським президентом, який відвідав Китай після Ніксона та Форда. У 1970-х і 1980-х рр Китай приєднався до

міжнародних організацій, таких як МВФ, Світовий банк та Азіатський банк розвитку, розширюючи свою взаємодію з глобальною спільнотою.

4 червня 1989р Народно-визвольна армія Китаю силою придушила студентські протести на площі Тяньаньмень у Пекіні, де студенти виступали за урядову підзвітність, свободу слова та демократію. Армія відкрила вогонь, вбивши від сотень до кількох тисяч протестувальників, що викликало міжнародне обурення. У відповідь США наклали економічні санкції на Китай і припинили продаж військової техніки. Хоча інцидент призвів до погіршення відносин, згодом вони почали покращуватися. У 1997р китайський президент Цзян Цземінь відвідав США, вперше за понад десятиліття, а наступного року президент Клінтон відвідав Китай для обговорення питання Тайваню. Попри ці позитивні зміни, у 1999р відносини знову зазнали удару.

7 травня 1999р під час інтервенції НАТО в Югославії американські бомби випадково влучили в китайське посольство в Белграді, убивши трьох і поранивши двадцять осіб. Метою бомбардування були склади з боєприпасами, але через застарілі карти НАТО сталася помилка. Президент Білл Клінтон негайно вибачився, проте китайські медіа затримали повідомлення про це, що спричинило антиамериканські протести в Китаї, включно з нападами на посольство США в Пекіні [32].

1 квітня 2001р розвідувальний літак ВМС США зіткнувся з китайським винищувачем біля узбережжя Китаю під час рутинного спостереження. Американський літак здійснив аварійну посадку на Хайнані, Китай, весь екіпаж з 24 осіб вижив, при цьому китайський пілот загинув. Екіпаж з літак були затримані та допитані до 11 квітня. Винуватість сторін залишається невизначеною, тому ситуацію швидко вирішили [77].

Зростаюча китайська економіка викликала побоювання щодо можливих економічних дисбалансів. У жовтні 2000р президент Клінтон підписав Акт про постійний торговельний статус між США і Китаєм, а у вересні 2001р Китай вступив

до Світової організації торгівлі. До 2006р Китай став другим найбільшим торговим партнером США, а у вересні 2008р обігнав Японію, ставши найбільшим тримачем американського боргу, який у липні 2013р досяг \$1,3 трильйона. У 2010р Китай став другою найбільшою економікою світу і, за прогнозами, може перевершити США до 2027р [33].

Окрім економічних питань, між США і Китаєм виникали політичні конфлікти. У 2012р китайський дисидент Чен Гуанченг, який перебував під домашнім арештом за свою правозахисну діяльність, втік і знайшов притулок у посольстві США в Пекіні. Після переговорів з китайськими офіційними особами Чен переїхав до США як студент юридичного факультету Нью-Йоркського університету, де він зараз проживає. Ситуацію вирішили, надавши йому можливість приїхати до США як студенту, а не як політичному дисиденту.

У 2011р держсекретар Гілларі Клінтон оголосила про переорієнтацію уваги США з Близького Сходу на Азію, що передбачало зосередження на військових, політичних і економічних питаннях в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. Китай, як потужна нація, привертав дедалі більше уваги, і встановлення регулярного діалогу стало особливо важливим. У червні 2013р на саміті в Саннілендс, Каліфорнія, президенти Сі Цзіньпін і Барак Обама вперше зустрілися, щоб обговорити ключові питання, такі як зміна клімату, кібербезпека і Північна Корея, в розслабленій обстановці маєтку [69].

На полях саміту Азіатсько-Тихоокеанського економічного співробітництва 2014р президенти Обама і Сі Цзіньпін оприлюднили спільну заяву щодо зміни клімату, зобов'язавшись зменшити викиди вуглецю. Обама визначив більш амбітну мету для США щодо скорочення викидів, тоді як Сі вперше пообіцяв, що Китай стримуватиме зростання викидів до 2030р. Ці зобов'язання великих забруднювачів підвищили очікування серед експертів, що вони можуть прискорити глобальні переговори перед Конференцією ООН зі зміни клімату в Парижі у 2015р [95].

На чотирнадцятому щорічному діалозі Шангри-Ла з безпеки в Азії в 2015р міністр оборони США Ештон Картер закликав Китай припинити суперечливі зусилля з меліорації в Південно-Китайському морі, висловивши позицію Сполучених Штатів проти «будь-якої подальшої мілітаризації» спірної території. Перед конференцією американські офіційні особи повідомили, що зображення з військово-морських спостережень США підтверджують розміщення китайської військової техніки на штучних островах, незважаючи на заяви Пекіна про те, що будівництво ведеться переважно для цивільних цілей [103].

Незважаючи на позитивні жести та обговорення «нового типу великих державних відносин», термін, введений китайським керівництвом, існує кілька величезних факторів, що все ще викликають конфлікти між США і Китаєм. Наприклад, якщо територіальні суперечки з Японією і Китаєм в Східному і Південному Китайських морях призведуть до конфлікту, США будуть змушені захищати Японію, що серйозно шкодить відносинам з Китаєм. Тонкі відносини між Китаєм і Тайванем також є причиною напруги між США і Китаєм, а також порушення прав людини в Китаї.

Багато хто вважає відносини між США і Китаєм взаємовигідними, але інші вважають, що вони погіршуються через посилення конкуренції та взаємозалежності. Китай відіграє активнішу роль у регіональних і міжнародних справах, і це може негативно вплинути або допомогти американсько-китайським відносинам непередбачуваним чином. У будь-якому разі, історія китайсько-американських відносин відіграла важливу роль у формуванні відносин між США і Китаєм сьогодні. Зростаюча міць і вплив Китаю в міжнародному співтоваристві роблять американо-китайські відносини як ніколи важливими для процвітання і безпеки обох країн.

1.2. Економічні та торговельні зв'язки між США та КНР у XX - XXI столітті

Торгівля США з Китаєм надзвичайно зросла за останні десятиліття і має вирішальне значення для обох країн. Сьогодні Китай є одним із найбільших експортних ринків для товарів і послуг США, а Сполучені Штати є головним експортним ринком для Китаю. Ця торгівля принесла споживачам у США нижчі ціни та вищі прибутки для американських корпорацій, але вона також пов'язана з витратами.

Оптимізм, який супроводжував вступ Китаю до Світової організації торгівлі (СОТ) двадцять років тому, зник, оскільки Пекін продовжує сприяти державному розвитку, вливаючи субсидії в цільові галузі на шкоду американським та іноземним компаніям. Хоча американські споживачі виграли від потоку дешевших товарів з Китаю, мільйони американців втратили роботу через імпорتنу конкуренцію. Тим часом інвестиції китайських компаній викликають занепокоєння щодо національної безпеки. Сполучені Штати вже давно звинувачують Китай у тиску на американські компанії, щоб вони передали свої технології, або в їх прямому розкраданні. Те, як відповісти Китаю, зараз знаходиться в центрі політичних дебатів у США, а президент Джо Байден слідом за своїм попередником Дональдом Трампом прийняв агресивний економічний підхід [82].

Протягом тридцяти років після створення Китайської Народної Республіки в 1949р між двома країнами практично не було торгівлі; Вашингтон розірвав стосунки з комуністичним урядом у Пекіні.

Наприкінці 1970-хр під керівництвом Ден Сяопіна Китай почав процес економічних реформ, що тривав десятиліття. Його уряд послабив державний контроль над економікою і дозволив розвиватися приватній промисловості. У 1979р Сполучені Штати та Китай нормалізували відносини, оскільки китайські політики мали на меті стимулювати торгівлю та інвестиції, а в 1986р Пекін подав заявку на приєднання до Генеральної угоди з тарифів і торгівлі, попередниці СОТ.

Після тривалих переговорів зі Сполученими Штатами та іншими членами СОТ Китай приєднався до організації в грудні 2001р. Умовою вступу Пекін зобов'язався провести низку економічних реформ, включаючи різке зниження тарифів на імпорتنі товари, захист інтелектуальної власності (ІВ), а також прозорість законів і правил.

У той час президент США Білл Клінтон і його радники стверджували, що залучення Китаю до глобальної торгової системи не тільки принесе користь Сполученим Штатам, але й сприятиме економічним і, зрештою, демократичним реформам у Китаї [82]. Тим не менш, проти цього кроку виступили профспілки США та багато демократів у Конгресі, які стверджували, що слабкі працівники та захист навколишнього середовища в Китаї стимулюватимуть подібну практику в інших країнах і призведуть до «гонки на дно».

Ще до вступу Китаю в СОТ торгівля між двома країнами зростала. Але членство в СОТ забезпечило «постійні нормальні торговельні відносини», це можна побачити на рисунку 1.1, тим самим даючи американським та іноземним компаніям додаткову впевненість у тому, що вони можуть виробляти в Китаї та експортувати до Сполучених Штатів. Торгівля різко зросла: вартість імпорту товарів США з Китаю зросла з приблизно 100 мільярдів доларів у 2001р до понад 400 мільярдів доларів у 2023р. Цей стрибок імпорту частково пояснюється критичною позицією Китаю в глобальних ланцюжках поставок; Китайські заводи збирають продукцію для експорту в США з комплектуючих з усього світу.

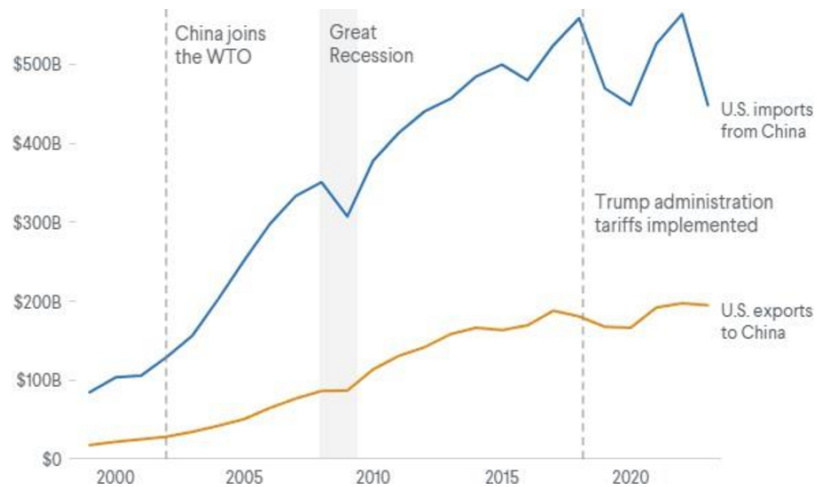

Рис.1.1 Торговля між США та Китаєм в період 2000-2020 рр [82]

Американські споживачі виграли від зниження цін, а американські компанії отримали величезний прибуток від доступу на ринок Китаю. У дослідженні 2019р економісти Ксав'є Джаравель та Ерік Сагер виявили, що збільшення торгівлі з Китаєм підвищило річну купівельну спроможність середнього домогосподарства США на 1500 доларів між 2000 і 2007рр. Зараз Китай є третім за величиною експортним ринком для Сполучених Штатів після Канади і Мексики. У звіті американсько-китайської ділової ради, галузевої групи, за 2023р було виявлено, що експорт до Китаю підтримує понад один мільйон робочих місць у Сполучених Штатах, або близько 0,5 % цивільної робочої сили [98].

Американські компанії щорічно заробляють сотні мільярдів доларів від продажів у Китаї — гроші, які вони потім можуть інвестувати у свою діяльність у США. Китайські компанії інвестували десятки мільярдів доларів у Сполучені Штати, хоча ці інвестиції скоротилися в останні роки на тлі посиленого контролю уряду США.

Для Китаю вигоди від торгівлі зі Сполученими Штатами та рештою світу були величезними. З 2001р економіка Китаю зросла більш ніж у п'ять разів з поправкою на інфляцію, і зараз вона є другою за величиною у світі, поступаючись лише

Сполученим Штатам. Сотні мільйонів людей уникли крайньої бідності в результаті цього зростання [100].

На рисунку 1.2 можна побачити, що велика кількість товарів імпортується з Китаю в США. Лідируючі позиції займає електроніка, машини і прилади, а також іграшки та ігри. Тобто Китай є невід’ємною частиною економічного ринку США.

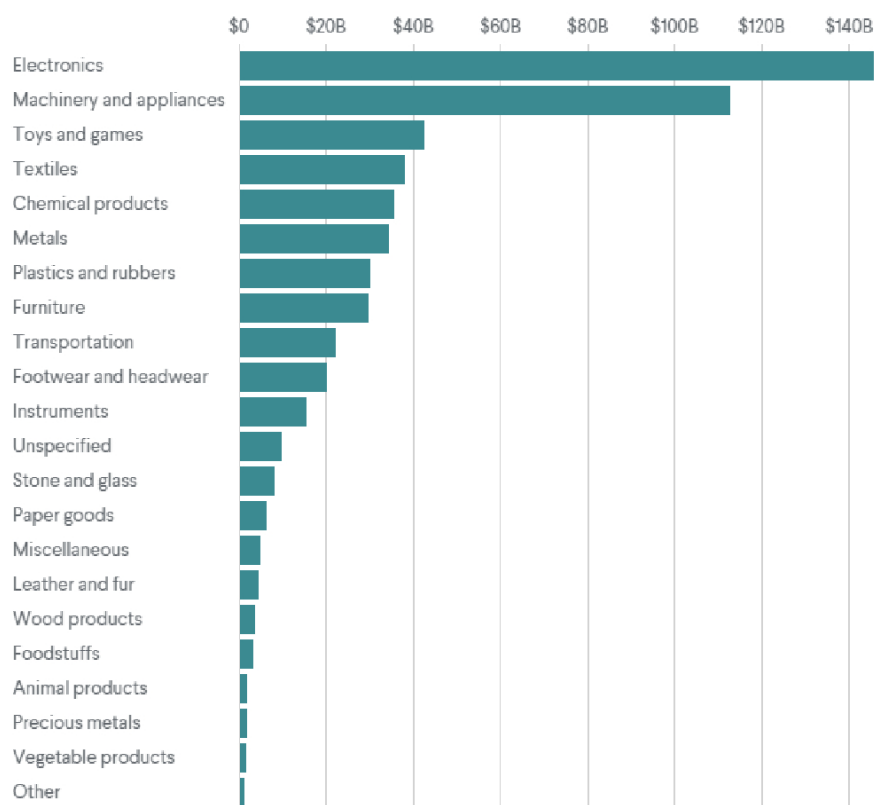

Рис.1.2 Імпорт товарів з Китаю, 2022 р [82]

У 2021р американські компанії експортували до Китаю товарів і послуг на 192 мільярди доларів, що становить 7,5 % експорту США, це можна побачити на рисунку 1.3. Торгівля з Китаєм створює та підтримує значну кількість робочих місць у США. Експорт до Китаю забезпечує понад 1 мільйон робочих місць у

США, а китайські компанії, інвестовані в Сполучені Штати, працюють понад 160 000 працівників [43].

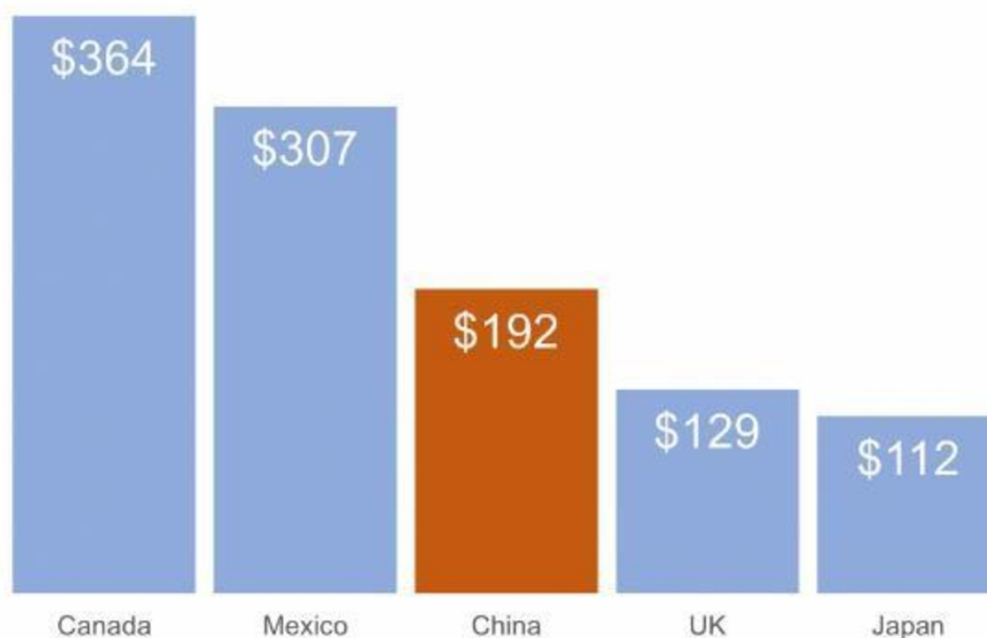

Рис. 1.3 Експорт американських товарів і послуг, 2021р [82]

Окрім експорту товарів до Китаю, американські компанії ведуть там значну кількість бізнесу. Згідно з офіційними даними США, продажі американських компаній, інвестованих у Китай, досягли 370 мільярдів доларів у 2020р. Це більш ніж удвічі перевищує вартість експорту США до Китаю [43]. Потім компанії можуть реінвестувати в дослідження і розробки та розробляти передові технології, що впливає на позиції Сполучених Штатів як лідера інновацій.

Інвестиції в Китай стають все більш важливими для американських компаній для доступу до зростаючого китайського ринку. Для багатьох продуктів дуже важливо, щоб компанії були близькі до клієнтів.

Хоча торговельні відносини, безсумнівно, принесли користь, вони також створили для Сполучених Штатів та інших країн безліч проблем.

Дослідження під керівництвом економістів Девіда Автора, Девіда Дорна та Гордона Хансона виявили, що витрати на активізацію торгівлі з Китаєм, так званий

Китайський шок, були більш помітними, ніж витрати на збільшення торгівлі з іншими країнами, такими як Японія. Це було пов'язано зі швидкістю зростання імпорту, великою чисельністю низькооплачуваної робочої сили в Китаї та рядом галузей, які постраждали. Їхні дослідження показують, що політична поляризація також посилилася в регіонах країни, які найбільше постраждали від конкуренції з Китаєм, що, на думку деяких аналітиків, допомогло прискорити зростання Дональда Трампа та популістських політичних сил. У 2024р економісти, включно зі старшим науковим співробітником CFR Бредом В. Сетсером, називали «другий шок Китаю» відновлення надлишку китайського експорту, зокрема електромобілів, сонячних панелей та інших «зелених» технологій [18].

Політики США дедалі більше стурбовані спробами Китаю поширювати дезінформацію та збирати конфіденційну інформацію про американців. Остерігаючись шпигунства, Вашингтон висловив стурбованість тим, що американські компанії, які використовують китайські технології, можуть поставити під загрозу національну безпеку США. Американські чиновники також побоюються, що придбання Китаєм чутливих американських технологій зміцнить китайську армію. Вони неодноразово звинувачували Пекін у крадіжці інтелектуальної власності та вимагали від американських компаній ділитися своїми технологіями як умову ведення бізнесу в Китаї, що відомо як примусова передача технологій.

Щоб досягти своїх економічних цілей, уряд Китаю влив субсидії в низку галузей промисловості, включаючи відновлювану енергетику, з метою створення компаній «національних лідерів». Деякі експерти стверджують, що ці субсидії марнотратні, але вони можуть бути руйнівними для інших країн, чиї компанії не можуть конкурувати з такими рівнями державної підтримки. Сполучені Штати стверджують, що багато китайських державних підприємств фактично є озброєнням уряду і, на відміну від своїх приватних конкурентів, не приймають рішень на основі ринкових сил.

Багато економістів кажуть, що Китай утримував вартість своєї валюти, юаня, штучно низькою протягом десяти років після вступу до СОТ, накопичуючи резерви в доларах США. Слабший юань робить китайські продукти доступнішими за кордоном, а американські товари — дорожчими в Китаї, тим самим сприяючи дефіциту торгівлі США з Китаєм [82].

Сполучені Штати давно критикують Китай з питань прав людини, а профспілки США постійно скаржаться на погані умови праці в Китаї. Останніми роками ці занепокоєння знову висвітлюються на порядку денному торгівлі через повідомлення про примусову працю в Сіньцзяні, де Китай репресує мільйони уйгурів . Пекінський закон про національну безпеку 2020р, який фундаментально змінив свободи Гонконгу , є ще одним джерелом напруги; експерти кажуть, що закон може змусити іноземні фірми вагатися вести бізнес у місті, поставивши під загрозу його репутацію як глобального фінансового центру.

В центрі торгового конфлікту знаходяться конкуруючі економічні системи двох країн. Як детально описує журналіст Пол Бластайн у своїй книзі « Розкол: Китай, Америка та розпад глобальної торговельної системи», китайські чиновники спочатку з ентузіазмом впроваджували вимоги СОТ, здійснюючи глибоку трансформацію економіки та правової системи. Але навіть коли Китай певною мірою лібералізував свою економіку — що дало початок процвітаючому приватному сектору — він так і не прийняв повністю невидиму руку ринку [82]. Держава, де домінує Комуністична партія Китаю, контролює економіку через централізоване управління державними підприємствами, контроль над фінансовими установами та потужну комісію з економічного планування. Лідери Китаю кажуть, що їхня система необхідна для покращення життя китайського народу та відповідає економічній стратегії, яку використовують західні країни на подібних етапах розвитку.

Дженніфер Гіллман з CFR каже, що Пекін вдосконалив модель отримання західних технологій; він використовує його, щоб перетворити вітчизняні компанії

на гігантів, а потім вивести їх на світовий ринок — і тоді іноземні компанії більше не можуть конкурувати. Д. Гіллман наводить мережі 5G як приклад індустрії, в якій домінує Китай. «Ви починаєте розуміти, наскільки великою проблемою є спроба жити в цьому світі, в якому Китай володіє все більшою кількістю ринків, і ви не можете туди потрапити», — каже вона [26]. Сполучені Штати були найбільш гучними критиками китайської торгової практики, але інші країни, включаючи членів Європейського Союзу (ЄС) і Японію, поділяють ці занепокоєння.

Економічні суперечності між США і Китаєм за адміністрації Трампа загострилися. У відповідь на звинувачення у «економічній агресії» Китаю США підвищили тарифи на китайські товари вартістю 200 мільярдів доларів з 10% до 25% [84]. У відповідь Китай оголосив про підвищення мит на американські товари вартістю 60 мільярдів доларів.

Ситуація ускладнилася через побоювання щодо використання обладнання Huawei для шпигунства. Адміністрація Трампа заборонила американським компаніям використовувати обладнання Huawei та внесла Huawei до чорного списку, обмеживши доступ до американських технологій.

Водночас США звинуватили Китай у маніпуляціях із курсом юаня після його значного ослаблення в 2019 році [91]. Позначення, застосоване до Китаю вперше з 1994 року, в основному символічне, але воно відбувається менш ніж через тиждень після того, як Трамп оголосив про підвищення мит на товари на суму 300 мільярдів доларів. Це означає, що все, що Сполучені Штати імпортують із Китаю, тепер оподатковується. Пекін попереджає, що призначення «спровокує хвилювання на фінансових ринках» [60].

Ці економічні кроки підсилювали тиск на Китай, формуючи основу для більш вигідних США торговельних угод. Проте торговельні переговори не дали значних результатів, що поглибило протистояння між двома найбільшими економіками світу.

Сполучені Штати намагалися вирішити свої торгові проблеми з Китаєм за допомогою переговорів, суперечок у СОТ, посиленого контролю за інвестиціями, тарифів і власної промислової політики. За останнє десятиліття стосунки стали більш агресивними, оскільки політики США намітили все більш наполегливий курс. Але експерти, в тому числі старший науковий співробітник CFR Едвард Олден, кажуть, що Сполученим Штатам не вистачає ефективної політики для врегулювання економічних зривів [17].

В 2001р у рамках вступу Китаю до СОТ учасники переговорів із США вимагали тимчасового захисту, який можна було б використати для обмеження імпорту з Китаю, але це майже не було використано до закінчення терміну дії через дванадцять років. П. Бластайн пише, що адміністрація Джорджа Буша була стурбована каскадними закликами американських компаній щодо кращого захисту та потребувала підтримки Пекіна для досягнення інших цілей зовнішньої політики, включаючи глобальну війну з тероризмом [82]. Адміністрація Дж. Буша запровадила певні тарифи на ряд китайських товарів, які субсидувалися або «демпінгували» (тобто продавалися за аномально низькою ціною). Він також розпочав діалог на високому рівні з Китаєм для вирішення питань торгівлі.

Ці діалоги тривали за президента Барака Обама, адміністрація якого розправилася з Пекіном. Обама використав спеціальний запобіжний захід, щоб накласти мита на імпортні шини, і його адміністрація виграла низку суперечок у СОТ проти Китаю, одночасно блокуючи нові призначення в Апеляційний орган СОТ. Перевірка китайських інвестицій також посилилася, коли Обама пішов на рідкісний крок, заблокувавши два китайські придбання за рекомендацією Комітету з іноземних інвестицій у Сполучених Штатах (CFIUS), міжвідомчого органу, який перевіряє інвестиції з міркувань національної безпеки. Його адміністрація також завершила переговори щодо Транстихоокеанського партнерства (TPP), мегарегіональної торгової угоди, яку вона назвала способом протистояти Китаю в торгівлі.

Президент Дональд Трамп застосував ще більш наполегливий підхід, наклавши мита на китайські товари на сотні мільярдів доларів. Трамп також вийшов із TPP і домовився про так звану першу фазу угоди з Китаєм, яку багато експертів критикували за те, що вона порушує ключові проблеми США в обмін на зобов'язання Пекіна придбати додаткові американські товари на 200 мільярдів доларів, чого він не виконав. жити згідно. Трамп також назвав Китай валютним маніпулятором вперше за десятиліття та зберіг блокування адміністрації Обами щодо нових призначень до Апеляційного органу СОТ, виводячи з ладу систему врегулювання суперечок організації. Тим часом Конгрес США — реагуючи головним чином на побоювання щодо придбання Китаєм американських технологій — прийняв закон, що розширює роль CFIUS і посилює контроль над експортом високотехнологічних товарів [82].

За президента Дж. Байдена Вашингтон зробив найсерйозніші кроки, щоб послабити економічне домінування Китаю. Він підписав закон, який може призвести до заборони китайського гіганта соціальних мереж TikTok; запровадили мита на китайський імпорт на суму близько 360 мільярдів доларів, а також багато санкцій, застосованих Д. Трампом до китайських осіб, пов'язаних із порушеннями прав людини в Сінцзяні та Гонконгу; запровадив безпрецедентний експортний контроль, який обмежує можливості Пекіна отримувати передові технології; і заборонив деякі інвестиції США в чутливі технології, які, як побоюються законодавці, можуть бути використані для допомоги зростаючій армії Китаю. Він також у чотири рази підвищив тарифи на електромобілі, виготовлені в Китаї, втричі — на сталь і алюміній, а також подвоїв мито на напівпровідники. Тим часом кілька губернаторів США підписали закони, які забороняють державним пенсіям інвестувати в акції, контрольовані китайською державою.

З 2021 року китайська економіка зазнала значного сповільнення через кілька ключових факторів. Головною проблемою став крах ринку нерухомості, викликаний надмірною залежністю місцевих бюджетів від продажу землі та

спекулятивними інвестиціями. Відомий девелопер Evergrande, що мав борги понад 300 мільярдів доларів, оголосив дефолт, а інші будівельні компанії зіткнулися з банкрутством. Це спричинило кризу довіри у секторі нерухомості, який був важливим двигуном економічного зростання Китаю протягом десятиліть [86].

Додатково, високий рівень безробіття серед молоді, що офіційно досягав 21,3% у 2022 році (реально може бути значно вищим), став серйозною соціальною проблемою. У відповідь уряд КНР припинив публікувати цю статистику, що викликало ще більшу недовіру до офіційних даних.

Паралельно, введення США жорстких експортних обмежень на передові технології, таких як напівпровідники, значно послабило ключові галузі китайської економіки. Китай опинився у складній ситуації, адже зростання залежності від державного сектора замість приватного обмежує економічну динаміку. Усе це разом формує перспективу тривалої стагнації, яка може посилити залежність КНР від США для можливого кредитування чи впливу через міжнародні фінансові інститути, такі як МВФ.

1.3. Політичні та військові аспекти співпраці США та КНР і протистояння

Співпраця і протистояння між Китаєм та США на політичному та військовому рівнях є одним з найбільш важливих аспектів сучасної міжнародної політики. Ці дві країни мають значний вплив на глобальний порядок, і їхні відносини визначають динаміку багатьох регіональних та глобальних конфліктів.

Президент США Дональд Трамп пообіцяв, що під час телефонної розмови з президентом Сі Цзіньпінем шануватиме політику одного Китаю [93]. Однак після перемоги на президентських виборах Трамп порушив традицію, розмовляючи з президентом Тайваню Цай Інвєнь і ставлячи під сумнів відданість США політиці одного Китаю [20]. Ця політика, яка визнає лише один Китай, була основою

американської зовнішньої політики протягом чотирьох десятиліть, за якої Сполучені Штати підтримували офіційні зв'язки з Китайською Народною Республікою, але також зберігали неофіційні стосунки з Тайванем, включаючи надання оборонної допомоги. Держсекретар Рекс Тіллерсон, відвідавши Пекін у березні, описав американсько-китайські відносини як «побудовані на неконфронтації, відсутності конфліктів, взаємній повазі та завжди пошуку безпрограшних рішень» [90].

Президент Д. Трамп і президент Китаю Сі Цзіньпін зустрілися на дводенному саміті 6-7 травня 2017р в маєтку Мар-а-Лаго у Флориді, де головними темами були двостороння торгівля та Північна Корея. Д. Трамп відзначив «величезний прогрес» у відносинах між США і Китаєм, тоді як Сі говорив про поглиблене розуміння і зміцнення довіри [103].

У середині травня 2017р міністр торгівлі США Уілбур Росс оголосив про угоду з десяти пунктів між Пекіном і Вашингтоном, яка включає розширення торгівлі такими продуктами і послугами, як яловичина, птиця і електронні платежі.

Уілбур Росс описав ці відносини як «досягнення нового максимуму» [64]. Однак угода не вирішила більш спірні питання, такі як алюміній, автозапчастини та сталь.

У жовтні 2018 року віце-президент США Майк Пенс у своїй промові чітко окреслив політику адміністрації Дональда Трампа щодо Китаю, яка акцентувала увагу на конкуренції, а не співробітництві [72]. Пенс засудив низку дій Китаю, зокрема: зростаючу військову активність у Південно-Китайському морі; посилення цензури та релігійні переслідування; крадіжку американської інтелектуальної власності; втручання у внутрішні справи США, зокрема у вибори.

Ця критика поглибила напруженість у відносинах між країнами. У відповідь Міністерство закордонних справ КНР назвало звинувачення Пенса безпідставними, попередивши, що така риторика може нашкодити двостороннім відносинам [103].

Президент Д. Трамп в листопаді 2019р підписав Гонконгський акт про права людини та демократію, який дозволяє США застосовувати санкції до осіб,

відповідальних за порушення прав людини в Гонконгу, і вимагає щорічної оцінки «високого ступеня автономії» Гонконгу від Пекіна [41]. Цей законопроект прийнято Конгресом США з переважною більшістю голосів і підтримується багатьма продемократичними протестувальниками, які протестують з червня. У відповідь Китай засуджує законопроект, вводить санкції проти кількох американських організацій і припиняє візити американських військових кораблів до Гонконгу, що додатково погіршує американсько-китайські відносини [103].

Президент Д. Трамп і віце-прем'єр Китаю Лю Хе підписують угоду, яка знаменує прогрес у вирішенні торговельної війни між США та Китаєм. Угода передбачає пом'якшення деяких тарифів США на китайський імпорт і зобов'язання Китаю закупити додаткові американські товари на суму 200 мільярдів доларів протягом двох років. Включає сільськогосподарську продукцію та автомобілі. Китай також зобов'язується посилити захист інтелектуальної власності. Проте угода не вирішує всі спірні питання, такі як значні субсидії китайського уряду, і більшість тарифів залишається в силі. Перед підписанням угоди США відмовилися від звинувачень Китаю у валютному маніпулюванні [92]. Це не тільки підкреслює політичне протистояння, але й створює дипломатичний імпаас, оскільки США та Китай продовжують боротися за вплив у регіоні. Відповідь Китаю свідчить про те, що країна готова застосовувати економічні та політичні інструменти для захисту свого суверенітету, незважаючи на міжнародний тиск.

Наприкінці січня 2020р адміністрація Трампа запроваджує заборону на в'їзд до Сполучених Штатів для всіх не громадян США, які нещодавно відвідали материковий Китай, у відповідь на спалах нового коронавірусу, вперше виявленого в Ухані. У березні 2020р ВООЗ оголошує спалах пандемією, оскільки вірус поширюється на понад сотню країн. На тлі пандемії між Китаєм і США виникають суперечки. Китайські офіційні особи без доказів стверджують, що вірус був привезений до Китаю військовими США. У той же час президент Д, Трамп

неодноразово називає вірус «китайським вірусом», звинувачуючи китайський уряд у помилках, які сприяли його поширенню [30].

У квітні 2020р високопосадовці обох країн намагаються пом'якшити напруженість і знайти спільні точки дотику для співпраці в умовах кризи. Тим не менш, Трамп звинувачує ВООЗ у упередженості на користь Китаю і припинив фінансування цієї організації з боку США [34].

Пандемія COVID-19 не лише загострила вже існуючі протиріччя, але й створила нові виклики у відносинах між США та КНР. Ці події стали частиною ширшої тенденції до стратегічного суперництва, яке триває досі.

Після прийняття Китаєм нового закону про національну безпеку в Гонконзі, 14 липня 2020р президент Трамп підписує указ про скасування пільгового торгового статусу Гонконгу зі Сполученими Штатами. Крім того, він підписує закон про санкції, який передбачає покарання для чиновників і компаній, що підривають свободи та автономію Гонконгу. У відповідь китайські чиновники погрожують запровадити санкції проти фізичних і юридичних осіб США, засуджуючи дії Вашингтона як втручання у внутрішні справи Китаю. Ці кроки відбувалися на фоні заяви США про визнання більшості претензій Пекіна в Південно-Китайському морі незаконними [103].

22 липня 2020р Сполучені Штати наказують Китаю закрити своє консульство в Х'юстоні, штат Техас, стверджуючи, що воно було центром шпигунства та крадіжки інтелектуальної власності. У відповідь Китай закриває консульство США в Ченду. У той же тиждень Вашингтон висуває звинувачення двом китайським хакерам у нібито крадіжці досліджень вакцини проти коронавірусу та накладає санкції на одинадцять китайських компаній за їхню роль у порушеннях прав людини в Сінцзяні [63].

Державний секретар США Майк Помпео виступає з промовою під назвою «Комуністичний Китай і майбутнє вільного світу», в якій оголошує про суттєву зміну політики США щодо Китаю [65]. Він заявляє про завершення ери взаємодії з

Комуністичною партією Китаю, критикуючи її за несправедливі торговельні практики, крадіжку інтелектуальної власності, порушення прав людини в Сіньцзяні та Гонконзі, а також агресивні дії у Східному та Південно-Китайському морях. Помпео закликає громадян Китаю та демократії всього світу чинити тиск на Пекін, щоб той змінив свою поведінку і поважав міжнародний порядок, заснований на правилах.

Президент Д. Трамп намагається закріпити свою спадщину жорсткої політики щодо Китаю на останніх тижнях перебування на посаді. Директор національної розвідки Джон Реткліфф характеризує Китай як «найбільшу загрозу для Америки сьогодні» [70]. Міністерство торгівлі США додає десятки китайських компаній, включаючи найбільшого виробника мікросхем у країні, Semiconductor Manufacturing International Corporation (SMIC), до свого торгового чорного списку. Державний департамент посилює візові правила для приблизно дев'яноста мільйонів членів Комуністичної партії Китаю і накладає санкції на китайських чиновників, включаючи чотирнадцять членів законодавчого органу Китаю, за зловживання правами людини в Гонконгу та Сіньцзяні. Білий дім також забороняє інвестиції США в китайські компанії з можливими зв'язками з Народно-визвольною армією Китаю. Китайські чиновники обіцяють помститися за ці та інші дії адміністрації Д. Трампа.

21 січня 2021р, в останній день перебування Трампа на посаді, державний секретар Майк Помпео оголошує, що Китай здійснює злочини проти людяності та геноцид проти уйгурів, мусульманської етнічної групи з регіону Сіньцзян [66]. Це стало першим випадком, коли Сполучені Штати використали ці терміни для опису зловживань китайського уряду в останні роки. Китайський уряд заперечує факт геноциду [103]. Адміністрація Джо Байдена підтверджує заяву Помпео і до кінця року забороняє весь імпорт товарів із Сіньцзяну, що є частиною ширшого зусилля для тиску на Китай щодо його політики в регіоні [24].

З точки зору політичного протистояння, звинувачення у геноциді стали важливим етапом у конфронтації між США та Китаєм, оскільки вони відображають високий рівень міжнародної напруженості. Визнання США політичної та моральної відповідальності за права людини дозволило Д. Трампу закріпити свою позицію на міжнародній арені, навіть попри можливі економічні та дипломатичні наслідки для країни. Для Китаю такі звинувачення означають новий етап у дипломатичному конфлікті, зокрема в контексті відносин із Заходом, що, ймовірно, ще більше поглибить ізоляцію Китаю в міжнародних організаціях, де правозахисні питання часто ставали основною темою розбіжностей. Водночас адміністрація Дж. Байдена, підтвердивши цю заяву, продовжила політику тиску на Китай, що вказує на сталість американської позиції щодо прав людини в Китаї та прагнення використовувати міжнародну дипломатію для подальшого тиску на Пекін.

19 березня 2021р, після першої особистої зустрічі між високопосадовцями адміністрації Байдена і китайськими чиновниками в Анкоріджі, штат Аляска, стали очевидні значні розбіжності між сторонами, і зустріч завершилася без спільної заяви. Протягом кількох місяців після цього адміністрація Дж. Байдена зберігає деякі політики попередньої адміністрації Д. Трампа, зокрема, продовжуючи зберігати тарифи на китайський імпорт та санкції проти китайських чиновників через ситуацію в Гонконгу та Сіньцзяні. Вона також продовжує вносити китайські компанії до чорного списку і розширює заборону на американські інвестиції в китайські військові фірми. У своїй першій промові перед Конгресом у квітні президент Байден підкреслює необхідність збільшення інвестицій в інфраструктуру та технології США для конкурентної боротьби з Китаєм [71].

На заклик США в червні 2021р НАТО, яка в останні роки зосереджувалася на стримуванні російської агресії та боротьбі з тероризмом, оприлюднила комюніке, що розширює фокус альянсу на загрози з боку Китаю, включаючи розробку ядерної зброї та модернізацію військових сил. У заяві зазначається, що «амбіції та агресивна поведінка Китаю створюють системні виклики для міжнародного

порядку, заснованого на правилах, і для сфер, пов'язаних з безпекою альянсу» [25]. Це вперше, коли комюніке НАТО включає загрози з боку Китаю. Заява була зроблена в контексті того, що адміністрація Дж. Байдена спонукає союзників до спільної реакції на Китай.

Не дивлячись на всі розбіжності, в листопаді 2021р, Сполучені Штати та Китай, як найбільші викидачі парникових газів у світі, підписали спільну заяву на кліматичному саміті ООН у Глазго. Вони зобов'язуються посилити співпрацю у боротьбі зі зміною клімату протягом наступного десятиліття, зокрема, працювати над розширенням використання відновлювальної енергії, розробкою нормативно-правової бази та впровадженням технологій, таких як уловлювання вуглецю. Офіційні особи з обох країн вітали угоду. Посланник Китаю з питань клімату, Се Чженьхуа, зазначив: «Між Сполученими Штатами та Китаєм більше згоди, ніж розбіжностей» [103]. Спільна заява на кліматичному саміті ООН є прикладом того, як глобальні виклики здатні об'єднувати навіть таких суперників, як США і Китай. Це підкреслює, що, попри геополітичні суперечності, дві найбільші економіки світу залишаються взаємозалежними у вирішенні транснаціональних проблем. Однак, поки співпраця обмежується вузькими сферами, фундаментальне політичне протистояння між країнами залишається невирішеним.

Перша офіційна зустріч лідерів після вступу Дж. Байдена на посаду проходить віртуально і триває понад три години. Подібно до зустрічі на Алясці, лідери знову піднімають питання старих розбіжностей: Байден висловлює занепокоєння через порушення прав людини в Китаї, а Сі зазначає, що підтримка США Тайваню є «грою з вогнем». Ніяких серйозних досягнень або спільних заяв не було, але Дж. Байден стверджує, що вони встановлюють «огорожі» для уникнення конфлікту, і експерти вважають, що сама зустріч є позитивним кроком [48]. Тобто після приходу Дж. Байдена до влади відносини між США та Китаєм почали становитися теплішими.

4 лютого 2022р Сполучені Штати оголосили дипломатичний бойкот Зимовій Олімпіаді в Пекіні через порушення прав людини китайським урядом у Сіньцзяні та інших регіонах. До бойкоту приєдналися кілька інших країн, таких як Австралія, Канада та Великобританія, які також вирішили не надсилати офіційних представників на ігри. Китайські чиновники звинуватили США в спробі «політизувати спорт», створювати розбіжності та провокувати конфронтацію. Хоча жоден спортсмен публічно не протестував під час Олімпіади, кілька учасників пропустили церемонію відкриття і висловили протест проти порушень після закінчення ігор [40]. Дипломатичний бойкот США та їхніх союзників Зимової Олімпіади в Пекіні став символом політичного тиску на Китай через порушення прав людини, зокрема в Сіньцзяні. Цей крок не вплинув на участь спортсменів, але став важливим сигналом міжнародного невдоволення політикою Китаю. Китайські звинувачення в "політизації спорту" вказують на те, що для Пекіна Олімпіада була не лише спортивною, але й політичною подією, покликаною зміцнити міжнародний імідж країни. Дипломатичний бойкот підірвав ці плани та посилив напруженість між Китаєм і Заходом, демонструючи, як спортивні події стають полем дипломатичного протистояння.

На тлі повномасштабного вторгнення Росії в Україну між США та Китаєм відбулося загострення відносин. Через кілька днів після заяви офіційних осіб США про те, що Росія звернулася до Китаю з проханням про військову допомогу, президент Дж. Байден провів відеодзвінок із Сі Цзіньпіном, попереджаючи про можливі «наслідки», якщо Китай надаватиме матеріальну підтримку [72]. Дзвінок відбувся після вторгнення Росії в Україну, коли Китай утримався від засудження Володимира Путіна та гуманітарної кризи, викликані війною. Китайські дипломати та державні ЗМІ також поширюють російську теорію змови про фінансування США біологічних лабораторій в Україні. Під час розмови Дж. Байден обговорив санкції та інші заходи, які будуть узгоджені з союзниками для покарання Росії. Сі критикував санкції, стверджуючи, що вони «лише змусять людей

страждати», але обидва лідери висловили підтримку мирним переговорам [103]. Ця ситуація стала ще однією ілюстрацією того, як конфлікти третьої сторони — у цьому випадку російсько-українська війна — здатні впливати на структуру відносин між двома найбільшими економіками світу.

У довгоочікуваній промові 26 травня 2022р держсекретар Ентоні Блінкен підкреслив важливість посилення конкурентоспроможності США перед Китаєм. Він називав Китай «найсерйознішим довгостроковим викликом для міжнародного порядку», контрастуючи авторитаризм країни з американськими зобов'язаннями просувати демократію та права людини, проте також підкреслює намір уникати конфлікту [23]. Основними складовими стратегії адміністрації Дж. Байдена є інвестиції у вітчизняну промисловість, технології та інфраструктуру; об'єднання з союзниками та партнерами для протистояння зростаючій агресії Китаю; та глобальна конкуренція з Китаєм. Міністерство закордонних справ Китаю засудило виступ Ентоні Блінкена як «дезінформацію», відкидаючи твердження про те, що Китай не є «охоронцем міжнародного порядку» [103]. Промова Ентоні Блінкена окреслила багатовимірний підхід США до стримування впливу Китаю, що базується на ідеологічній конкуренції, економічному зміцненні та побудові міжнародних коаліцій. Реакція Китаю свідчить про продовження дипломатичного протистояння між країнами, яке не обмежується економічною чи військовою сферою, але включає боротьбу за формування глобального порядку.

Після кількох місяців попереджень з боку китайських офіційних осіб про небезпеку посилення зв'язків з Тайванем, 2 серпня 2022р спікер Палати представників США Ненсі Пелосі відвідала Тайбей, щоб продемонструвати підтримку США для острова. Ця поїздка спровокувала Пекін до призупинення американсько-китайських кліматичних переговорів, відключення деяких високорівневих військових каналів зв'язку та введення санкцій проти Пелосі. Китайські військові розпочали масштабні бойові навчання, які фактично оточують острів і є значно більшими, ніж навчання під час кризи в Тайванській протоці

1996р. Вони також випустили балістичні ракети над Тайванем, деякі з яких приземлилися у виключній економічній зоні Японії, і здійснили перетин серединної лінії між материковим Китаєм і Тайванем. Велика сімка (G7) висловлює стурбованість щодо «агресивної військової діяльності» Китаю, зауважуючи, що це може дестабілізувати регіон. Міністерство закордонних справ Китаю звинувачує США в загостренні напруженості, тоді як президент Тайваню Цай Інґвен стверджує, що реакція Китаю порушила статус-кво [67]. Цей інцидент не лише загострив американо-китайські відносини, але й поставив під загрозу стабільність у регіоні. Реакція Китаю засвідчила готовність застосовувати жорсткі військові заходи, тоді як США продовжили демонструвати підтримку Тайваню, підкреслюючи свою стратегічну присутність у регіоні. Візит Н. Пелосі став символом розширення політичного протистояння між двома найбільшими світовими державами.

В жовтні 2022р Міністерство торгівлі США запроваджує широкі обмеження на експорт передових обчислювальних мікросхем і супутнього обладнання до Китаю. Офіційні особи стверджують, що ці технології використовуються Китаєм для «розробки сучасних військових систем» та «порушення прав людини» [31]. Тепер американські компанії та окремі особи, що хочуть підтримати розробку чіпів у Китаї, повинні отримати дозвіл від уряду США. Ці обмеження також поширюються на іноземні компанії, які використовують американські інструменти та програмне забезпечення. Очікується, що цей захід ускладнить розвиток китайської індустрії мікросхем, яка, попри значне державне фінансування в останні роки, ще не досягла можливостей виробництва найсучасніших чіпів. Представник китайського міністерства закордонних справ заявляє, що ці обмеження лише «завдадуть шкоди та сприятимуть ізоляції» [103]. Обмеження на експорт мікросхем є частиною ширшої стратегії США для збереження глобального технологічного лідерства та обмеження доступу Китаю до критичних ресурсів. Вони підкреслюють багатовимірний характер американо-китайського протистояння, яке охоплює

економічну, політичну й військову сфери. Хоча ці заходи серйозно ускладнюють розвиток китайських технологій, вони також посилюють напруженість між країнами, знижуючи перспективи для діалогу й співпраці.

В листопаді 2022р, в Індонезії Дж. Байден і Сі вперше зустрічаються особисто за час президентства Дж. Байдена. Обидва лідери висловлюють намір пом'якшити двосторонню напруженість та відновити канали зв'язку, включаючи переговори з кліматичних питань, які були припинені раніше. Дж. Байден зазначає, що США будуть «рішуче конкурувати» з Китаєм, але не прагнуть конфлікту, за даними міністерства закордонних справ Китаю, Сі підкреслює необхідність «знайти правильний шлях для угоди» [74]. Протягом тригодинної зустрічі також обговорюється війна Росії в Україні. За американськими повідомленнями, лідери висловлюють протидію використанню ядерної зброї в Україні, тоді як китайські повідомлення не містять згадок про ядерну зброю. Дж. Байден висловлює занепокоєння щодо порушень прав людини в Сіньцзяні та китайської агресії проти Тайваню, підкреслюючи, що політика США щодо острова залишається незмінною [103]. Зустріч президентів в Індонезії стала важливим кроком у стабілізації американо-китайських відносин. Вона засвідчила прагнення двох держав до уникнення конфлікту, однак ключові розбіжності залишаються невирішеними. Відновлення переговорів у деяких сферах, таких як клімат, демонструє можливість вибіркової співпраці, але фундаментальні питання, такі як Тайвань і права людини, продовжують ускладнювати відносини.

4 лютого 2023р президент Дж. Байден віддає наказ ВПС США збити китайську повітряну кулю, що знаходилася в повітряному просторі США біля південно-східного узбережжя. Представники служби безпеки стверджують, що куля шпигувала за конфіденційними військовими об'єктами. Китай описує повітряну кулю як цивільний пристрій для моніторингу погоди, який випадково потрапив у повітряний простір США. Міністерство закордонних справ Китаю засуджує збиття як «серйозне порушення міжнародної практики» і обіцяє помсту [103]. Інцидент

призводить до скасування поїздки держсекретаря США Ентоні Блінкена до Пекіна, що підсилює занепокоєння щодо подальшого погіршення американо-китайських відносин, вже напружених через підтримку США Тайваню та торгові суперечки.

15 листопада того ж року обидва лідери зустрічаються в Сан-Франциско, що стає їх першою особистою зустріччю за рік. Дж. Байден і Сі обговорюють ключові питання, включаючи Тайвань, Південно-Китайське море, війни в Україні та на Близькому Сході. Лідери домовляються відновити двосторонню робочу групу з боротьби з незаконним виробництвом наркотиків і відновити зв'язок між військовими на високому рівні. Вони також погоджуються створити робочу групу для обговорення ризиків штучного інтелекту. Під час зустрічі Сі висловлює намір відправити нових панд до Вашингтона як жест дружби після від'їзду попередніх панд у жовтні 2023р [53]. Саміт має на меті продемонструвати певне відновлення зв'язків між країнами, що відповідає низьким очікуванням.

Двосторонні зустрічі високого рівня сигналізують про покращення контактів попри напругу. Дж. Байден і Сі провели телефонну розмову 2 квітня 2024р, щоб обговорити порядок денний листопадового саміту та продовжити обговорення зміни клімату та взаємодії між людьми. Тим часом міністр фінансів США Джанет Єллен очолює економічну делегацію до Китаю, а міністр оборони США Ллойд Остін відновлює діалог із китайським міністром національної оборони адміралом Донгом Джуном вперше з листопада 2022р. 26 квітня держсекретар Ентоні Блінкен відвідує Шанхай і Пекін, де зустрічається з високопосадовцями Китаю, включаючи Сі. Ентоні Блінкен застерігає Китай від підтримки війни Росії в Україні та обговорює питання, такі як ракетно-ядерні програми Північної Кореї та конфлікт між Ізраїлем і ХАМАС [56]. Попри незмінні фундаментальні розбіжності між США і Китаєм, активізація контактів високого рівня свідчить про прагнення обох сторін підтримувати стабільність і уникати відкритої конфронтації. Водночас США продовжують використовувати ці зустрічі як платформу для відстоювання своїх стратегічних інтересів та обговорення глобальних проблем.

Таким чином, відносини між США і Китаєм характеризуються одночасно конкуренцією і співпрацею. Вони залишаються складними та багатовимірними, з значним потенціалом як для ескалації конфліктів, так і для пошуку спільних рішень глобальних проблем. Обидві країни повинні знаходити баланс між своїми інтересами, щоб уникнути загострення ситуації та забезпечити стабільність на міжнародній арені.

РОЗДІЛ II. СУТНІСТЬ ТА ВИТОКИ ТАЙВАНСЬКА ПРОБЛЕМА

2.1. Історія конфлікту між Китаєм та Тайванем

Тайвань — це острів, розташований приблизно за 160 км від південно-східного узбережжя Китаю. Він є частиною так званого «першого острівного ланцюга», рисунок 2.1, до якого входять території, важливі для зовнішньої політики США, оскільки вони здебільшого є союзниками Сполучених Штатів.

Рис.2.1 Перший острівний ланцюг [1]

Деякі західні експерти вважають, що у разі захоплення Китаєм Тайваню, країна могла б легше проєктувати свою силу в західному тихоокеанському регіоні

та навіть створити загрозу для американських військових баз, включаючи ті, що на Гуамі та Гаваях. Однак Китай наполягає на тому, що його наміри залишаються суто мирними [1].

Першими відомими мешканцями Тайваню були австронезійські племена, які, як вважається, переселилися з південних регіонів сучасного Китаю.

У 239р нашої ери острів уперше згадується в китайських хроніках, коли Китай відправив експедицію для його дослідження — факт, який Пекін використовує для обґрунтування своїх територіальних претензій.

Острів Тайвань має складну історію колонізації та управління. Після короткого періоду голландської колонізації (1624–1661) він безперервно перебував під управлінням китайської династії Цін з 1683 до 1895рр. Починаючи із XVII століття, значна кількість китайських мігрантів переселялася на Тайвань, переважно рятуючись від соціально-економічних труднощів на материковій частині. Більшість мігрантів належала до народності гокло з провінції Фуцзянь або гакка з Гуандуну, і їхні нащадки нині складають основну частину населення острова.

У 1895р, внаслідок поразки династії Цін у Першій китайсько-японській війні, Тайвань був переданий Японії. Після завершення Другої світової війни острів повернувся під контроль Китайської Республіки, яка була однією з держав-переможниць, за погодженням із союзниками — Сполученими Штатами та Великою Британією. У свою чергу, Японія офіційно відмовилася від будь-яких претензій на Тайвань. Проте незабаром, після поразки військ Чан Кайші від комуністичних сил на чолі з Мао Цзедунем, Тайвань став основним осередком Китайської Республіки, яка втратила контроль над материковим Китаєм [4].

У 1949р Чан Кайші разом із залишками уряду партії Гоміньдан, зазнавши поразки від комуністичних сил у громадянській війні, евакуювався на Тайвань. Разом із ним на острів прибуло близько 1,5 мільйона людей, відомих як материкові китайці, які становили лише 14% населення, але протягом тривалого часу

домінували в політичному житті острова. Авторитарне правління Чан Кайші та його наступника, сина Цзян Цзін-го, викликало невдоволення серед місцевого населення через репресії та відсутність демократичних свобод.

Під впливом зростаючого демократичного руху Цзян Цзін-го ініціював процес демократизації наприкінці свого правління. Ці реформи проклали шлях до політичної трансформації Тайваню, яка завершилася у 2000р обранням першого президента не з партії Гоміндан, Чень Шуйбяня. Такий розвиток подій став ключовим етапом у переході Тайваню до демократії [4].

Установлений як номінальна демократія, уряд Республіки Китай (РК) під керівництвом Чан Кайші в еміграції претендував на представлення всього Китаю і спочатку займав своє місце в Раді Безпеки ООН. Оскільки Китайська Народна Республіка (КНР) під керівництвом Мао була міжнародним ізгоєм, багато країн визнавали РК як справжній уряд Китаю.

Ситуація почала змінюватися у 1971р, коли ООН ухвалила резолюцію про перехід дипломатичного визнання до Пекіна. Це було доповнено історичним візитом президента США Річарда Ніксона до Китаю в 1972р, що стало початком тривалого процесу відкриття країни для решти світу.

У 1979р США розірвали дипломатичні зв'язки та взаємний оборонний договір з Тайванем і встановили офіційні дипломатичні відносини з материковим Китаєм. Проте, попри ці зміни, Вашингтон зберіг тісні неофіційні зв'язки з Тайбеєм [16].

Менше ніж 15 країн тепер офіційно визнають уряд Тайваню. Пекінський принцип «одного Китаю» офіційно проголошує претензію на острів, який вважається «відокремленою провінцією», хоча багато тайванців вважають свій самоврядний острів окремою нацією.

Проте, незважаючи на суперечливий статус, Тайвань фактично користується незалежністю з кінця громадянської війни в 1949р. На рисунку 2.2 видно, що більше 75% людей у Тайвані зараз вважають себе тайванцями порівняно з лише 7%, які бачать себе китайцями.

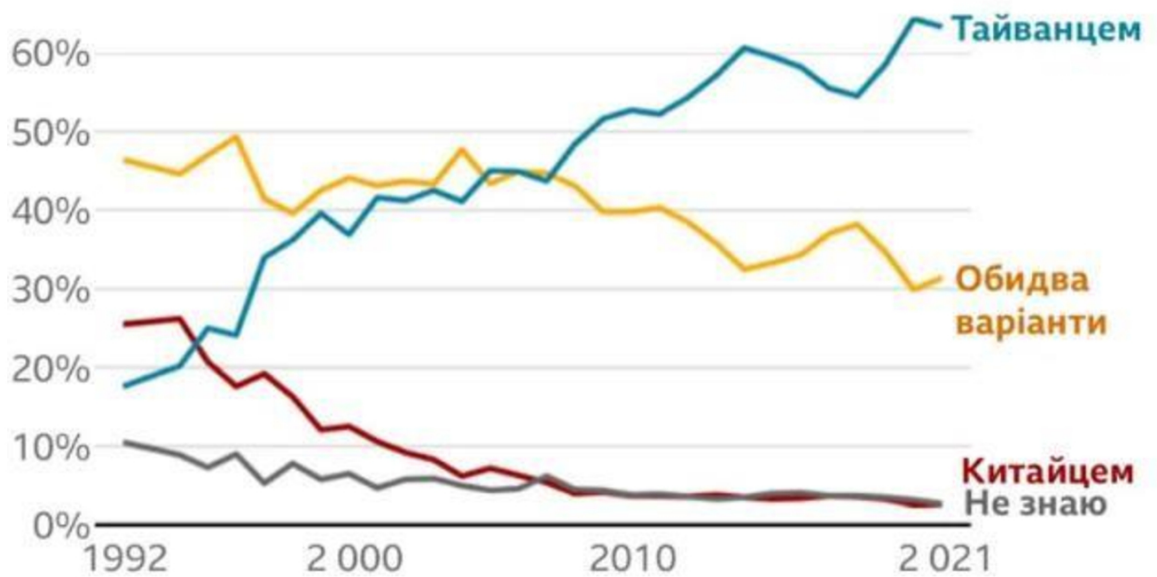

Рис. 2.2 Ідентифікація населення Тайваню [1]

У 1980-х р, коли материковий Китай і Тайвань переживали економічний бум, відносини між двома сторонами почали поступово покращуватися. Тайвань послабив правила щодо відвідувань і інвестування в Китай і в 1991 році оголосив, що війна з КНР закінчена.

Пропозиції Пекіна щодо інтеграції Тайваню до складу Китаю за так званою формулою «одна країна, дві системи», що вже застосовувалася в Гонконзі, були відхилені урядом у Тайбеї, але, незважаючи на це, період з 1987 по 2016рр періодом «крихкого примирення».

Однак перехід Тайваню від однопартійної системи до динамічної демократії з бурхливо зростаючою технологічною економікою викликав занепокоєння в Пекіні. Обрання президентом Цай Інвень, яка представляє традиційно про-незалежницьку Демократичну прогресивну партію, стало «кінцем медового місяця» [16].

Китай застосовує різноманітні примусові тактики, не доходячи до збройного конфлікту, спрямовані на те, щоб виснажити Тайвань і спонукати його населення дійти висновку, що їхня найкраща опція — це об'єднання з материком. Для цього Китай збільшив частоту та масштаб патрулювань бомбардувальниками,

винищувачами та розвідувальними літаками PLA над Тайванем і навколо нього. Також стало частішими проходження китайських військових кораблів і авіаносців через Тайваньську протоку як демонстрація сили.

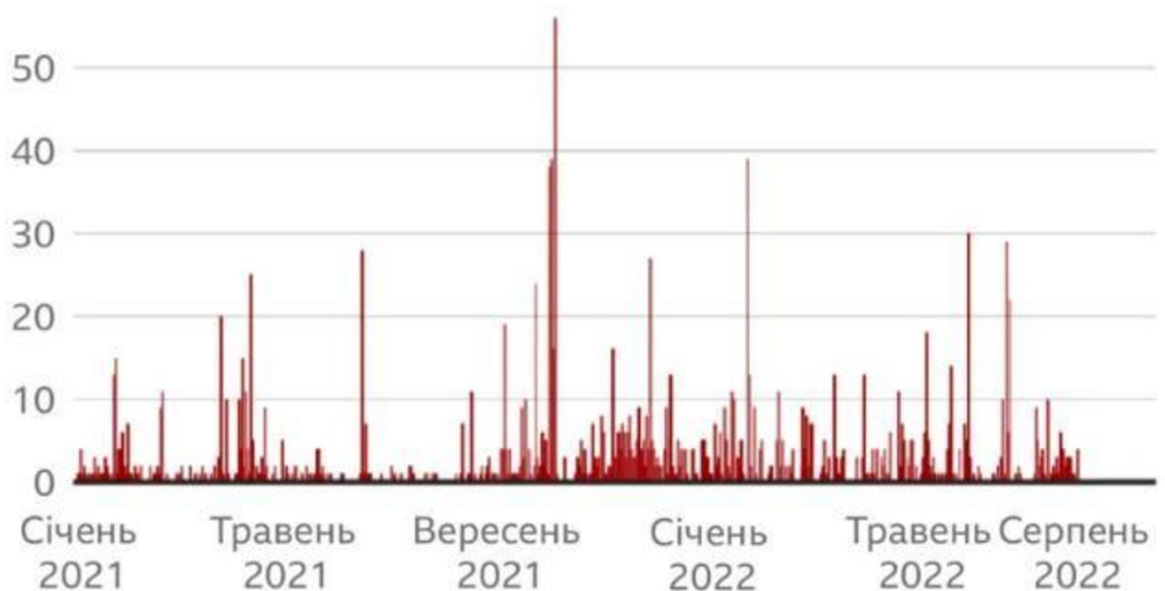

Рис. 2.3 Активність китайських військових літаків [1]

За даними Міністерства національної оборони Тайваню, кількість вильотів літаків досягла піку в жовтні 2021р, коли за один день було здійснено 56 вторгнень.

Тайвань повідомляє, що щодня його урядові агентства зазнають тисяч кібератак з Китаю. Ці атаки зросли в останні роки. У 2020р Тайбей звинуватив чотири китайські групи в хакерських атаках на щонайменше десять урядових агентств Тайваню та шість тисяч офіційних електронних поштових скриньок з 2018р з метою отримання доступу до урядових даних та особистої інформації.

Китай також використовує немілітарні заходи для тиску на Тайвань. У 2016р Китай призупинив механізм комунікації через протоку з головним офісом Тайваню. Він обмежив туризм до Тайваню, і кількість туристів з материка, що відвідують Тайвань, зменшилася з понад 4 мільйонів у 2015р до 2,7 мільйона у 2019р. Після пандемії COVID-19 ця кількість впала ще більше — до 24 тисяч до третього кварталу 2023р. Китай також тисне на глобальні корпорації, зокрема

авіакомпанії та готельні мережі, щоб ті вказували Тайвань як китайську провінцію. Крім того, Китай залякує країни, що мають зв'язки з Тайванем: у 2021р Китай припинив торгівлю з Литвою після того, як Литва відкрила представництво Тайваню в своїй столиці [58].

Китай посилив втручання у вибори Тайваню. Методи включають поширення дезінформації в соціальних мережах та збільшення контролю над тайванськими медіа. На виборах 2024р Китай зробив свою кампанію дезінформації ще більш агресивною, працюючи через посередників, таких як тайванські бізнес еліти, для посилення існуючих місцевих суперечок і розбіжностей. Тайванський уряд відповів переслідуванням громадян, які отримували фінансування з Китаю для поширення фейкових новин. Такі зусилля є частиною ширшої стратегії Китаю щодо застосування примусу, щоб підірвати довіру до політичної системи Тайваню і сіяти розбіжності в тайванському суспільстві. Проте експерти вважають, що успіхи Демократичної прогресивної партії на останніх виборах і безпрецедентна перемога на третій термін є відповіддю на тиск з боку Пекіна.

Демократія Тайваню є відносно молодою. Гоміньдан встановив воєнний стан з 1949 по 1987рр. За цей час політичне інакомислення було жорстоко придушене, а корінні тайванці, які населяли острів до 1945р, стикалися з дискримінацією. Тайвань провів свої перші вільні законодавчі вибори в 1992р та перші президентські вибори в 1996р. Відтоді в країні мирно передавалася влада між партіями кілька разів.

Попри загрози з боку Китаю, Тайваню вдалося поки що уникнути тенденції до регресу, що торкається демократій по всьому світу. У 2020р журнал Economist's Democracy Index вперше назвав Тайвань «повною демократією». У 2022р Index назвав Тайвань десятою найдемократичнішою країною у світі, перевершуючи своїх азійських сусідів (Японія посіла шістнадцяте місце, а Південна Корея — двадцять четверте) і США, які займають тридцяте місце. Останні вибори показали високий рівень явки виборців [58].

Найбільше занепокоєння американських аналітиків викликає те, що зростаюча військова модернізація та наполегливість Китаю, а також погіршення відносин між протокою можуть спровокувати конфлікт. Такий конфлікт може призвести до протистояння між США та Китаєм. Це тому, що Китай не виключає використання сили для досягнення «возз'єднання» Тайваню, а Сполучені Штати не виключають захисту Тайваню, якщо Китай нападе.

У випадку збройного конфлікту сили Китаю будуть суттєво переважати сили Тайваню. На рисунку 2.4 можна побачити значну перевагу в силах Китаю над Тайванем станом на 2023р.

		
	China	Taiwan
Total active forces	2,035,000	169,000
Ground forces 	965,000	94,000
Navy 	260,000	40,000
Air force 	395,000	35,000
Reserves 	510,000	1,657,000
Tanks 	4,800	750
Aircraft 	3,438+	531+
Submarines 	59	4
Naval ships* 	92	26
Artillery 	9,752+	2,093

*Only includes ships classified as principal surface combatants, such as aircraft carriers, cruisers, destroyers and frigates

Рис. 2.4 Військова сила Китаю та Тайваню станом на 2023 р [58]

Однак експерти розходяться в думках щодо ймовірності та часу китайського вторгнення. У 2021р головнокомандувач американських військ в Індо-Тихоокеанському регіоні попередив, що Китай може спробувати вторгнутися на

Тайвань протягом наступного десятиліття. Інші вважають, що 2049р є критичною датою; Сі підкреслив, що об'єднання з Тайванем має важливе значення для досягнення того, що він називає китайською мрією, яка передбачає відновлення статусу Китаю великої держави до 2049р.

Вторгнення Росії в Україну на початку 2022р знову розпалювало дискусію : деякі аналітики стверджували, що дії Москви можуть підбадьорити Пекін подібним чином вторгнутися на Тайвань, а інші казали, що Пекін може стати більш обережним, побачивши виклики Росії. Співробітник CFR Девід Сакс пише, що дії Росії не вплинуть на готовність Китаю застосувати силу, але що «китайські лідери дослідять невдачі Росії та адаптують свої оперативні плани, щоб уникнути подібних помилок» [58].

Тайвань, ймовірно, не має можливостей захиститися від нападу Китаю без зовнішньої підтримки, вважають аналітики. Незважаючи на те, що Цай Інвень поставив пріоритетом збільшення витрат на оборону, з рекордним бюджетом у понад 19 мільярдів доларів на 2023р, витрати Китаю на оборону все ще приблизно в дванадцять разів перевищують витрати Тайваню. У 2022р законодавці Тайваню схвалили плани витратити додаткові 8,6 мільярда доларів на оборону протягом наступних п'яти років. Частина цього розширеного військового бюджету піде на придбання крилатих ракет, морських мін і передових систем спостереження для захисту узбережжя Тайваню. І під час президентства Лая, швидше за все, буде продовження політики Цая, включаючи подальше збільшення оборонного бюджету та розвиток вітчизняної оборонної промисловості, зазначив Сакс з Council on Foreign Relations [58].

Економіка Тайваню залишається залежною від торгівлі з Китаєм, який є найбільшим торговим партнером острова. Однак їхні економічні відносини зазнали збоїв в останні роки, частково через тиск Пекіна на острів і зростаючу стурбованість тайваньських чиновників щодо його надмірної залежності від торгівлі з Китаєм [58].

Під час правління президента Ма Їнцзю , який перебував на посаді з 2008 по 2016рр, Тайвань підписав понад двадцять пактів з КНР, включаючи Рамкову угоду про економічне співробітництво між протоками 2010р, у якій вони погодилися зняти бар'єри в торгівлі. Китай і Тайвань відновили пряме морське, повітряне та поштове сполучення, яке було заборонено десятиліттями. Вони також погодилися дозволити банкам, страховим компаніям та іншим постачальникам фінансових послуг працювати на обох ринках.

Цай Інвень і DPP, з іншого боку, намагалися диверсифікувати торговельні відносини Тайваню з неоднозначними результатами. Цай Інвень досяг певних успіхів у збільшенні торгівлі та інвестицій у країни Південно-Східної Азії та Індійсько-Тихоокеанського регіону за допомогою ініціативи під назвою «Нова політика південного напрямку». Торговля між Тайванем і вісімнадцятьма цільовими країнами зросла майже вдвічі з 2016р, коли було оприлюднено ініціативу, до 2022р Тайванські інвестиції в ці країни також постійно збільшувалися. У 2019р Цай Інвень оприлюднив трирічний план стимулювання тайванських виробників повернутися з материка на Тайвань [58].

Тим не менш, у 2021р експорт Тайваню до Китаю досяг історичного максимуму. Пекін тиснув на країни, щоб вони не підписували угоди про вільну торгівлю з Тайванем. Кілька країн підписали з островом угоди про вільну торгівлю; Нова Зеландія та Сінгапур є єдиними економічно розвиненими країнами, які підписали такі угоди. Пекін також наполягав на виключенні Тайваню з багатосторонніх торговельних блоків , включаючи Всеосяжну та прогресивну угоду про Транстихоокеанське партнерство (ВПУТП) і Всебічне регіональне економічне партнерство (ВРЕП). (Китай включено до ВРЕП, але не до ВПУТП.) Тайвань також не є частиною Індійсько-Тихоокеанської економічної системи адміністрації Дж. Байдена.

Конфлікт між Китаєм та Тайванем розпочався після китайської громадянської війни в 1949 році, коли уряд Гоміндану втік на Тайвань, а комуністи захопили

материковий Китай. Китай з того часу вважає Тайвань своєю частиною, але Тайвань зберігає політичну та економічну незалежність, хоча не оголосив формальну незалежність.

Цей конфлікт підсилюється ідеологічними розбіжностями: Китай підтримує авторитарний режим, а Тайвань розвиває демократичні інститути. Китай активно намагається ізолювати Тайвань на міжнародній арені, використовуючи свою політичну і економічну могутність. США підтримують Тайвань військово та дипломатично, що викликає напруження з Китаєм.

Попри військові загрози, конфлікт не переходить у відкриту війну. Напруження зберігається, зокрема через питання Тайваню, який посилює свою політичну ідентичність. Майбутнє конфлікту залежить від внутрішніх процесів в Китаї, Тайвані та міжнародної ситуації. Важливим залишається прагнення до мирного вирішення, оскільки ескалація може мати серйозні наслідки для регіональної безпеки.

2.2. Позиція США щодо Тайваню

Тайвань, як провідна демократична країна і технологічний центр, є ключовим партнером США в Індо-Тихоокеанському регіоні. Хоча Сполучені Штати не мають офіційних дипломатичних відносин з Тайванем, вони підтримують міцні неофіційні зв'язки. США і Тайвань розділяють схожі цінності, мають глибокі комерційні та економічні відносини, а також сильні зв'язки між людьми, що є основою їхньої дружби і стимулює розширення взаємодії між країнами.

З 1979р політика уряду США стосовно Тайваню ґрунтується на концепції «одного Китаю». Адміністрація Дж. Байдена описує цю політику як таку, що керується Законом про відносини з Тайванем, спільними комюніке США та КНР, укладеними у 1972, 1978 і 1982рр і «Шістьма запевненнями», які президент Рональд Рейган передав уряду Тайваню у 1982р.

Основні положення Закону про відносини з Тайванем включають наступне:

- Відносини США з Тайванем здійснюються через Американський інститут на Тайвані (АІТ), приватну корпорацію. (АІТ у Тайбеї виконує багато з тих же функцій, що і американські посольства в інших країнах.)

- США нададуть Тайваню такі оборонні засоби та послуги в такій кількості, яка буде необхідна для забезпечення Тайваню достатньою можливістю самооборони.

- Політика США полягає в тому, щоб «зберігати можливість США протистояти будь-якому застосуванню сили або інших форм примусу, що може загрожувати безпеці, соціальній чи економічній системі людей на Тайвані» [55].

Напередодні виборів на Тайвані у 2024р, старший представник адміністрації Дж. Байдена сказав, що президент Дж. Байден окреслив політику США своєму китайському колезі Сі Цзіньпіну у листопаді 2023р наступним чином: «Ми проти будь-яких односторонніх змін статус-кво з будь-якої сторони. Ми не підтримуємо незалежність Тайваню. Ми підтримуємо діалог між берегами і очікуємо, що розбіжності між берегами будуть вирішені мирним шляхом, без примусу, в спосіб, що є прийнятним для людей з обох сторін протоки. Ми не займаємо позицію щодо остаточного вирішення розбіжностей між берегами, за умови, що вони будуть вирішені мирно» [55].

Сполучені Штати продовжать підтримувати участь Тайваню в міжнародних організаціях, де державність не є обов'язковою умовою, і заохочуватимуть його значущу участь в організаціях, де його членство неможливе. Тайвань і США є членами кількох міжнародних організацій, таких як Світова організація торгівлі, Форум Азіатсько-Тихоокеанського економічного співробітництва та Азіатський банк розвитку. У червні 2015р АІТ і TECRO заснували Global Cooperation and Training Framework (GCTF), платформу для демонстрації технічного досвіду Тайваню. В рамках цієї ініціативи Тайвань і його партнери надають технічні тренінги в таких сферах, як охорона здоров'я, стійкість ланцюгів постачання,

енергетика, права жінок і допомога при стихійних лихах. Японія приєдналася до GCTF як глобальний партнер у 2019р, а Австралія — у 2021р [96].

Під час президентства Дональда Трампа Сполучені Штати значно поглибили свої зв'язки з Тайванем, всупереч запереченням Китаю. Д. Трамп продав Тайваню військову зброю на понад 18 мільярдів доларів і відкрив комплекс за 250 мільйонів доларів для фактичного посольства США в Тайбеї, як зазначено на рисунку 2.5. Він також провів телефонну розмову з президентом Тайваню Цай Інвень перед своєю інавгурацією, що стало найвищим рівнем контактів між США та Тайванем з 1979р. Д. Трамп відправив кількох високопоставлених чиновників адміністрації, включно з членом кабінету, до Тайбею. Наприкінці свого терміну Держдепартамент скасував давні обмеження щодо того, де і як офіційні особи США можуть зустрічатися зі своїми тайванськими колегами.

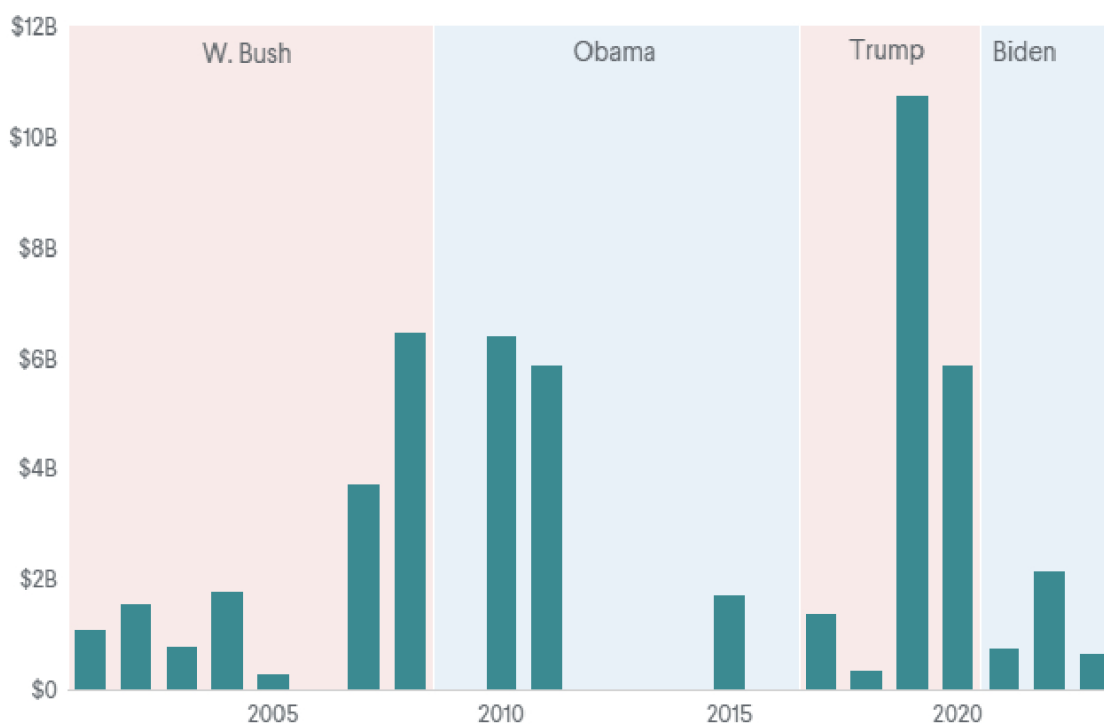

Рис.2.5 Продаж зброї Тайваню адміністраціями США [58]

Адміністрація Дж. Байдена зберегла та продовжила політику попереднього президента щодо Тайваню, включаючи військову співпрацю і часті офіційні

контакти. Дж. Байден навіть запросив представників Тайваню на свою інавгурацію, що стало знаковим жестом підтримки. Сполучені Штати активно демонструють свою військову присутність у регіоні через навчання і патрулі в Тайванській протоці та закликають Тайвань до збільшення витрат на оборону.

Протягом багатьох років Тайвань отримував підтримку з обох партій у Конгресі США, де законодавці ухвалювали закони, що сприяли зміцненню відносин між США та Тайванем, підвищенню обороноздатності острова та заохоченню його участі в міжнародних організаціях. У серпні 2022р колишня спікерка Палати представників Ненсі Пелосі відвідала Тайбей, ставши першою спікеркою з часів Ньюта Гінгріча у 1997р, і зустрілася з президентом Цай Інвєнь. Візит Н. Пелосі викликав різку реакцію Пекіна, який відповів військовими навчаннями навколо острова і заборонаю на імпорт певних товарів з Тайваню. Менш ніж через рік, у березні 2023р, Цай Інвєнь зустрілася з новим спікером Палати представників Кевіном Маккарті (Каліфорнія) під час його візиту до Каліфорнії. Це була перша зустріч на такому рівні за майже тридцять років на території США, що також спричинило рішучу реакцію з боку Китаю, включаючи нові санкції і демонстрацію сили в Тайванській протоці. Після президентських виборів на Тайвані 2024р Вашингтон направив делегацію колишніх урядовців для привітання новообраного президента Лай Чінте та чинного президента Цай Інвєнь з перемогою і для святкування збереження демократії на острові [58].

Напад Китаю на Тайвань суттєво підірвав би кілька ключових інтересів США і значно ослабив би їхні позиції в найбільш економічно важливому регіоні світу. Якщо Китай успішно анексував би Тайвань, це призвело б до значної зміни військового балансу сил в Азії на користь Китаю, ускладнивши для Сполучених Штатів захист своїх союзників за договорами і протидію спробам Китаю домінувати в регіоні.

Якщо Тайвань залишиться поза контролем Китаю, а союзники і партнери США будуть зосереджені по всьому першому ланцюгу островів, Народно-

визвольна армія Китаю зіткнеться з труднощами в розширенні своєї влади за межі китайського узбережжя. Проте, у випадку анексії Тайваню і розміщення на острові китайських військових засобів, таких як системи підводного спостереження, підводні човни і підрозділи протиповітряної оборони, Китай зможе обмежити операції американських військових у регіоні, що послабить їх здатність захищати азійських союзників [35].

Таким чином, американським політикам необхідно усвідомлювати, що під ризиком перебуває не лише майбутнє Тайваню, але й стабільність першого острівного ланцюга, а також здатність Сполучених Штатів зберігати стратегічний доступ і вплив у західній частині Тихого океану

Те, що може статися в Тайванській протоці, матиме величезні наслідки для майбутнього альянсів США в Індо-Тихоокеанському регіоні. Ці альянси є найважливішою асиметричною перевагою Сполучених Штатів у порівнянні з Китаєм. Якщо США вирішать не втручатися в разі китайської агресії проти Тайваню, це викличе серйозні сумніви серед союзників щодо надійності Сполучених Штатів як партнера з безпеки. Втративши впевненість у відданості США захисту їхньої безпеки, деякі союзники можуть вирішити йти на поступки Китаю, щоб уникнути конфронтації, тоді як інші можуть вирішити зміцнити власні збройні сили або навіть розробити ядерну зброю для самозахисту.

Обидва ці сценарії призвели б до зниження впливу США в регіоні та збільшення глобальної нестабільності. У відповідь Сполучені Штати можуть відчуті необхідність вжити заходів для відновлення довіри своїх союзників, що, ймовірно, вимагатиме більш ризикованих і дорогих зовнішньополітичних рішень. Це може призвести до подальшого ускладнення міжнародних відносин і підвищення напруженості, що створить небезпеку для глобальної стабільності та безпеки [36].

Стратегічна неоднозначність є ключовим елементом політики США щодо Тайваню, яка передбачає утримання від однозначної заяви про те, чи буде

Вашингтон захищати Тайвань у разі нападу з боку Китаю. Ця політика, окремо від політики «Одного Китаю», дає Сполученим Штатам можливість реагувати на кризу різними способами, зберігаючи при цьому невизначеність для обох сторін.

Прихильники стратегічної неоднозначності стверджують, що ця позиція ефективно стримує агресію Китаю, оскільки Пекін має враховувати можливість втручання США на захист Тайваню. Водночас вона стримує тайванський авантюризм, оскільки Тайбей не може бути впевнений, що Сполучені Штати прийдуть на допомогу, якщо Тайвань буде вважатися ініціатором конфлікту або провокаційних дій [35].

Цей підхід також дозволяє Сполученим Штатам маневрувати в умовах складної дипломатичної ситуації, уникаючи прямого конфлікту з Китаєм і підтримуючи статус-кво в Тайванській протоці. Водночас він дає США гнучкість у прийнятті рішень залежно від обставин, що виникають, зберігаючи можливість як стримування, так і залучення до дипломатії.

Однак стратегічна неоднозначність також має свої ризики, оскільки невизначеність може призвести до неправильного розрахунку з боку будь-якої зі сторін, що може спровокувати конфлікт, якого всі намагаються уникнути.

Дискусія щодо того, чи має Сполучені Штати перейти від стратегічної неоднозначності до стратегічної ясності, набуває дедалі більшого значення в умовах зростаючого напруження в Тайванській протоці. Прихильники стратегічної ясності стверджують, що цей підхід краще відповідає сучасним реаліям, зокрема, враховуючи військове нарощування КНР і її посилений тиск на Тайвань [36].

Вони аргументують це тим, що стратегічна неоднозначність може більше не бути ефективною для стримування Китаю, який стає все більш спроможним і напористим. Пекін може помилково сприйняти відсутність чіткої позиції з боку США як слабкість або небажання захищати Тайвань, що може спонукати його до агресивних дій. Прихильники стратегічної ясності вважають, що Сполучені Штати

повинні чітко заявити про свою готовність захищати Тайвань, щоб запобігти будь-яким спробам КНР змінити статус-кво силовим шляхом.

Крім того, вони зазначають, що загроза незалежності Тайваню наразі є меншою порівняно з загрозою китайської агресії. Тайвань, як стверджують, добре розуміє ризики оголошення незалежності і навряд чи піде на цей крок без серйозних підстав. Тому акцентування уваги на стримуванні Тайваню від проголошення незалежності (подвійне стримування) може бути менш необхідним, ніж стримування китайської агресії.

Прихильники стратегічної ясності також вважають, що перехід до цього підходу можна здійснити таким чином, щоб не порушити політику «Єдиного Китаю», яку Сполучені Штати дотримуються з 1979 року [50]. Вони наголошують, що можна чітко заявити про готовність захищати Тайвань, не заперечуючи, що Тайвань є частиною Китаю, згідно з цією політикою.

З іншого боку, прихильники стратегічної неоднозначності заперечують, що зміна до стратегічної ясності може спровокувати кризу, яку США прагнуть уникнути. Вони побоюються, що чітка заява про готовність захищати Тайвань може підштовхнути Китай до більш агресивних дій або навіть прискорити можливий конфлікт. Крім того, існує занепокоєння, що Тайвань може стати менш відповідальним у питаннях власної оборони, сподіваючись на безумовну підтримку США, або навіть розглянути можливість проголошення незалежності, що могло б безпосередньо спровокувати конфлікт з Китаєм.

Дискусії між прихильниками стратегічної ясності та стратегічної неоднозначності серед політичних діячів США свідчать про надзвичайну складність ситуації в Тайванській протоці. Вони потребують ретельного аналізу й врахування потенційних наслідків будь-яких змін у поточній політиці.

Результати аналізу даного питання свідчать про відсутність єдиної думки стосовно доцільності збереження Сполученими Штатами стратегічної двозначності у своїй політиці щодо Тайваню чи переходу до стратегічної ясності.

Разом із цим акцентується увагу на трансформації військового балансу в Індійсько-Тихоокеанському регіоні та на основі цього можна зробити важливий висновок: політики США більше не можуть припускати, що керівництво КНР впевнене у здатності або готовності Сполучених Штатів до захисту Тайваню [50].

Більш нагальною проблемою для Сполучених Штатів є необхідність переконливо демонструвати КНР, що вони мають як військовий потенціал, так і волю стати на захист Тайваню у разі необхідності. Це означає, що США повинні здійснювати конкретні кроки, які наочно підтверджують їхні зобов'язання щодо Тайваню, що матиме стримувальний ефект на можливі агресивні дії з боку Китаю.

Крім того, було зазначено, що чотириразові заяви президента Дж. Байдена про готовність захищати Тайвань створили певну базу для нової декларативної політики США. На нашу думку, майбутні лідери США не повинні намагатися відмовитися від цих заяв, а навпаки, використовувати їх як основу для формулювання чіткішої і послідовнішої політики щодо Тайваню [37].

Хоча Сполучені Штати розташовані за тисячі миль від Тайваню, доля цього острова матиме значний вплив на безпеку та процвітання США. Події в Тайванській протоці впливатимуть на основоположні питання міжнародного порядку та майбутнє демократії.

Тайвань відіграє ключову роль у найбільш економічно розвиненому регіоні світу. Як зазначив помічник міністра оборони США Елі Ретнер, «Тайвань займає стратегічно важливе місце в першому ланцюзі островів, що закріплює мережу союзників і партнерів США від Японського архіпелагу до Філіппін і в Південно-Китайське море. Це критично важливо для регіональної безпеки та захисту життєво важливих інтересів США в Індо-Тихоокеанському регіоні» [3].

Напад Китаю на Тайвань, незалежно від його успіху або того, чи вирішать Сполучені Штати втрутитися, спричинить глобальну економічну депресію та зменшить світовий економічний обсяг на трильйони доларів. Тайванські компанії виробляють близько 70% світових напівпровідників і близько 90% найсучасніших

мікросхем. У разі втрати цих виробничих потужностей світ зіткнеться з дефіцитом, який жодна інша компанія не зможе заповнити в короткостроковій перспективі. Під час китайської блокади або атаки виробництво та постачання напівпровідників буде зупинено, що спричинить дефіцит майже всіх технологічних продуктів, від смартфонів до комп'ютерів і автомобілів, змушуючи компанії в різних галузях скорочувати або навіть припиняти виробництво [78].

Доля Тайваню також має величезні наслідки для основ міжнародного порядку. Якщо Китай успішно поглине Тайвань, навіть попри опір з боку Тайваню, це створить небезпечний прецедент для авторитарних країн, які захочуть використовувати силу для агресії проти демократичних сусідів і зміни кордонів. Це серйозно підірве один з ключових принципів міжнародних відносин — заборону на використання сили для зміни кордонів.

Політично Тайвань є однією з небагатьох історій успіху демократії в Азії і, за деякими оцінками, найвільнішим суспільством регіону. Його відкрита політична система демонструє китайцям можливість альтернативного розвитку для етнічно китайського суспільства. Якби Китай захопив Тайвань силою, це призвело б до знищення демократії на острові і серйозного обмеження прав його двадцяти трьох мільйонів громадян. Цей сценарій став би ще більш тривожним на фоні вже здійсненого Китаєм придушення демократії в Гонконзі.

2.3. Вплив тайванського питання на міжнародне співтовариство

Зростаюча напруженість у Тайванській протоці підвищила занепокоєння щодо ймовірного конфлікту між Китаєм і Тайванем, а також викликала серйозні питання щодо наслідків такого сценарію для глобальної економіки. Передбачити, як саме розвиватиметься конфлікт, складно, що ускладнює оцінку його економічних і комерційних наслідків. Однак ризики кризи навколо Тайваню зросли, що робить ці питання надзвичайно актуальними для політиків і бізнес-лідерів.

Тайвань за останні десятиліття досяг значного економічного прогресу, що підтверджується зростанням його ВВП до \$775 мільярдів у 2021р та загальним обсягом імпорту та експорту в \$922 мільярди. Тайвань посідає 16-е місце серед найбільших економік світу та має один із найвищих показників ВВП на душу населення. Особливо важливою є його роль у світовому ринку напівпровідників, де Тайвань контролює від 60% до 65% цього ринку. Це робить його ключовим постачальником для всіх країн, включаючи Китай [16].

Іноземні інвестиції, зокрема, спрямовані в електронну промисловість Тайваню, що відображає його важливість у глобальній індустрії напівпровідників. Компанія TSMC, найбільший у світі виробник чипів за контрактом, є найбільш цінною публічною компанією Азії з ринковою капіталізацією в \$600 мільярдів. Тайвань відіграє вирішальну роль у глобальному ланцюзі постачання напівпровідників, причому електронний сектор привернув більшу частину прямих іноземних інвестицій у 2019 і 2020рр [16].

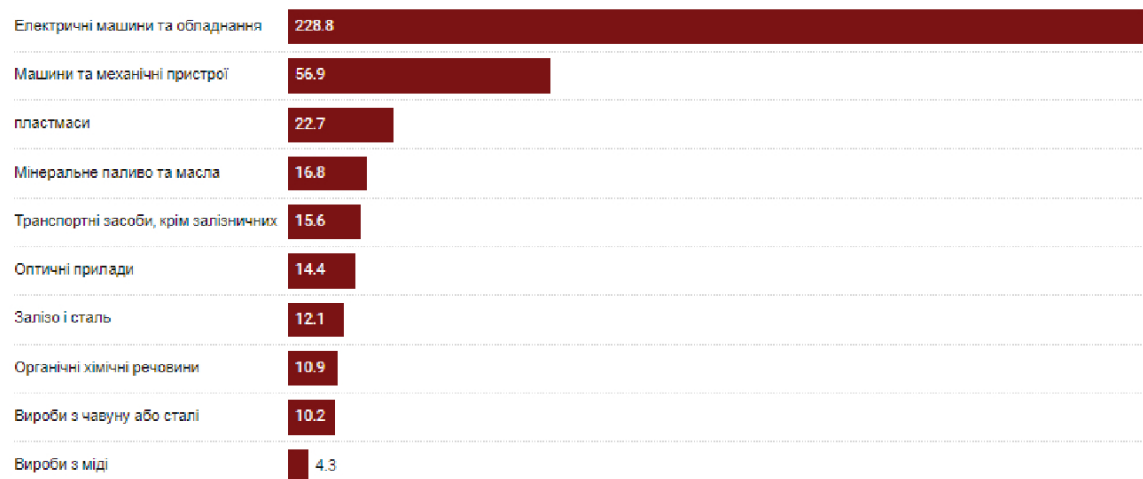

Рис. 2.6. Найбільші експортні галузі Тайваню, 2022р [16]

На рисунку 2.6 зображено 10 найбільших експортних галузей Тайваню станом на 2022р.

Тайвань є ключовою ланкою в глобальних ланцюгах постачання технологій. Його економіка тісно інтегрована з економіками Японії, Південної Кореї та

Сполучених Штатів, а він сам є найбільшим у світі виробником процесорних мікросхем, які стають все більш важливими в сучасних товарах. Частка Тайваню на ринку мікросхем удвічі більша за частку другого за величиною виробника, а його домінування у високотехнологічному сегменті ще значніше, адже 90% найсучасніших напівпровідників виробляє компанія TSMC. TSMC контролює приблизно 55% світового контрактного виробництва мікросхем, і щороку Тайвань постачає приблизно третину додаткової обчислювальної потужності, на яку покладається світ [16].

За даними Міністерства фінансів Тайваню, експорт мікросхем, які є основними компонентами електроніки, комп'ютерів і смартфонів, зріс на 18,4% порівняно з попереднім роком. Це стало третім роком поспіль із двозначним зростанням. У 2022р експорт тайванських чіпів інтегральних схем зростав сьомий рік поспіль, ще більше зміцнюючи лідерські позиції Тайваню в глобальному секторі напівпровідників. Ці досягнення відбуваються на тлі зростаючої напруженості між США та Китаєм, що спричинило перебудову ланцюжків поставок у цій галузі. На рисунку 2.7 можна побачити з якою інтенсивністю розвивався експорт в період з 2015 по 2022рр.

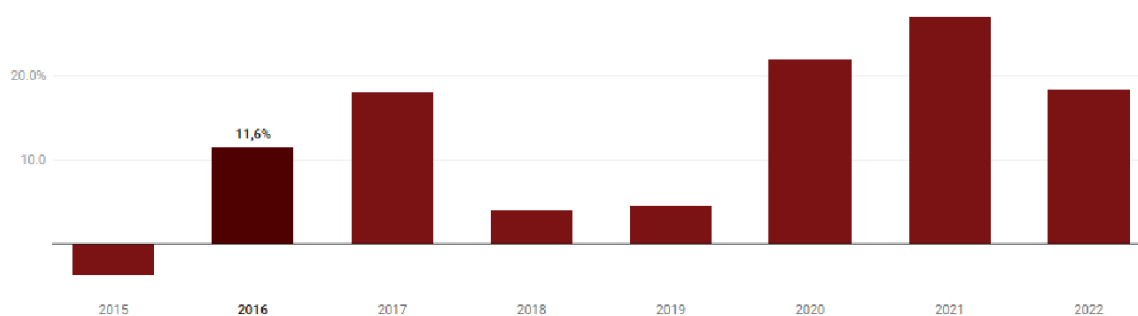

Рис. 2.7. Експорт інтегральних схем Тайваню, 2015-2022рр [16]

Потенційні ризики для глобальної економіки, пов'язані з Тайванем, є суттєвими. Навіть якщо вдасться уникнути повномасштабного конфлікту, військова блокада острова створить значний економічний шок для світової економіки. Це призведе до рецидивуючих дефіцитів у автомобільній та

електронній промисловості, а також посилить інфляційний тиск. Якщо постачання напівпровідників з Тайваню буде перервано на тривалий час, виробники електроніки та автомобілів зіткнуться зі значними труднощами у пошуку альтернативних джерел, що може призвести до зупинки виробництва багатьох компаній.

Будівництво нового заводу з виробництва напівпровідників займає два-три роки, а відновлення втрачених виробничих потужностей вимагає величезних витрат — новий завод з виробництва напівпровідників коштує десятки мільярдів доларів і вимагає високого рівня знань та технологій. У разі конфлікту загальна вартість дефіциту напівпровідників може сягнути трильйонів доларів. Втрата доступу до тайванських чипів, ймовірно, спричинить значний економічний шок для виробничого сектора Китаю та загальної економіки країни.

Конфлікт у Тайванській протоці матиме серйозний вплив на прямі інвестиції, як до, так і з Тайваню. Тайвань інвестує понад 18 мільярдів доларів щорічно за кордон, а у 2021р іноземні транснаціональні корпорації репатріювали близько 22 мільярдів доларів з Тайваню. Ці фінансові потоки та іноземні активи на Тайвані, включно зі 127 мільярдами доларів прямих інвестицій, можуть опинитися під загрозою через конфлікт [76].

Зважаючи на структуру імпорту Китаю, можна очікувати, що попит на сировину з боку Китаю значно зменшиться, що створить тиск на валюти та баланси експортерів. Шок від зниження китайського імпортного попиту може ще більше посилити кризу в країнах, що розвиваються, де рівень заборгованості вже високий, а фінансова напруга зростає.

Крім того, через ключову роль Китаю в регіональних ланцюгах вартості, торгові порушення, викликані конфліктом, безпосередньо вплинуть на торгових партнерів Китаю в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. Наприклад, майже 14% вартості експорту В'єтнаму припадає на китайський імпорт проміжних товарів. Подібні показники для Камбоджі (13%), Гонконгу (9%) і Мексики (7%). Затримки

в постачанні Китаєм важливих проміжних товарів можуть призвести до уповільнення виробництва та втрат прибутків [16].

Конфлікт також матиме значний вплив на торгівлю Китаю та його внутрішню економіку. Попит Китаю на глобальні ресурси зменшиться через ослаблення курсу валюти, порушення виробництва на експорт і зниження внутрішнього споживання. Країни по всьому світу зіткнуться з ризиком зростання інфляції та дефіциту в ключових галузях, таких як медичне та телекомунікаційне обладнання, а також у менш стратегічних, але не менш важливих секторах, таких як видобуток корисних копалин. Усі ці фактори можуть підвищити ймовірність глобальної економічної рецесії, стійкої інфляції, масових дефолтів суверенних боргів, зростання безробіття та потенційних соціальних заворушень.

Зрештою, за даними Bloomberg, половина світового контейнерного флоту та 88% найбільших суден світу за тоннажем проходили через Тайванську протоку у 2022р. Таким чином, будь-які тривалі спроби перешкоджати міжнародній торгівлі з Тайванем негативно вплинуть на світову торгівлю та спричинять значні збої в глобальних ланцюгах постачання [54].

Наслідки конфлікту вплинуть не тільки на глобальну економіку, але й на економіку Китаю, оскільки економіки Китаю та Тайваню тісно пов'язані. Китай є найбільшим торговельним партнером Тайваню, імпортуючи товарів на суму 110 мільярдів доларів у 2022р. Це майже на 40% більше, ніж обсяг експорту до США, які є другим за величиною експортним партнером Тайваню. Це підкреслює важливість Тайваню для китайської економіки, так само як і значущість китайського ринку для тайванської економіки. На рисунку 2.8 можна побачити частку експорту до Тайваню за 2022р, дані вказані в мільярдах доларів США.

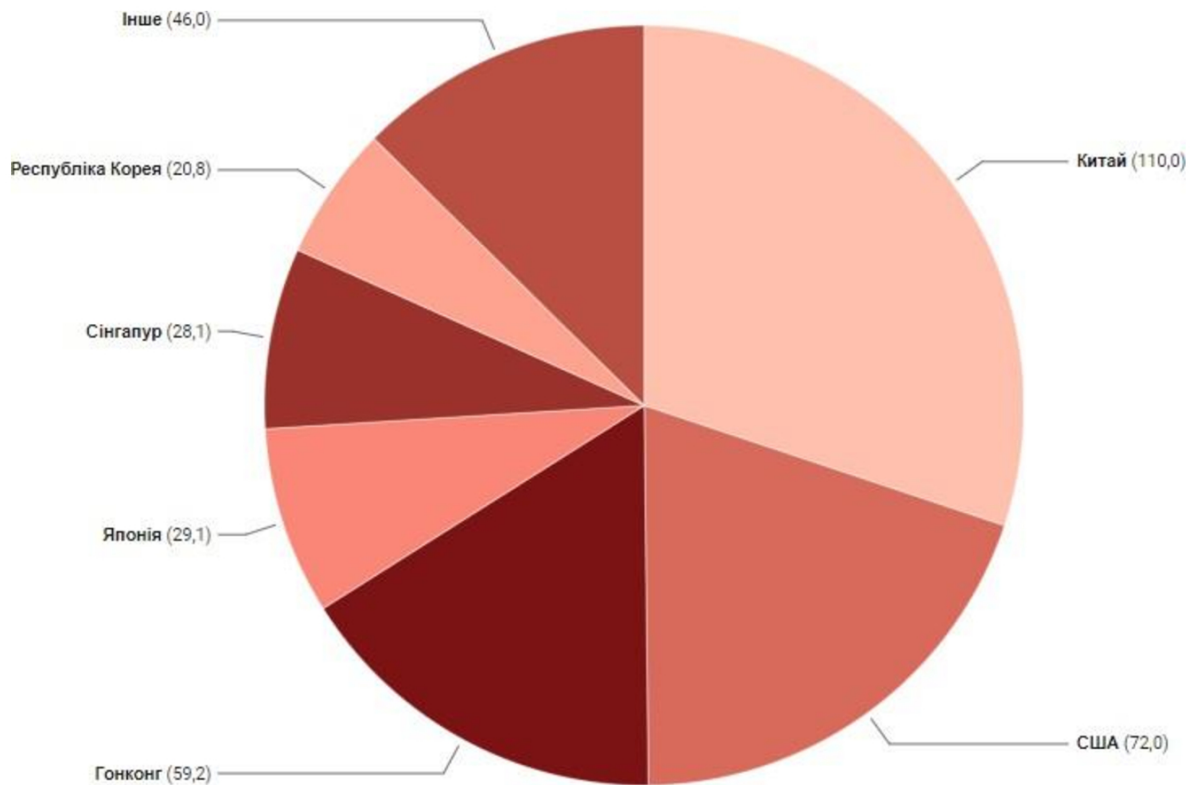

Рис.2.8. Найбільші партнери-експортери Тайваню у 2022р [16]

Купівлі Тайванем китайських товарів зросли приблизно на 87% за останні п'ять років, зростаючи в середньому на 13,3% на рік. Це темп, який перевищує більшість показників двосторонньої торгівлі у світі. Водночас Китай став дедалі більше залежним від товарів з Тайваню: імпорту з острова збільшився на 71% за той самий період, що становить у середньому 11,3% на рік. Особливо важливо, що 64% китайського імпорту з Тайваню складають електромеханічні вироби, насамперед напівпровідники. Китай імпортує 40% своїх потреб у чипах саме з Тайваню, і оскільки наразі Китай може задовольнити лише 10-15% внутрішнього попиту на ці компоненти, ця торгівля є критично важливою. У разі конфлікту Китай ризикує втратити цей важливий [16].

Очікується, що конфлікт призведе до масштабного виведення іноземних активів з китайських цінних паперів. Станом на червень 2022р іноземні інвестори володіли понад 1 трильйоном доларів у китайських облігаціях і акціях, а станом на

вересень 2022р вони контролювали понад 775 мільярдів доларів у китайських акціях, що котируються в США. У випадку конфлікту інвестори будуть змушені продати ці цінні папери, щоб зменшити ризики, пов'язані з можливими фінансовими санкціями та економічними потрясіннями.

Більше того, іноземні інвестори, зокрема з країн-союзників Тайваню, можуть вивести свої капітали з Китаю, завдавши значного удару по китайській економіці. Китай, який у 2021р експортував товарів на суму 3,03 трильйона доларів, сильно залежить від глобальних партнерів, таких як США, Японія, Гонконг і Південна Корея. Окрім того, Китай імпортує 20% нафти для задоволення своїх енергетичних потреб, і в разі конфлікту країни-експортери можуть припинити постачання нафти або заблокувати критичні для Китаю транспортні шляхи, такі як Малаккська та Зондська протоки [27].

Зрештою, конфлікт між Китаєм і Тайванем матиме катастрофічні наслідки для світової економіки, призводячи до виснаження ресурсів, порушення ланцюгів постачання та знищення ключових компонентів, особливо для Китаю. Важливість Тайваню для глобальної економіки також може спричинити втручання його союзників, зокрема США, що може призвести до нової холодної війни з непередбачуваними наслідками.

Далі розглянемо два сценарії китайського вторгнення на Тайвань: один, коли США та їх союзники не втручаються, і другий, коли США надають військову підтримку, але все ще не можуть захистити Тайвань. Експерти з усього світу представляють, як на їхні країни чи регіони вплине контроль Китаю над Тайванем.

Перший експерт Ян Інстон представляє наслідки гіпотетичного падіння Тайваню для Сполучених Штатів. У першому сценарії, якщо США вирішить не втручатися в конфлікт, вони зіткнуться з глобальною втратою довіри серед своїх союзників, які більше не будуть впевнені в готовності американських військових захистити їх від агресії. Це призведе до швидкого зростання військових витрат і поширення ядерної зброї серед союзників США. Без підтримки США армія

Тайваню не витримає проти Китаю, що означає, що китайці отримають контроль над тайванськими активами, такими як американські системи зброї та напівпровідникова промисловість, яка виробляє 90% найсучасніших мікросхем. Якщо США втрутяться і зазнають поразки, репутація серед союзників не постраждає так сильно, але ідея «занепаду США» стане домінуючою. Втрата контролю над Тайванем означатиме для США втрату важливих розвідувальних даних про Китай і доступу до торгівлі з Тайванем, а можливо, і з Південною Кореєю та Японією. Китай офіційно закріпить сферу впливу в Індо-Тихоокеанському регіоні й, ймовірно, буде далі розширювати свій контроль [79].

Австралійська перспектива, яку представляє Малкольм Девіс, також викликає серйозні побоювання щодо можливих наслідків китайського контролю над Тайванем. У разі перемоги Китаю і розширення його сфери впливу, Австралія може опинитися під тиском Комуністичної партії Китаю з вимогами, такими як дозвіл на будівництво військових баз НВАК в Індо-Тихоокеанському регіоні, збільшення китайських інвестицій у критично важливі австралійські комунальні послуги, та визнання десяти тире лінії в Південно-Китайському морі, що зміцнить китайський суверенітет у цих важливих для міжнародної торгівлі водах. Девіс закликає Австралію серйозно підготуватися до можливого китайського вторгнення, посилюючи співпрацю з партнерами в Тихоокеанському регіоні, такими як Японія та Південна Корея, а також розширюючи співпрацю з американськими військовими, можливо, навіть розглянувши можливість надання території для розміщення американських ракет або створення іншої військової бази США в Австралії [79].

Третій експерт Мітаке Кіяма викладає японську точку зору, для якої конфлікт навколо Тайваню має екзистенційне значення. Якщо США не захищатимуть Тайвань, Японія не зможе довіряти будь-яким спільним оборонним обіцянкам у межах їхнього альянсу і, відповідно, буде змушена швидко розширювати власні військові, а можливо, й ядерні можливості, щоб протистояти майбутній агресії

Китаю. Якщо США вирішать втрутитися, вони використовуватимуть військові бази, розташовані в Японії, для проведення операцій, що призведе як до кінетичних, так і до кібератак на саму Японію, втягуючи її у потенційну війну.

Тайвань є життєво важливим для оборони Японії, оскільки обмежує активність Китаю в Тихому океані та захищає канали зв'язку й торгівлі, такі як протока Баші, розташована на південь від Тайваню. У разі контролю Тайваню Китаєм, Японія не тільки може залишитися без необхідних напівпровідників, але й буде вразливою до китайських торгових блокад, які можуть паралізувати її економіку. Без доступу до таких водних шляхів власний флот Японії також буде сильно ослаблений.

Мітаке Кіяма вважає, що вартість китайського контролю над Тайванем є «неприпустимо високою для Японії», що означає, що найбільшим пріоритетом Японії має бути забезпечення того, щоб у разі конфлікту Японія та її союзники перемогли у захисті Тайваню. Як і в попередніх розділах, додаткова військова співпраця з союзниками в регіоні та зі США пропонується як спосіб зміцнення стримування [79].

Корейський експерт Дуйон Кім зазначає, що першим занепокоєнням у разі військового втручання США внаслідок китайського вторгнення на Тайвань буде можливий вивід військ США з Кореї. Це може призвести до страхів щодо залишення Кореї без підтримки, що, хоча й малоімовірно, може змусити Корею прагнути до ядерної зброї. Крім того, автор стверджує, що малоімовірно, що корейський народ підтримає відправлення корейських військ на захист Тайваню, навіть якщо США цього вимагатимуть, як це було під час війни у В'єтнамі.

Найбільш безпосереднім негативним наслідком падіння Тайваню буде втрата гегемонії США в регіоні, яку замінить Китай. Це може заохотити Китай до подальших актів агресії в регіоні, або ж Китай може провести «наступ чарівності», щоб вплинути на сусідів і скасувати частину міжнародної ізоляції, яку спричинило вторгнення. Друге занепокоєння полягає в непередбачуваному характері дій Північної Кореї, яка може використати цю можливість для вторгнення на Південь,

поки війська США зайняті в іншому місці. Це може ще більше підштовхнути Корею до пошуку альтернативних засобів захисту, таких як розміщення ядерної зброї США на своїй території (як це робиться в НАТО), або, якщо китайська гегемонія стане очевидною, до зближення з Китаєм. Ці події несуть ризик ерозії демократичних цінностей і систем у регіоні, а отже, і загрозу ліберальному світовому порядку.

Щоб уникнути таких негативних наслідків, Дуйон Кім пропонує кілька рекомендацій. По-перше, слід посилити стримування вторгнення на Тайвань через «правдоподібні загрози та гарантії», щоб переконати як Китай, так і інші держави регіону в незмінності зобов'язань США щодо безпеки регіону[79]. По-друге, необхідно створити міжнародний консенсус і партнерство щодо захисту Тайваню як у військовому, так і, принаймні, в політичному плані. Наступним кроком має стати чітка комунікація США щодо їхніх очікувань від Кореї в разі вторгнення на Тайвань. І нарешті, США повинні запевнити своїх союзників у регіоні в своїй прихильності та обговорити з Кореєю її роль у світовому порядку після можливої втрати Тайваню.

Щодо Індії, експерт Джабін Т. Джейкоб зазначає, що найбільший негативний вплив у геополітичному плані полягає у подальшій втраті довіри до США з боку їхніх союзників і партнерів у регіоні. Ця дестабілізація ускладнить Індії співпрацю з державами в регіоні, оскільки вони можуть відчувати, що не мають іншого вибору, окрім як тяжіти до нового гегемона — Китаю.

Джабін Т. Джейкоб рекомендує стимулювати професійне вивчення Китаю та його внутрішньої політичної системи, а також усунути стигматизацію цієї галузі в Індії. Крім того, Індія та США повинні працювати над поширенням демократичних цінностей за кордоном (особливо в регіоні навколо Китаю) та готуватися до підтримки одне одного у випадку військового конфлікту. США також повинні більше співпрацювати з ООН та Індією і менше діяти односторонньо, якщо хочуть

створити більш згуртовану підтримку проти можливого вторгнення на Тайвань [79].

Останній експерт Бруно Терте висловлює занепокоєння, що Європа залежить від Китаю як найбільшого торговельного партнера в постачанні товарів, зокрема матеріалів для зеленої енергетики, обробки даних і фармацевтики. Водночас позиції країн ЄС щодо цієї залежності розходяться. Проте було вжито заходів для її зменшення в ключових сферах, як-от 5G.

Бруно Терте стверджує, що напад на Тайвань стане «зміною міжнародного порядку», і що напад на острів буде «фундаментальним нападом на міжнародний правовий порядок, який ЄС зобов'язався підтримувати». Це пов'язує безпеку Азії з безпекою та процвітанням Європи. Крім того, конфлікт між США та Китаєм завдав би величезної економічної шкоди по всьому світу, не кажучи вже про можливі санкції з боку Європи та США. Інші негативні наслідки залежатимуть від того, чи США спробують захистити Тайвань; якби Америка утрималася, Європа була б змушена поставити під сумнів гарантії безпеки США та зосередитися на посиленні власної оборони. Враховуючи ці факти, Європа повинна готуватися до можливої інтервенції на Тайвань і працювати над її стримуванням як економічними, так і військовими засобами [79].

Можливе вторгнення і падіння Тайваню, хоч і виглядає віддаленим, є реальною загрозою в найближчому майбутньому. Рекомендації та прогнози щодо цього варіюються в залежності від експертів, їхнього місця розташування та бажаних результатів. Однак загальною темою всіх оцінок є необхідність для США не відступати всередину, а активно діяти, щоб запобігти не тільки падінню Тайваню, але й втраті довіри до безпекових угод США. Вашингтон має зосередити зусилля на формуванні єдиної коаліції для стримування вторгнення на Тайвань як військовими, так і невійськовими засобами. Втрата Тайваню стала б трагедією не тільки для його народу, але й для всіх, хто виграє від ліберального міжнародного порядку.

РОЗДІЛ III. ПЕРСПЕКТИВИ ТА МОЖЛИВІ ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ТАЙВАНСЬКОГО КОНФЛІКТУ

3.1. Вплив російсько-українського конфлікту на тайванський конфлікт

Напад Росії на Україну 24 лютого 2022р став не лише трагедією для українського народу, а й потужним каталізатором глобальних змін. Його відлуння лунають далеко за межами Європи, досягаючи найвіддаленіших куточків світу. Одним із таких куточків є Тайвань, де ситуація вже давно напружена через претензії Китаю на цей острів.

Перед тим як аналізувати вплив російсько-українського конфлікту, спершу варто розібратися, що спільного, а що відмінного в китайсько-тайванському конфлікті та російській агресії проти України.

Перше, що варто відмітити, — це риторика возз'єднання. Лідер КНР Сі Цзіньпін неодноразово підкреслював, що Тайвань є невід'ємною частиною Китаю, а його возз'єднання з материковою частиною є неминучим і важливим національним інтересом. За словами Сі, «повернення» Тайваню має відбутися ще під час його каденції. Пекін демонструє готовність вирішити «тайванське питання» з використанням військових засобів і наголошує на своєму праві застосовувати силу.

Ця риторика нагадує заяви президента Путіна про відсутність підстав для незалежності України, про те, що росіяни і українці є одним народом, і про право Москви контролювати долю Києва. Ясні аналогії в пропаганді Москви та Пекіна спонукають до ототожнення причин і характеру двох конфліктів, що відбуваються в різних частинах світу. Прихильники України та Тайваню часто представляють ці народи як такі, що борються за свободу від агресивних імперій. У той же час, їхні противники зображають Україну та Тайвань як бунтівні провінції та маріонеток Заходу в глобальному протистоянні [5].

Однак порівнювати ситуації в Україні та Тайвані є некоректно, оскільки між цими двома країнами існують суттєві відмінності в контексті міжнародного права, історії та внутрішньої політики.

Наступною суттєвою відмінністю між цими конфліктами є національна приналежність. Теза про спільність народу, а також про можливість однієї країни має певне підґрунтя, коли йдеться про сусідів по обидва боки Тайванської протоки.

Офіційна назва Тайваню — Республіка Китай, що є спадщиною держави, заснованої в 1912р після Сінхайської революції. Після поразки в громадянській війні 1949р, влада Республіки Китай втекла на Тайвань, де зберегла свої інститути.

Ситуація з двома Китаями нагадує історію двох Німеччин або двох Корей, але різниця в чисельності населення та території є суттєвою: КНР має 1,4 мільярда мешканців на 9,5 мільйона квадратних кілометрів, тоді як Тайвань налічує 24 мільйони людей на 36 тисяч квадратних кілометрів. Формально обидві сторони претендують на території одна одної, але більшість тайванців не підтримують ідею «возз'єднання» під контролем КНР [5].

Відносини між Україною та Росією є зовсім іншими, оскільки Україна не вважає себе «альтернативною Росією» і не має територіальних претензій до Росії.

Іншою відмінністю є міжнародне право. З 1971р Республіка Китай не є членом ООН. Того року Генеральна асамблея передала мандат Китаю від Тайваню до Пекіна, включаючи крісло постійного члена в Раді Безпеки. Усім спробам Тайваню повернутися в ООН систематично перешкоджає КНР.

На сьогодні лише 13 країн продовжують визнавати Республіку Китай. Однак це не заважає Тайваню вести дипломатичні відносини через свої економічні та культурні представництва, які функціонують як де-факто посольства.

Тайвань має значний вплив на світову економіку, зокрема, він є глобальним лідером у виробництві мікрочипів для електроніки. Економічна роль острова та традиційні зв'язки зі США з часів Холодної війни роблять міжнародне втручання у потенційний конфлікт між Китаєм і Тайванем майже неминучим [5].

КНР ніколи не визнавала ані Китайську Республіку, ані концепцію незалежного Тайваню. Це ще одна важлива відмінність від російсько-українського конфлікту, оскільки Україна є членом-засновником ООН з 1945р та визнана міжнародною спільнотою, включаючи Росію. До війни 2014р між Києвом і Москвою було укладено понад 400 двосторонніх угод, які включали визнання кордонів, територіальної цілісності та гарантії безпеки.

Крім того, ці два конфлікти мають геополітичний зв'язок. Несподівано для світу Україна дала жорстку відсіч амбіціям В. Путіна щодо «бліцкригу за три дні». Захід, в свою чергу, підтримав українців більше, ніж очікувала Москва. Безсумнівно, український досвід став важливим уроком для всіх, хто розглядає військові засоби для вирішення міжнародних проблем.

28 січня 2022р на сайті президента Тайвань Цай Інвень з'явилося повідомлення в якому йшлося про важливу нараду керівників різних органів влади. Головною темою були проблеми безпеки, а саме — ситуацію в Україні. Пані президент на тій нараді наказала Національній раді з питань безпеки сформувати спеціальну робочу групу з питань України, щоб та пильно стежила за розвитком подій на сході України та його впливом на ситуацію в Тайванській протоці. Ця група мала контактувати із залученими у конфлікт державами, стежити за ситуацією, швидко доповідати про зміни. Цай Інвень запевнила, що в даній ситуації Тайвань добре розуміє позицію України та перебуває цілковито на її боці [9].

Одразу після російського вторгнення до України, влада Тайваню засудила такі дії та наголосила, що РФ «серйозно порушила глобальний мир і безпеку, розпочавши найбільший військовий конфлікт у Європі з часів Другої світової війни» [12].

У 2023р Тайвань виділив для України спеціальний бюджет у розмірі 1,8 мільярда тайванських доларів (майже 59 мільйонів доларів США) для надання гуманітарної допомоги. МЗС Тайваню підкреслило, що як частина глобального демократичного альянсу, острівна держава підтримуватиме український народ на

протязі усієї війни. На цей час Тайвань передав 27 тонн медичних засобів та понад 700 тонн гуманітарної допомоги, що загалом становить більше ніж 41 мільйон доларів США [12]. Такими діями Тайвань показує свою підтримку та солідарність з Україною.

Навіть через два роки після початку повномасштабного вторгнення міністр закордонних справ Тайваню Джозеф Ву все ще вважає, що майбутнє острова залежить від війни в Україні. Офіційні особи з іншого боку коридору вважають, що Пекін намагатиметься «возз'єднати» два Китаї силою, якщо Росія досягне успіху в Україні [87].

Готуючись до найгіршого сценарію, Тайвань активно нарощує запаси зброї та розробляє власні безпілотники, прагнучи продемонструвати Китаю, що вторгнення буде складним і дорогим. І Пекін, і Тайбей уважно вивчають уроки війни Росії проти України, при цьому обидві сторони мають великий інтерес в остаточному результаті конфлікту, підтримуючи різні табори [87].

Для Тайваню, чия фактична незалежність може опинитися під загрозою, якщо Китай вирішить застосувати силу, український спротив Росії став важливим прикладом. Російська агресія показала, наскільки далеко можуть зайти авторитарні держави, і підкреслила небезпеку надмірної залежності від захисту та військової підтримки інших країн у разі загрози.

Подібно до того, як Китай вивчає успіхи та помилки Росії на полі бою, Тайвань також уважно стежить за оборонними стратегіями України – від формування місцевих Сил територіальної оборони до боротьби з безпілотниками.

Один з уроків війни в Україні полягає в тому, що «автократії, авторитаризму чи диктатурі – їм не можна довіряти», оскільки Росія «немає виправдань» для вторгнення в Україну, за словами міністра [87].

Тож урок для тайванців полягає в тому, що якщо Росія може зробити це з Україною, Китай може зробити те саме з Тайванем. Тайванці повинні нарощувати

свою оборону, а обороноздатність є першим засобом стримування агресії з боку авторитарної країни.

Тайвань також зіткнувся з економічними викликами через російсько-український конфлікт. Спричинивши серйозні збої у торгівлі, туризмі, цінах на енергоносії та ланцюгах постачання. Це мало негативний вплив на економічне зростання країни.

З початком війни експорт Тайваню до Росії та України значно скоротився. У першому кварталі 2022р експорт до Росії зменшився на 70%, а до України — на 90%. Це падіння негативно вплинуло на ринок праці та податкові надходження. Туристична галузь Тайваню також зазнала удару, адже кількість туристів з Росії та України скоротилася на 95%, що призвело до втрат робочих місць у цьому секторі [80].

Зростання світових цін на енергоносії додатково ускладнило ситуацію, оскільки Тайвань залежить від імпорту енергії. Це спричинило тиск на торговий баланс і збільшило витрати для бізнесу. Війна також призвела до збоїв у глобальних ланцюгах постачання, що позначилося на виробництві напівпровідників, де Тайвань є ключовим гравцем. Дефіцит компонентів вплинув на виробництво смартфонів, комп'ютерів та автомобілів.

Майбутнє тайванської економіки залишається невизначеним через непередбачуваність тривалості війни. Тривалий конфлікт може поглибити економічні проблеми, але швидке його завершення сприятиме швидшому відновленню. Уряд Тайваню вживає заходів для зменшення негативних наслідків війни, надаючи фінансову допомогу постраждалим підприємствам, диверсифікуючи джерела енергії та зміцнюючи ланцюги постачання, щоб зменшити їхню вразливість до збоїв.

Центральний банк Республіки Китай підвищив процентні ставки тричі з початку війни в Україні в спробі стримати інфляцію. Тепер ставка становить 1,5%, що є найвищим рівнем з 2019р. Тайвань також ужив заходів для ужорсточення

грошової політики, зменшуючи кількість ліквідності в банківській системі. Це було досягнуто шляхом продажу облігацій та проведення операцій на відкритому ринку [80].

Тайванський уряд також впровадив ряд фіскальних заходів для підтримки економіки. Ці заходи включають податкові знижки, дотації та витрати на інфраструктуру. Уряд також оголосив про плани збільшити державні інвестиції в найближчі роки.

Фіскальні заходи уряду спрямовані на стимулювання економічного зростання та підтримку бізнесу і домогосподарств. Податкові знижки допоможуть збільшити розмір розпорядчих доходів, а дотації допоможуть підприємствам покрити зростаючі витрати на енергію та сировину. Збільшення витрат на інфраструктуру створить нові робочі місця і підвищить економічну активність. Уряд Тайваню уважно стежить за економічною ситуацією і готовий вжити додаткові заходи, якщо це буде необхідно [80].

Війна між Росією та Україною справила значний вплив на економіку, політику та безпеку Тайваню. Війна призвела до порушення торгівлі, туризму, цін на енергію та ланцюгів постачання, що негативно позначилося на економічному зростанні країни. Перспективи для тайванської економіки невизначені, але уряд вживає заходів для пом'якшення наслідків війни та продовжує стежити за перебігом подій в Україні.

3.2. Підходи провідних держав та міжнародних організацій до врегулювання тайванського конфлікту

Тайванський конфлікт є складним питанням, яке привертає увагу провідних держав і міжнародних організацій. Різні актори застосовують свої підходи для врегулювання цього конфлікту, враховуючи власні інтереси та принципи.

Європейські країни, попри обмеження в офіційних дипломатичних відносинах з Тайванем, мають різні позиції щодо тайванського конфлікту. У своїй політиці вони переважно керуються принципом «одного Китаю», водночас деякі провідні держави, такі як Велика Британія, Франція, Німеччина та країни Північної Європи, висловлюють підтримку Тайваню, особливо в контексті прав людини та демократичних цінностей.

Велика Британія підтримує політику «одного Китаю» і визнає Пекін як офіційний уряд Китаю, проте активно розвиває економічні та культурні зв'язки з Тайванем. Британський уряд останніми роками збільшив військову підтримку США щодо свободи судноплавства в Індо-Тихоокеанському регіоні, підкреслюючи своє занепокоєння через зростаючий вплив Китаю. Велика Британія також висловила підтримку участі Тайваню у міжнародних організаціях, таких як Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ), особливо на тлі пандемії COVID-19. Британські депутати неодноразово відвідували Тайвань, підкреслюючи важливість демократичних цінностей [22].

Франція є однією з найбільш обережних країн щодо прямих заяв про підтримку Тайваню, адже вона намагається зберегти баланс між економічною співпрацею з Китаєм та збереженням стратегічної автономії в Індо-Тихоокеанському регіоні. Водночас у 2021р французький парламент прийняв резолюцію, яка закликає підтримати Тайвань на міжнародній арені. Уряд Франції також висловив стурбованість через військові маневри Китаю біля Тайваню, наголошуючи на важливості стабільності в регіоні [94].

Німеччина останнім часом активізувала свою роль у підтримці Тайваню, хоча офіційно дотримується політики «одного Китаю». У 2021р Німеччина відправила військовий корабель в Індо-Тихоокеанський регіон — це був перший такий жест за майже двадцять років, спрямований на демонстрацію підтримки свободи судноплавства. У 2023р Бундестаг ухвалив резолюцію про поглиблення співпраці

з Тайванем у сфері технологій і торгівлі. Німецькі законодавці також закликали розширити участь Тайваню у міжнародних організаціях [44].

Країни Північної Європи традиційно підтримують права людини та демократичні цінності, що позитивно впливає на їхні відносини з Тайванем. Швеція неодноразово виступала на підтримку участі Тайваню у міжнародних форумах. Норвегія також підтримує участь Тайваню у міжнародних організаціях і наголошує на важливості збереження мирного статус-кво. Данія має значні культурні та торговельні зв'язки з Тайванем і поділяє позицію країн Північної Європи щодо мирного врегулювання конфлікту [44].

Сильні позиції Латвії, Литви та Естонії стають спільними для багатьох країн регіону, за винятком Угорщини, яка є чи не найбільш прокитайською.

Навіть в Угорщині значна частина населення вважає політичний вплив Китаю на внутрішні процеси високим або дуже високим. З іншого боку, лише половина населення позитивно оцінює угорсько-китайські відносини. Оскільки розрив між демократичними та авторитарними суспільствами з часом збільшується, Китай може зіткнутися зі зростаючими політичними витратами співпраці з ним у Європі.

Європейський Союз загалом висловлює підтримку мирного врегулювання тайванського конфлікту, а також виступає проти використання сили для зміни статус-кво. ЄС і Тайвань мають тісні економічні зв'язки, що підтверджується тим, що ЄС є одним з основних торговельних партнерів Тайваню. Зокрема, Європарламент у своїх резолюціях неодноразово закликав поглибити співпрацю між ЄС і Тайванем, особливо у сферах новітніх технологій і напівпровідників.

США дотримуються політики «одного Китаю», визнаючи Китайську Народну Республіку (КНР) як єдиного законного представника Китаю. Водночас, відповідно до Закону про відносини з Тайванем, США підтримують тісні неофіційні зв'язки з Тайванем і надають йому оборонну допомогу. Американська політика спрямована на підтримку статус-кво в Тайванській протоці та запобігання одностороннім змінам з будь-якого боку. Наприклад, 27 жовтня 2024р США схвалили продаж

Тайваню озброєння на суму 2 мільярди доларів, включаючи передові системи протиповітряної оборони, щоб зміцнити його обороноздатність на тлі зростаючих військових загроз з боку Китаю [61].

США займають чітку позицію щодо підтримки Тайваню, керуючись як стратегічними інтересами, так і зобов'язаннями, закріпленими законодавчо. Політика США щодо Тайваню включає продаж озброєнь, дипломатичну підтримку, економічне співробітництво та захист Тайваню як демократичного союзника. Нижче наведено заходи які США застосовує для підтримки Тайваню:

1. Акт про відносини з Тайванем, ухвалений у 1979р, забезпечує основу для американсько-тайванських відносин, визначаючи підтримку США щодо оборони Тайваню. Акт зобов'язує США надавати Тайваню оборонні засоби та допомогу для підтримки власної обороноздатності. Хоча акт не передбачає прямої військової участі США в разі конфлікту, він визначає політику продажу зброї Тайваню, щоб сприяти самозахисту острівної держави.

2. Продаж озброєнь і військова підтримка. Адміністрації США, зокрема останні адміністрації Д. Трампа і Дж. Байдена, погодилися на значні постачання зброї, включно з системами ППО, ракетними установками та сучасними винищувачами. Так, у 2023р Дж. Байден схвалив черговий пакет військової допомоги для Тайваню вартістю \$500 млн, включаючи системи для захисту від потенційного вторгнення Китаю.

3. Військова присутність у регіоні. Сполучені Штати розміщують свій флот у Тихому океані та здійснюють патрулювання в Тайванській протоці, підтримуючи свободу навігації та стабільність у регіоні. Ця діяльність служить для стримування Китаю, який значно наростив свою військову міць і регулярно проводить навчання поблизу Тайваню.

4. Підтримка міжнародної участі Тайваню. США активно виступають за участь Тайваню в міжнародних організаціях, таких як

Всесвітня організація охорони здоров'я, де Тайвань міг би сприяти, особливо з огляду на його успішну реакцію на пандемію COVID-19. Адміністрація Дж. Байдена продовжує закликати інші країни сприяти залученню Тайваню до глобальних платформ.

5. Дипломатична підтримка. Хоча США офіційно не визнають Тайвань як суверенну державу, вони проводять регулярні неофіційні зустрічі з тайванськими представниками. Візит спікера Палати представників Ненсі Пелосі в Тайвань у 2022р став знаковим кроком підтримки, що викликало жорстку реакцію з боку Китаю. Такі заходи демонструють прихильність США до підтримки демократії Тайваню.

6. Ініціативи у сфері економічної та технологічної співпраці. У відповідь на глобальні виклики у сфері напівпровідників США активно інвестують в американську індустрію та співпрацюють з тайванськими технологічними компаніями, такими як Taiwan Semiconductor Manufacturing Company, що виробляє більшість сучасних напівпровідників у світі. Вашингтон також уклав торгові угоди з Тайванем для зміцнення економічних зв'язків та зменшення залежності від китайських товарів і технологій.

Відносини між Пекіном і Вашингтоном у Східній Азії характеризуються гострою конкуренцією, а Росія для Китаю виступає стратегічним партнером. Китай виділяє три основні пріоритети в регіоні:

- Тайвань;
- Південно-Китайське море, через яке проходить близько третини світової торгівлі;
- Східно-Китайське море, де розташовані спірні острови Дяоюйдао (Сенкаку), на які претендує також Японія.

Серед них тайванське питання має особливе значення для Пекіна з морально-політичної точки зору. Розв'язання тайванської проблеми розглядається як одна зі стратегічних цілей Китаю. Її невирішеність є «найбільшою» та «болючою»

перешкодою для відновлення територіальної цілісності країни, згідно з офіційними заявами Пекіна. У військово-політичному контексті, тайванський сепаратизм розцінюється як серйозна загроза «внутрішній та зовнішній безпеці Китаю й психологічному стану нації».

Один із військових аналітиків Китаю відзначив, що Тайвань давно став для них великою проблемою [13]. Пекін періодично демонструє готовність вирішити це питання, проводячи масштабні військові навчання поблизу Тайваню з відпрацюванням десантних операцій. Такі навчання часто співпадають із подіями, що викликають занепокоєння Китаю, як-от вибори лідера Тайваню, заяви про референдум щодо суверенітету острова чи візити американських представників. Сучасна агресія Росії проти України також додала нові аспекти до «тайванської проблеми».

Навесні 2022р відносини між США та КНР загострилися через «тайванську проблему», що стало наслідком візиту американських конгресменів на Тайвань у квітні. Голова комітету із закордонних справ Сенату Роберт Менендес та сенатор Ліндсі Грем разом із чотирма іншими конгресменами викликали рішучу реакцію з боку Пекіна, який зажадав припинити всі офіційні контакти з Тайванем. Китай звернув увагу на положення трьох спільних комюніке з США, у яких визнається єдина Китайська республіка.

У відповідь на візит американської делегації КНР оголосила про проведення військових навчань у Тайванській протоці, які включали перевірку бойової готовності. Тайвань зафіксував найбільше вторгнення у свій повітряний простір з січня 2022р, коли в нього увійшли 30 китайських винищувачів.

Тема Тайваню стала ключовою на переговорах між міністрами оборони США та КНР на безпековому форумі в Сінгапурі в червні 2022р США, підтримуючи політику «одного Китаю», висловили занепокоєння щодо дій китайських військових у регіоні, вважаючи їх неприйнятними і безвідповідальними. Спікер китайського міністерства закордонних справ Ву Цянь повідомив, що міністр

оборони КНР Вей Фенхе попередив свого американського колегу Ллойда Остіна про готовність до можливих військових дій [49].

23 травня 2022р під час спільної прес-конференції президента США Дж. Байдена та прем'єр-міністра Японії Ф. Кісідо було підкреслено, що США готові надати військову допомогу Тайваню у разі агресії з боку Китаю. Американський лідер підтвердив прихильність політиці «одного Китаю», але виступив проти використання сили щодо Тайваню, вважаючи це неприпустимим [57].

Пізніше представник Держдепартаменту США роз'яснив слова президента, зазначивши, що стратегія «одного Китаю» залишається основою зовнішньої політики Сполучених Штатів [45].

На початку російсько-української війни Міністерство закордонних справ Китаю відповіло на запит президентки Тайваню про підвищення безпекової пильності, заявивши, що Тайвань не є Україною і завжди був невід'ємною частиною Китаю з юридичної та історичної точки зору [6].

За повідомленням Radio Free Asia, Сі Цзіньпін підписав директиву, яка дозволяє «невійськове» використання Збройних сил. Ці дії викликають занепокоєння, оскільки можуть свідчити про готовність Пекіна до «спеціальних операцій» на Тайвані, які не вважаються війною. Директива, що набула чинності 15 червня, визначає завдання підтримки національного суверенітету, забезпечення регіональної стабільності та організації і проведення невійськових військових операцій [28].

Отже, Китай чітко окреслив свою позицію щодо «тайванської проблеми». Прийняття цього указу про можливість проведення «спеціальної операції» є попередженням для адміністрації Тайваню та керівництва США про рішучість КНР перейти «червону лінію» шляхом застосування сили.

Підходи міжнародних організацій до врегулювання конфлікту навколо Тайваню суттєво обмежені складністю геополітичного статусу Тайваню і впливом Китаю. Основні організації, як-от ООН, Всесвітня організація охорони здоров'я

(ВООЗ), Міжнародна організація цивільної авіації (ІСАО), не визнають Тайвань повноправним членом. Резолюція ООН 2758 1971р наділила Китай місцем у Генеральній Асамблеї як представника «Китаю», що ускладнило участь Тайваню в більшості міжнародних організацій, оскільки ООН та інші організації спираються на принцип «одного Китаю» і визнають лише Пекін як представника цієї території.

Тайвань все ж таки домагається статусу спостерігача в таких організаціях, як ВООЗ, використовуючи гуманітарний аргумент. Підтримку Тайваню в цьому питанні висловлюють США, ЄС і Японія, що закликають забезпечити право Тайваню на участь у міжнародних обговореннях з питань охорони здоров'я, аргументуючи це його внеском у глобальне здоров'я та безпеку. Втім, Китай постійно блокує спроби Тайваню отримати навіть статус спостерігача, що обмежує його можливість інтеграції у сферу охорони здоров'я на міжнародному рівні.

Деякі організації знаходять альтернативні формати, як-от членство Тайваню в Олімпійському комітеті та в Азійсько-Тихоокеанському економічному співтоваристві, що дозволяє взаємодіяти на рівні економіки, без політичного визнання. Проте такі формати не вирішують проблему офіційного статусу Тайваню в міжнародних відносинах, і участь Тайваню залишається обмеженою на формальних рівнях.

На основі аналізу підходів провідних країн до тайванського конфлікту можна зробити кілька висновків.

Універсальність стратегії: Країни, як США, так і європейські держави, намагаються зберегти баланс між підтримкою Тайваню та уникненням конфронтації з Китаєм. США продовжують постачати військову допомогу Тайваню, проте обмежують обсяги, щоб не провокувати Китай на військові дії.

Підтримка демократичних цінностей: Західні країни, особливо ті, що знаходяться в Центральній і Східній Європі, демонструють активнішу підтримку Тайваню, акцентуючи увагу на важливості демократії і прав людини. Ці країни є

більш готовими виступати на захист Тайваню, спостерігаючи за його боротьбою проти авторитаризму з боку Китаю.

Зміцнення альянсів: США активно працюють над посиленням співпраці з партнерами в регіоні, такими як Японія і Австралія. Це сприяє створенню багатосторонньої підтримки Тайваню, що підвищує шанси на стримування агресії з боку Китаю.

Дипломатичні канали: США також підкреслюють важливість відкритих каналів комунікації з Китаєм. Це свідчить про прагнення уникати ескалації конфлікту, попри те, що відносини залишаються напруженими.

3.3. Ймовірні сценарії ескалації конфлікту у Тайванській протоці

Вторгнення Росії в Україну в 2022р та різка реакція Китаю на візит до Тайбея спікера Палати представників США Ненсі Пелосі викликали хвилю аналізу і дискусій щодо ймовірності китайської блокади або вторгнення до Тайваню. Проте існує загальна думка, що вторгнення КНР на Тайвань створило б значно серйозніші виклики, яких не було в українському конфлікті. Це зокрема стосується складної логістики проведення операцій через Тайванську протоку завширшки 80 миль, високої ймовірності прямого військового втручання США та можливих масштабних економічних санкцій.

Сценарій, за яким Китай вирішує почати нову політику деескалації напруженості навколо Тайванської протоки, передбачає перехід до більш м'яких підходів у політиці, спрямованих на зменшення конфронтації з Тайванем і міжнародною спільнотою. Розглянемо основні елементи такого сценарію та його можливі наслідки:

Перший крок у політиці деескалації може включати зменшення частоти та інтенсивності військових навчань і маневрів поблизу Тайванської протоки. Таке скорочення військової активності буде сигналом Тайваню і міжнародній спільноті

про готовність Китаю до стабільності. Китай може також відмовитися від демонстрації сили у вигляді прольотів своїх винищувачів і військових кораблів біля Тайваню, що часто викликало стурбованість США, Японії та інших регіональних партнерів.

Зменшення військової присутності допоможе знизити ризик випадкової ескалації та покращить взаємну довіру між Китаєм і Тайванем. Це також може дати поштовх для Тайваню зменшити витрати на оборону, що сприятиме економічному зростанню обох сторін [85].

Іншим кроком у новій політиці може бути акцент на економічних зв'язках і взаємовигідних інвестиціях. Китай може знизити обмеження на торгівлю та інвестиції між материком і Тайванем, спростити процедури для тайванських підприємців, що працюють у КНР, і сприяти економічній інтеграції через спільні проекти.

Така політика економічної співпраці допоможе зміцнити зв'язки та створити залежності, що послаблять мотиви до конфлікту. Наприклад, Китай міг би зосередитися на розвитку високотехнологічної сфери разом із тайванськими виробниками напівпровідників, що вигідно обом сторонам і сприятиме глобальній стабільності у виробничих ланцюгах [101].

Китай може змінити підхід, зробивши акцент на культурному зближенні та дипломатії «м'якої сили». Це може включати освітні та культурні обміни, спортивні змагання, туристичні програми й інші ініціативи, що допоможуть створити позитивний імідж Китаю серед тайванців.

Подібні програми можуть сприяти зростанню симпатії в тайванському суспільстві до Китаю і зменшити антикитайські настрої. Такий підхід є значно менш конфронтаційним і допоможе обом сторонам знаходити спільні точки дотику без необхідності політичної чи військової боротьби [85].

Китай може продемонструвати готовність до переговорів, де обговорюватимуться реалістичні компроміси щодо статусу Тайваню. Це не означає

визнання Тайваню як незалежної держави, але може включати обговорення умов для збереження статус-кво з певними гарантіями від обох сторін. Китай міг би, наприклад, запропонувати довгострокову угоду про ненапад або зобов'язання не використовувати силу для «об'єднання».

Важливим моментом у такому діалозі буде включення посередників, як-от міжнародні організації або нейтральні держави, які допоможуть сприяти досягненню довіри. Це зміцнить впевненість Тайваню у мирних намірах Китаю та створить основи для стабільного співіснування [59].

За підтримки деескалаційної політики Китаю можуть активно виступити міжнародні партнери, такі як ЄС та ООН, що висловлюють зацікавленість у стабільності в регіоні. Китай міг би тісно співпрацювати з ними у питаннях забезпечення миру, використовуючи це як додатковий аргумент для зниження рівня напруженості.

Така співпраця з міжнародною спільнотою може зміцнити позитивний імідж Китаю на міжнародній арені, показуючи його готовність до конструктивної політики у відносинах з Тайванем і регіоном у цілому [83].

Нижче, у таблиці 3.1, наведено SWOT-аналіз першого сценарію.

Таблиця 3.1. SWOT-аналіз сценарію 1: Нова політика деескалації напруженості навколо Тайванської протоки [59; 83; 85; 101]

Сильні сторони (Strengths)	Слабкі сторони (Weaknesses)
1. Поліпшення міжнародного іміджу Китаю. 2. Зменшення витрат на військову підготовку та озброєння. 3. Сприяння економічному зростанню.	1. Внутрішня критика в країні. 2. Посилення позицій Тайваню. 3. Зниження контролю над Тайванською протокою.
Можливості (Opportunities)	Загрози (Threats)
1. Поглиблення економічної співпраці з Тайванем.	1. Посилення впливу США та їх союзників.

<p>2. Зміцнення відносин із сусідніми країнами.</p> <p>3. Зменшення тиску з боку США.</p>	<p>2. Збільшення націоналістичних настроїв в середині Китаю.</p> <p>3. Вірогідність непередбачуваних дій Тайваню.</p>
---	---

Цей SWOT-аналіз показує, що сценарій деескалації напруженості в Тайванській протоці створює можливість для стабільнішого та передбачуваного майбутнього, сприяючи економічному розвитку і дипломатичній співпраці. Водночас цей підхід вимагає гнучкості та готовності до поступок від обох сторін. Якщо Китай і Тайвань зможуть ефективно скористатися можливостями мирного діалогу, це зміцнить регіональну стабільність і дасть позитивний сигнал міжнародній спільноті.

Політика послаблення напруженості з боку Китаю щодо Тайваню може забезпечити стабільність і покращити відносини між сторонами. М'який підхід через культурне зближення, економічну співпрацю та зменшення військової активності знизить ризик конфлікту та допоможе зберегти регіональну стабільність.

Сценарій військової операції Китаю щодо Тайваню є одним із найбільш серйозних варіантів розвитку подій. Він передбачає, що Китай може вирішити силовими методами домогтися об'єднання з Тайванем, що призведе до великомасштабного конфлікту із серйозними регіональними та глобальними наслідками. Ось більш детальний розгляд етапів та можливих наслідків цього сценарію:

Китай уже протягом кількох років посилює свою військову присутність навколо Тайванської протоки та регулярно проводить навчання, які симулюють вторгнення. Військові аналітики вважають, що Пекін спершу може вдатися до блокади Тайваню як менш ризикованого кроку перед початком повномасштабної атаки. Така блокада може включати обмеження постачань та зупинку основних

торгових маршрутів для Тайваню, щоб послабити економіку острова і змусити його до переговорів [59].

У разі провалу блокади Китай може піти на повномасштабне вторгнення. Це передбачає комбіновану операцію, включаючи повітряні удари, морську блокаду та десант на узбережжя Тайваню. Вважається, що Китай має значну чисельну перевагу в армії, однак Тайвань активно готується до оборони та розбудовує оборонні укріплення, які можуть ускладнити процес десантування та окупації. Тайванські військові також працюють над асиметричними стратегіями оборони, як-от використання ракет проти кораблів і технологій кібербезпеки, які дозволяють завдати серйозних втрат китайським силам навіть при їх чисельній перевазі [101].

У випадку відкритої агресії Китаю, США і союзники можуть здійснити військове втручання на підтримку Тайваню. США неодноразово заявляли про свою готовність захищати Тайвань, і цей сценарій може активувати угоди про безпеку з партнерами у регіоні, такими як Японія та Австралія. Таке втручання може призвести до великомасштабного конфлікту між Китаєм та Сполученими Штатами, що загрожує ескалацією до рівня глобального конфлікту, враховуючи потенційне використання кібернетичних та інших технологій з боку обох сторін [83].

Конфлікт навколо Тайваню мав би катастрофічні економічні наслідки, особливо через те, що Тайвань є провідним виробником напівпровідників у світі. Це торкнеться всіх галузей, від автомобільної до технологічної, що може призвести до тривалої глобальної економічної кризи. Економічні санкції, ймовірно, будуть накладені на Китай, але вони також негативно вплинуть на світові ринки, оскільки Китай є другим найбільшим економічним гравцем і основним постачальником багатьох товарів [59].

У разі бойових дій на острові Тайвань матиме значні жертви серед мирного населення та масштабні руйнування інфраструктури. Можливе масове переміщення людей як усередині Тайваню, так і в сусідні країни. Гуманітарна криза може викликати широкий міжнародний резонанс, що ще більше ускладнить

ситуацію і створить додатковий тиск на країни, що підтримують Тайвань, для прийняття біженців та надання гуманітарної допомоги [83].

Хоча цей сценарій розглядається як малоймовірний, ескалація конфлікту до ядерного рівня не виключена. Оскільки Китай і США є ядерними державами, пряме зіткнення створює значний ризик. США можуть прагнути уникнути прямого застосування ядерної зброї, але загроза застосування ядерного стримування може посилити міжнародну напругу до критичного рівня [85].

Нижче, у таблиці 3.2, наведено SWOT-аналіз другого сценарію.

Таблиця 3.2. SWOT-аналіз сценарію 2: Військова операція Китаю проти Тайваню [59; 83; 85; 101]

Сильні сторони (Strengths)	Слабкі сторони (Weaknesses)
1. Рішучість у виконанні національних цілей. 2. Зміцнення внутрішнього авторитету уряду. 3. Контроль над Тайванем та його ресурсами.	1. Великі економічні втрати. 2. Високий ризик міжнародної ізоляції. 3. Людські втрати та довгострокова нестабільність.
Можливості (Opportunities)	Загрози (Threats)
1. Закріплення впливу в регіоні. 2. Розширення доступу до передових технологій. 3. Зменшення впливу США в регіоні.	1. Можливість втручання США та їх союзників. 2. Ризик затяжної війни. 3. Загроза санкцій та глобальної економічної кризи.

Даний SWOT-аналіз показує, що сценарій військового об'єднання несе значний ризик і має багато серйозних загроз та слабких сторін. Можливості, хоч і значущі, мають меншу вагу порівняно з потенційними втратами та небезпеками, що виникнуть для всіх учасників конфлікту.

Військова операція Китаю щодо Тайваню — це сценарій із величезними ризиками для всіх залучених сторін і потенційними глобальними наслідками.

Водночас він підкреслює важливість стримування і міжнародної дипломатії для збереження стабільності в Тайванській протоці.

Сценарій посередництва та мирного врегулювання передбачає, що за участі міжнародної спільноти може бути досягнуто дипломатичного розв'язання конфлікту між Тайванем і Китаєм, що дозволить уникнути ескалації. Ось детальніший розгляд цього сценарію.

Однією з ключових умов для цього сценарію є створення багатостороннього мирного формату, в якому можуть брати участь країни, що не є безпосередніми учасниками конфлікту, такі як Японія, Австралія, Південна Корея, а також Європейський Союз. Організація Об'єднаних Націй (ООН) також може відіграти важливу роль у посередництві. Посередники можуть сприяти встановленню «рамки мирного співіснування» між Китаєм і Тайванем, що включатимуть умови для збереження стабільності, взаємних поступок і безпеки [19].

Наприклад, попередні приклади міжнародного посередництва, як-от Мінські угоди між Україною та Росією, хоча й не привели до повного миру, допомогли знизити рівень насильства на певний час. Аналогічно, формування багатосторонньої контактної групи з питань Тайваню могло б допомогти зменшити напругу і сприяти діалогу між Тайванем і Китаєм.

Залучення економічних важелів як частини мирного врегулювання може стати потужним інструментом для стримування конфлікту. Китай та Тайвань мають глибокі економічні зв'язки, і міжнародні посередники могли б запропонувати механізми для збереження та розвитку цих зв'язків. Наприклад, можна розробити спеціальні економічні зони або двосторонні торгові угоди, які сприятимуть розвитку економічних відносин при збереженні політичного статус-кво.

Ці економічні стимули можуть допомогти стабілізувати ситуацію, забезпечуючи обом сторонам вигоду від співпраці. Тайвань, наприклад, є ключовим виробником напівпровідників, і стабільні торгові відносини між

Тайванем і Китаєм, а також із глобальним ринком, можуть мотивувати всі сторони уникати ескалації [68].

Можливою умовою мирного врегулювання є зобов'язання Тайваню не проголошувати офіційну незалежність у короткостроковій перспективі, що знімає основний привід для військових дій з боку Китаю. Китай, своєю чергою, може погодитися на зменшення військових навчань навколо Тайванської протоки, знизивши рівень напруги. Таке обмеження військових дій може бути забезпечене спостереженням з боку міжнародних організацій, таких як ООН.

Нейтралітет Тайваню з перспективи офіційного статусу допоможе знизити ризики, пов'язані з можливою інтервенцією Китаю. США та їхні союзники можуть також погодитися на обмеження своєї військової присутності в Тайванській протоці, зберігаючи лише оборонні засоби підтримки для стримування, що послабить відчуття загрози для Китаю [68].

Програми культурного обміну, туристичні програми, спільні гуманітарні проекти і навіть освітні ініціативи можуть сприяти зближенню між Тайванем і Китаєм, допомагаючи формувати позитивні настрої в обох суспільствах. Важливу роль можуть відіграти міжнародні організації, сприяючи створенню культурних зв'язків і розвитку спільних проектів у рамках дипломатії «м'якої сили».

Наприклад, подібні ініціативи можна побачити в минулому між іншими конфліктуючими державами, що поступово дозволяє знизити недовіру. Це може сприяти стабільності у довгостроковій перспективі, навіть якщо політичні переговори просуваються повільно [19].

США та ЄС могли б відіграти важливу роль як гарант безпеки, а також як спостерігачі за виконанням умов мирної угоди. Вони можуть використовувати дипломатичні та економічні важелі впливу, щоб заохотити і Китай, і Тайвань до співпраці. Це включає можливість застосування економічних санкцій у разі порушення умов угоди однією зі сторін, що слугуватиме запобіжником від агресії.

США можуть взяти на себе роль «стратегічного арбітра» без надмірного втручання у внутрішні справи Тайваню, що дозволить підтримувати мирне врегулювання конфлікту, зберігаючи рівновагу в регіоні. ЄС, своєю чергою, може використовувати свої дипломатичні канали для підтримки мирного діалогу та створення клімату довіри між сторонами [42].

Нижче, у таблиці 3.3, наведено SWOT-аналіз третього сценарію.

Таблиця 3.3. SWOT-аналіз сценарію 3: Посередництво та мирне врегулювання [19; 42; 68]

Сильні сторони (Strengths)	Слабкі сторони (Weaknesses)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Покращення міжнародного іміджу Китаю. 2. Економічні вигоди для обох сторін. 3. Стабільність у регіоні. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відмінності в політичних системах. 2. Імовірна опозиція серед частини населення Тайваню. 3. Ризики для автономії Тайваню.
Можливості (Opportunities)	Загрози (Threats)
<ol style="list-style-type: none"> 1. Розширення ринків і можливостей для бізнесу. 2. Зменшення впливу зовнішніх гравців. 3. Покращення гуманітарної ситуації. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Можливість політичної нестабільності на Тайвані. 2. Втрата частини демократичних свобод на Тайвані. 3. Непередбачувані економічні наслідки.

Цей SWOT-аналіз показує, що, попри численні можливості та переваги мирного об'єднання, існують серйозні ризики та загрози, пов'язані з політичними та соціальними розбіжностями між сторонами. Щоб зробити мирне возз'єднання успішним, обидві сторони мають знайти баланс, який забезпечить стабільність і врахує потреби та інтереси населення Тайваню.

Сценарій посередництва та мирного врегулювання передбачає, що міжнародні гравці, включаючи ООН, США та ЄС, можуть виступити посередниками у вирішенні конфлікту навколо Тайваню. Досягнення миру буде можливим лише за умови, що всі сторони будуть готові до компромісів, що включатимуть

зобов'язання Тайваню утримуватися від проголошення незалежності, обмеження військової активності Китаю та збереження економічної співпраці. Це допоможе стабілізувати регіон, запобігти ескалації та створити підґрунтя для мирного співіснування у довгостроковій перспективі.

Сценарій збереження статусу-кво у тайванському конфлікті означає, що нинішня ситуація, де Тайвань де-факто функціонує як незалежна держава без офіційного міжнародного визнання, залишиться незмінною на певний час. Це сценарій, який передбачає уникнення серйозної ескалації конфлікту та збереження миру між Китаєм і Тайванем через взаємне стримування. Ось детальніше про те, як цей варіант може розвиватися:

Обидві сторони, Китай і Тайвань, продовжують утримуватися від радикальних дій, які можуть призвести до конфлікту. У цьому випадку Китай продовжує використовувати політичні й економічні важелі впливу та риторику, спрямовану на об'єднання, однак не вдається до силового вторгнення. Тайвань зі свого боку обмежується оборонними заходами, не проголошуючи офіційно незалежності. Для збереження статус-кво важливо, щоб США і Тайвань не робили надмірно провокаційних кроків, як, наприклад, формальне проголошення незалежності Тайванем, яке Китай розглядає як «червону лінію» [42].

У рамках цього сценарію США продовжують надавати Тайваню військову підтримку в обмежених масштабах, зокрема через поставки оборонної зброї і технологій, але уникають таких кроків, як розміщення військових баз. Тайвань розвиває свою обороноздатність, зокрема зміцнює свої військово-морські сили та протиповітряну оборону, щоб стримувати потенційні дії Китаю, але не прагне до розширення свого військового союзу із США, що могло б спровокувати Пекін.

Збереження статусу-кво також означає, що дипломатичні канали між США, Китаєм і Тайванем залишаються відкритими. Відновлення зв'язків, як-от військових ліній комунікації, може допомогти знизити ризики непорозумінь та випадкових зіткнень у Тайванській протоці. Наприклад, останні дипломатичні

зусилля спрямовані на регулярні контакти між збройними силами США та Китаю, щоб уникнути випадкової ескалації. Це також включає співпрацю у сфері контролю ризиків штучного інтелекту та інших технологій, що мають військове застосування [42].

Китай, Тайвань та США економічно інтегровані, тому повномасштабний конфлікт несе значні економічні ризики для кожної сторони. Для Китаю збереження доступу до тайванських технологій, особливо у сфері мікроелектроніки, є важливим фактором стримування. Така взаємозалежність створює ситуацію, коли економічні наслідки від конфлікту можуть стримувати кожну зі сторін від агресивних дій [42].

США зміцнюють зв'язки з союзниками в Індо-Тихоокеанському регіоні, такими як Японія, Південна Корея та Австралія, демонструючи єдність у питаннях безпеки. Проте, за цим сценарієм, такий альянс має радше стримуючий характер і не спрямований безпосередньо проти Китаю. Це допомагає підтримувати стабільність у регіоні, не провокуючи Китай на агресію, що сприяє продовженню поточного статусу Тайваню без значних змін [11].

Нижче, у таблиці 3.4, наведено SWOT-аналіз четвертого сценарію.

Таблиця 3.4. SWOT-аналіз сценарію 4: Збереження статусу-кво [11; 42]

Сильні сторони (Strengths)	Слабкі сторони (Weaknesses)
1. Стабільність і передбачуваність. 2. Збереження економічних відносин. 3. Можливість дипломатичного маневрування.	1. Відсутність довгострокової визначеності. 2. Постійна загроза військової ескалації. 3. Обмеження міжнародного визнання для Тайваню.
Можливості (Opportunities)	Загрози (Threats)
1. Пошук нових шляхів співпраці. 2. Зміцнення внутрішньої стабільності Тайваню.	1. Збільшення військової активності в регіоні. 2. Залежність від зовнішньої підтримки.

3. Продовження стратегічної двозначності США.	3. Економічний тиск з боку Китаю.
---	-----------------------------------

Даний SWOT-аналіз демонструє, що статус-кво є компромісним варіантом, який допомагає уникнути конфлікту в короткостроковій перспективі, але залишає багато проблем невирішеними. У довгостроковій перспективі така ситуація може призвести до зростання напруженості, особливо якщо обидві сторони почнуть втрачати терпіння або зміняться зовнішньополітичні обставини.

Збереження статусу-кво виглядає оптимальним сценарієм для підтримання стабільності в Тайванській протоці. Однак він залежить від багатьох факторів, серед яких – готовність сторін до взаємного стримування, зміцнення оборонних можливостей Тайваню та здатність міжнародних гравців зберігати дипломатичні канали з Китаєм.

Проаналізувавши всі сценарії можна зробити такий висновок. Найбільш вигідним для обох сторін є сценарій мирного врегулювання або політики послаблення, оскільки вони створюють основу для стабільності та економічного розвитку. Проте успішна реалізація таких сценаріїв потребує політичної волі та довіри між Китаєм, Тайванем і міжнародною спільнотою. Військовий сценарій несе великі ризики, і його слід розглядати як найменш бажаний. Тому для зниження напруги міжнародні зусилля мають бути спрямовані на підтримку діалогу і деескалацію.

ВИСНОВКИ

Відносини між США та Китаєм — це складний і багатогранний комплекс економічних, політичних та військових зв'язків, що значно впливає на глобальну стабільність та економіку. Історично, ці відносини пройшли шлях від ворожості до співпраці, зокрема у сфері торгівлі та інвестицій. Водночас економічна взаємозалежність не усунула значних політичних розбіжностей, зокрема через різні підходи до демократії, прав людини та конфлікту навколо Тайваню.

Останніми роками напруга між двома країнами посилюється, особливо внаслідок торговельної війни, технологічних санкцій та зростання військової активності в Індо-Тихоокеанському регіоні. США прагнуть обмежити вплив Китаю через дипломатичні та військові союзи, водночас продовжуючи внутрішні інвестиції в інфраструктуру та технології, щоб посилити власну економічну базу.

Відносини між США та Китаєм, ймовірно, продовжуватимуть балансувати між конфронтацією і співпрацею. Попри значне суперництво, є й можливості для спільних дій, особливо у питаннях глобальних викликів, таких як зміни клімату та міжнародна безпека. Подальший розвиток відносин значною мірою залежатиме від політичної волі обох сторін та готовності шукати компроміси, враховуючи взаємозалежність їх економік і глобальні інтереси.

Тайванська проблема є критичним викликом для глобальної стабільності та безпеки, що поєднує історичні, політичні та економічні аспекти. Історичний конфлікт між КНР та Тайванем посилюється суперечливими підходами США, які підтримують політику «одного Китаю», але водночас надають Тайваню оборонну допомогу. Така позиція США викликає жорстку реакцію Китаю, створюючи ризики військового зіткнення у регіоні.

Тайвань є важливим економічним гравцем, особливо у сфері напівпровідників, що робить його стратегічно значущим для глобальних ланцюгів постачання. Будь-яка ескалація конфлікту матиме серйозні наслідки не лише для регіону, а й для

світової економіки, створюючи загрозу збоїв у виробництві та постачанні високотехнологічних товарів.

Тайванське питання стає вододілом між країнами, що підтримують демократичні цінності, та державами, які остерігаються порушення відносин із Китаєм. Подальший розвиток ситуації залежатиме від дипломатичних зусиль міжнародного співтовариства, але конфліктна природа тайванського питання робить його потенційним центром геополітичної кризи, здатної вплинути на структуру міжнародних відносин у майбутньому.

Російсько-український конфлікт має значний вплив на Тайванське питання, оскільки його перебіг і наслідки стали певним сигналом для міжнародного співтовариства щодо можливого розвитку конфліктів за участю великих держав. Деякі аналітики вважають, що реакція міжнародної спільноти на дії Росії в Україні може вплинути на стратегію Китаю щодо Тайваню. Сильний економічний та дипломатичний тиск на Росію може послужити прикладом того, з якими наслідками може зіштовхнутися Китай у разі агресії проти Тайваню.

США та їхні союзники відіграють ключову роль у підтримці Тайваню, балансуючи між політикою стримування Китаю і прагненням уникнути прямого конфлікту. Політика «стратегічної двозначності» США дозволяє їм надавати Тайваню військову та дипломатичну підтримку без офіційного визнання його незалежності, залишаючи відкритою можливість втручання в разі загрози.

Японія, Австралія та інші партнери в регіоні також посилюють оборонну співпрацю з США, визнаючи важливість безпеки Тайваню для регіональної стабільності. ЄС обирає більш обережний підхід, хоча окремі країни, такі як Литва, відкрито підтримують Тайвань, демонструючи солідарність попри ризик погіршення відносин з Китаєм.

Міжнародні організації обмежені у впливі через право вето Китаю в ООН, але можуть впливати на ситуацію через економічні інструменти та посередництво, що залишається важливим важелем у міжнародних відносинах навколо Тайваню.

У конфлікті навколо Тайванської протоки існує кілька можливих сценаріїв розвитку, які варіюються від дипломатичних рішень до повномасштабного військового зіткнення. Ось основні з них:

– Нова політика послаблення з боку Китаю. У разі реалізації політики деескалації Китаєм можлива стабілізація відносин з Тайванем. Відмова від жорсткої риторики та військових маневрів, а також розширення економічних зв'язків могли б знизити рівень напруженості та зміцнити довіру між сторонами. Цей сценарій вимагає, щоб Китай пішов на поступки в деяких питаннях, таких як скорочення військової присутності навколо Тайваню, і підтримав заходи «м'якої сили» для культурного зближення, що може допомогти уникнути загрози конфлікту.

– Військовий конфлікт. Сценарій прямої військової агресії, який найчастіше обговорюється як найгірший, має значний ризик ескалації не тільки між Китаєм і Тайванем, але й може призвести до міжнародного протистояння, залучаючи США та їхніх союзників. Військовий конфлікт мав би руйнівні наслідки для обох сторін і світової економіки через перерви в постачанні напівпровідників та інших ключових товарів. Хоча цей сценарій можливий, його реалізація пов'язана з високими витратами та ризиком глобальної дестабілізації.

– Посередництво та мирне врегулювання. Сценарій посередництва за підтримки міжнародної спільноти має потенціал для створення довгострокового миру. Однак для реалізації такого підходу необхідна готовність до компромісів як з боку Китаю, так і з боку Тайваню, зокрема у питаннях політичного статусу та військових зобов'язань. Міжнародні посередники, такі як ООН, ЄС та інші нейтральні гравці, можуть сприяти мирному діалогу, проте політичні складнощі залишаються значною перешкодою на цьому шляху.

– Довготривалий статус-кво. Збереження поточного статус-кво дає можливість для обмеження напруженості, але не вирішує основних політичних суперечностей між сторонами. Така ситуація підтримує стабільність у

короткостроковій перспективі, проте тривала невизначеність може погіршити відносини, зокрема у випадку подальшого нарощування військових сил Китаю. США, продовжуючи надавати оборонну підтримку Тайваню, будуть зацікавлені у стримуванні Китаю, але це потребує значних ресурсів.

Оптимальними для обох сторін є сценарії, що передбачають мирне врегулювання або політику деескалації. Вони забезпечують умови для стабільності та економічного зростання, але вимагають готовності до компромісів і довіри між Китаєм, Тайванем та міжнародною спільнотою. Збройний конфлікт є надзвичайно ризикованим і має розглядатися як останній варіант. Для зниження напруженості міжнародним гравцям варто спрямувати свої зусилля на стимулювання діалогу та дипломатичної взаємодії, щоб підтримати стабільність у регіоні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Браун Д. Китай і Тайвань: просте пояснення суті конфлікту. ВВС. 2022. URL:<https://www.bbc.com/ukrainian/features-62396120> (дата звернення: 20.10.2024).
2. Брензович К. Торговельні відносини США та Китаю в сьгоднішніх умовах конкуренції//International economics and international relations. 2022. № 128. С 18-28.
3. Зеленюк Х. «Сталінград» для Китаю: вплив Путіна на Сі Цзіньпіна та майбутня війна Пекіна - інтерв'ю з тайванським експертом. ТСН. 2024. URL:<https://tsn.ua/exclusive/stalingrad-dlya-kitayu-vpliv-putina-na-si-czinpina-ta-maybutnya-viyna-pekina-interv-yu-z-tayvanskim-ekspertom-2490055.html> (дата звернення: 20.10.2024).
4. Китай і Тайвань: витоки протистояння. ВВС. 2019. URL:<https://www.bbc.com/ukrainian/features-46740156> (дата звернення: 06.08.2020).
5. Китайсько-тайванський конфлікт та російська агресія проти України: про спільне і відмінне між ними. Укрінформ. 2024. URL:<https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3812448-kitajskotajvanskij-konflikt-ta-rosijska-agresia-proti-ukraini-pro-spilne-i-vidminne-miz-nimi.html> (дата звернення: 20.10.2024).
6. Лепеха Я. МЗС Китаю заявило, що Тайвань "не є Україною" і завжди був частиною КНР. СУСПІЛЬНЕ НОВИНИ. 2022. URL:<https://suspilne.media/209834-mzs-kitau-zaavilo-so-tajvan-ne-e-ukrainou-i-zavzdi-buv-castinou-knr/> (дата звернення: 20.10.2024).
7. Набока. О. В. Політика США у східній Азії в 30-70-х роках XIX століття. К. Ужгород: Гражда, 2016. 281 с. URL:<https://uscipf.org/v3/wp-content/uploads/2014/08/backgrounder-on-US-China-relations.pdf> (дата звернення: 20.10.2024).

8. Підберезних І. Країни південно-східної Азії та політика балансування між США та Китаєм//Сполучені Штати Америки у сучасному світі: політика, економіка, право, суспільство. Збірник мат-лів II міжнар. Наук.-прак. Конф. (Львів, 15 трав. 2015 р.) Вип.2. С.: США у міжнародних відносинах. С 222-229.
9. Семиженко А. У країні за 8 тисяч кілометрів від України пильно стежать за російсько-українською війною. Що це за країна? Тайвань, якому теж загрожує вторгнення. Бабель. 2022. URL: <https://babel.ua/texts/76385-u-krajini-za-8-tisyach-kilometriv-vid-ukrajini-pilno-stezhat-za-rosiysko-ukrajinskoju-viynoyu-shcho-za-krajina-ce-tayvan-yakomu-tezh-zagrozhuje-vtorgnennya> (дата звернення: 20.10.2024).
10. Таран М. А. Проблема впливу визначення терміна «один Китай» на перспективи об'єднання між КНР та Тайванем // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Сходознавство. 2001. № 6. С.73-79.
11. Тайванська криза: три сценарії розвитку подій. Аналітичний центр ADASTRA. 2022. URL: <https://adastra.org.ua/blog/tajvanska-kriza-tri-scenariyi-rozvitku-podij> (дата звернення: 20.10.2024).
12. Тайвань продовжує допомагати Україні. Ukraine crisis media center. 2024. URL: <https://uacrisis.org/uk/tajvan-prodovzhuye-dopomagaty-ukrayini> (дата звернення: 20.10.2024).
13. Шевчук О. «Тайванська проблема» в контексті дестабілізації системи міжнародних відносин російсько-українською війною//Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI. 2022. № 04. С 47-53.
14. Якубовський С., Родіонова Т., Бабінчук о. Торговельне протистояння США та Китаю: причини та наслідки// Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм. 2013. № 11. С 35-44.

15. A history of China and Taiwan. The Week. 2023. URL:<https://theweek.com/news/world-news/china/960486/a-history-of-china-and-taiwan> (дата звернення: 20.10.2024).
16. Abdel-Fattah P. Ramifications for the Global Economy in the Case of a China-Taiwan Conflict? Al Habtoor Research Centre. 2023. URL: <https://www.habtoorresearch.com/programmes/ramifications-for-the-global-economy-in-the-case-of-a-china-taiwan-conflict/> (дата звернення: 20.10.2024).
17. Alden E. Failure to Adjust. Rowman & Littlefield. 2016. 306 p.
18. Autor D., Dorn D., Hanson. G. The China Shock: Learning from Labor Market Adjustment to Large Changes in Trade. National Bureau of Economic Research. 2016. URL: <https://www.nber.org/papers/w21906> (дата звернення: 20.10.2024).
19. Bing N. How Southeast Asia Might React in a Potential Military Conflict Over Taiwan. Carnegie Endowment for International Peace. 2024. URL: <https://carnegieendowment.org/research/2024/06/how-southeast-asia-might-react-in-a-potential-military-conflict-over-taiwan?lang=en> (дата звернення: 20.10.2024).
20. Bohan C., Brunnstrom D. Trump says U.S. not necessarily bound by 'one China' policy. Reuters. 2016. URL: <https://www.reuters.com/article/us-usa-trump-china-idUSKBN1400TY/?il=0> (дата звернення: 20.10.2024).
21. Boxer Rebellion. History. 2023. URL:<https://www.history.com/topics/asian-history/boxer-rebellion> (дата звернення: 20.10.2024).
22. Boyd H., Gady F., Glaese O., Nouwens M., Schreer B. Taiwan, Cross-strait Stability and European Security: Implications and Response Options//The International Institute for Strategic Studies. 2022. 47 p.
23. Blinken A. The Administration's Approach to the People's Republic of China. U.S. Department of State. 2022. URL:<https://www.state.gov/the-administrations-approach-to-the-peoples-republic-of-china/> (дата звернення: 20.10.2024).

24. Brunnstrom D., Grant P. Biden signs bill banning goods from China's Xinjiang over forced labor. Reuters. 2021. URL: <https://www.reuters.com/world/us/biden-signs-bill-clamp-down-products-chinas-xinjiang-2021-12-23/> (дата звернення: 20.10.2024).
25. Brussels Summit Communiqué. North Atlantic Treaty Organization. 2021. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/news_185000.htm (дата звернення: 20.10.2024).
26. Cerulus L. Europe turns cool on Chinese tech. Politico. URL: <https://www.politico.eu/article/europe-reaches-moment-of-reckoning-over-5g-security-huawei-us-donald-trump-cybersecurity/> (дата звернення: 20.10.2024).
27. Chinese Companies Listed on Major. U.S. Stock Exchanges. U.S.- CHINA | ECONOMIC and SECURITY REVIEW COMMISSION. 2024. URL: <https://www.uscc.gov/research/chinese-companies-listed-major-us-stock-exchanges> (дата звернення: 20.10.2024).
28. Chun-mei H. Chinese leader Xi Jinping signs new rules governing «non-war» military operations. Radio Free Asia. 2022. URL: <https://www.rfa.org/english/news/china/military-rules-06132022153121.html> (дата звернення: 20.10.2024).
29. Clough R. Cooperation Or Conflict in the Taiwan Strait?//Rowman & Littlefield. 1999. 155 p.
30. Cohen Z., Marquardt A., Atwood K. Blame game escalates between US and China over coronavirus disinformation. CNN. 2020. URL: <https://edition.cnn.com/2020/03/24/politics/us-china-coronavirus-disinformation-campaign/index.html> (дата звернення: 20.10.2024).
31. Commerce Implements New Export Controls on Advanced Computing and Semiconductor Manufacturing Items to the People's Republic of China (PRC). Bureau of Industry & Security. 2022. URL: <https://www.bis.doc.gov/index.php/documents/about->

bis/newsroom/press-releases/3158-2022-10-07-bis-press-release-advanced-computing-and-semiconductor-manufacturing-controls-final/file (дата звернення: 20.10.2024).

32. Dealing with a PR Disaster – The U.S. Bombing of the Chinese Embassy in Belgrade. ADST. 2013. URL:<https://adst.org/2013/05/dealing-with-a-pr-disaster-the-u-s-bombing-of-the-chinese-embassy-in-belgrade/> (дата звернення: 20.10.2024).

33. Fisher M. This surprising chart shows which countries own the most U.S. debt. The Washington Post. 2013. URL:<https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2013/10/10/this-surprising-chart-shows-which-countries-own-the-most-u-s-debt/> (дата звернення: 20.10.2024).

34. Fabian J., Du L. Trump Halts U.S. Payments to WHO, Citing Reliance on China. Bloomberg. 2020. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-04-14/trump-says-he-s-halting-payments-to-who-for-data-sharing-failure> (дата звернення: 20.10.2024).

35. Green B., Talmadge C. The Consequences of Conquest. Foreign Affairs. 2022. URL:<https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2022-06-16/consequences-conquest-taiwan-indo-pacific> (дата звернення: 20.10.2024).

36. Gordon S., Mullen M., Sacks D. U.S.-Taiwan Relations in a New Era. Responding to a More Assertive China. Council on Foreign Relations. 2023. URL: <https://www.cfr.org/task-force-report/us-taiwan-relations-in-a-new-era/findings#security> (дата звернення: 20.10.2024).

37. Haass R., Sacks D. American Support for Taiwan Must Be Unambiguous. Foreign Affairs. 2020. URL:<https://www.foreignaffairs.com/articles/united-states/american-support-taiwan-must-be-unambiguous> (дата звернення: 20.10.2024).

38. History of the U.S. and China. U.S. Embassy & Consulates in China. 2018. URL:<https://china.usembassy-china.org.cn/history-of-the-u-s-and-china/#military> (дата звернення: 20.10.2024).

39. Holland S., Mitchell J., McCool G. Trump - China, other nations have become 'spoiled' on trade. Reuters. 2018. URL: <https://www.reuters.com/article/us-usa-trade-china-trump/trump-china-other-nations-have-become-spoiled-on-trade-idUSKCN1H2MD/> (дата звернення: 20.10.2024).
40. Holland S., Pamuk H., Martina M., Crossley G. U.S. officials to boycott Beijing Olympics over rights 'atrocities'. Reuters. 2021. URL: <https://www.reuters.com/lifestyle/sports/us-officials-boycott-beijing-olympics-cnn-2021-12-06/> (дата звернення: 20.10.2024).
41. Hong Kong Human Rights and Democracy Act of 2019. Senate and House of Representatives of the United States of America PUBLIC LAW 116–76—NOV. 27, 2019. 12 p. URL: <https://www.congress.gov/bill/116th-congress/senate-bill/1838/text> (дата звернення: 20.10.2024).
42. Horace B. Taiwan | Updated scenarios for crisis in 2023 and beyond. 2023. URL: <https://dragonflyintelligence.com/news/taiwan-updated-scenarios-for-crisis-in-2023-and-beyond/> (дата звернення: 20.10.2024).
43. How Trade with China Benefits the United States. US-China Business Council. 2024. URL: <https://www.uschina.org/how-trade-china-benefits-united-states> (дата звернення: 20.10.2024).
44. Hsiao R. Taiwan's Growing Significance in European Policy Illustrated by Germany-China Diplomatic Exchanges//Global Taiwan Brief Vol 8. №14. 2023. 14 p.
45. Hunnicutt T., Kim Ch.R., Hogue T. No change in U.S. policy towards Taiwan, says White House official. Reuters. 2022. URL: <https://www.reuters.com/world/no-change-us-policy-towards-taiwan-says-white-house-official-2022-05-23/> (дата звернення: 20.10.2024).
46. Immigration and Nationality Act. Association of centers for the study of congress. URL: <https://acsc.lib.udel.edu/exhibits/show/legislation/immigration> (дата звернення: 20.10.2024).

47. Jan. 1979: Sino-US diplomatic ties established. 2009. URL:https://www.chinadaily.com.cn/60th/2009-09/01/content_8642708.htm (дата звернення: 20.10.2024).
48. Johnson I. Takeaway From the Biden-Xi Meeting: Jaw Jawing as Success. Council on Foreign Relations. 2021. URL:<https://www.cfr.org/blog/takeaway-biden-xi-meeting-jaw-jawing-success> (дата звернення: 20.10.2024).
49. Kagotani K., Wu W. C. When do diplomatic protests boomerang? Foreign protests against US arms sales and domestic public support in Taiwan. *International Studies Quarterly*. 66 (3). 2022. 10 p.
50. Kanapathy I. Taiwan Doesn't Need a Formal U.S. Security Guarantee. *Foreign Policy*. 2022. URL:<https://foreignpolicy.com/2022/04/26/taiwan-us-security-guarantee-defense-china-ukraine-war/> (дата звернення: 20.10.2024).
51. Kastner S. International Relations Theory and the Relationship across the Taiwan Strait//*International journal of Taiwan studies*. 2018. № 1. p161-183.
52. Kaufman A. The «Century of Humiliation» and China's National Narratives//Hearing: China's Narratives Regarding National Security Policy (Washington, March 10, 2011). U.S.-China Economic and Security Review Commission, 2011. 11 p.
53. Kurilla M., McGowan A. Prized Panda Diplomats Return to Beijing. Council on Foreign Relations. 2023. URL:<https://www.cfr.org/blog/prized-panda-diplomats-return-beijing> (дата звернення: 20.10.2024).
54. Langley W., Ho-him Ch., Hale T. How rising tensions across the Taiwan Strait could threaten global trade. *Financial Times*. 2022. URL:<https://www.ft.com/content/68871ec9-6741-4e0a-8542-940152df4e36> (дата звернення: 20.10.2024).
55. Lawrence S. Taiwan: Background and U.S. Relations. Congressional Research Service. 2024. URL:<https://crsreports.congress.gov/product/pdf/IF/IF10275> (дата звернення: 20.10.2024).

56. Levine R., Freeman C., Scobell A. Blinken's China Trip Shows Both Sides Want to Stabilize Ties. The United States Institute of Peace. 2024. URL:<https://www.usip.org/publications/2024/04/blinkens-china-trip-shows-both-sides-want-stabilize-ties> (дата звернення: 20.10.2024).

57. Liptak K., Judd D., Gan N. Biden says US would respond «militarily» if China attacked Taiwan, but White House insists there's no policy change. CNN. 2022. URL: <https://edition.cnn.com/2022/05/23/politics/biden-taiwan-china-japan-intl-hnk/index.html> (дата звернення: 20.10.2024).

58. Maizland L. Why China-Taiwan Relations Are So Tense. Council on Foreign Relations. 2024. URL: <https://www.cfr.org/backgrounders/china-taiwan-relations-tension-us-policy-biden> (дата звернення: 20.10.2024).

59. McKinney J. Harris P. Deterrence Gap: Avoiding War in the Taiwan Strait. Carlisle, PA: USAWC Press. 2024. 113 p.

60. Meredith S. China responds to US after Treasury designates Beijing a 'currency manipulator'. CNBC. 2019. URL: <https://www.cnbc.com/2019/08/06/trade-war-china-responds-to-us-after-claim-of-being-a-currency-manipulator.html> (дата звернення: 20.10.2024).

61. Mistreanu S. US approves \$2 billion in arms sales to Taiwan including advanced missile defense system. Associated Press. 2024. URL: <https://apnews.com/article/us-taiwan-china-arms-sale-missile-defense-bd14986ada9cfc894c5b1168aea27d02> (дата звернення: 20.10.2024).

62. Monroe E. U.S.-China Relations: A Brief Historical Perspective. Report by the U.S.-China Policy Foundation. 2014. 11 p.

63. Moritsugu K., LEE M. US ratchets up China tensions, closing Houston consulate. The Associated Press. 2020. URL: <https://apnews.com/article/donald-trump-us-news-ap-top-news-houston-virus-outbreak-ffc84d09363ba0a1a0e6db3c05bb8322> (дата звернення: 20.10.2024).

64. Phillips T. US hails China trade deal as sign relations are 'hitting a new high. The Guardian. 2017. URL: <https://www.theguardian.com/world/2017/may/12/us-hails-china-trade-deal-as-sign-relations-are-hitting-a-new-high> (дата звернення: 20.10.2024).
65. Pompeo M. Communist China and the Free World's Future. U.S. Department of State. 2020. URL:<https://2017-2021.state.gov/communist-china-and-the-free-worlds-future-2/index.html> (дата звернення: 20.10.2024).
66. Pompeo M. Determination of the Secretary of State on Atrocities in Xinjiang. U.S. Department of State. 2021. URL:<https://2017-2021.state.gov/determination-of-the-secretary-of-state-on-atrocities-in-xinjiang/index.html> (дата звернення: 20.10.2024).
67. President Tsai delivers remarks on the live-fire military exercises China conducting in areas around Taiwan. Office of the President Republic of China (Taiwan). 2022. URL:<https://english.president.gov.tw/News/6295> (дата звернення: 20.10.2024).
68. Preventing War in the Taiwan Strait. Crisis Group. 2023. URL: <https://www.crisisgroup.org/asia/north-east-asia/taiwan-strait-china/333-preventing-war-taiwan-strait> (дата звернення: 20.10.2024).
69. Price P. Sunnylands Summit With U.S. And China Presidents Ends On Positive Note. Forbes. 2013. URL: <https://www.forbes.com/sites/pamprice/2013/06/10/sunnylands-summit-with-u-s-and-china-presidents-ends-on-positive-note/> (дата звернення: 20.10.2024).
70. Ratcliffe J. China Is National Security Threat No. 1. WSJ. 2020. URL:<https://www.wsj.com/articles/china-is-national-security-threat-no-1-11607019599> (дата звернення: 20.10.2024).
71. Remarks by President Biden in Address to a Joint Session of Congress. The White House. 2021. URL:<https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/11/11/us-china-joint-announcement-climate-change> (дата звернення: 20.10.2024).

72. Readout of President Joseph R. Biden Jr. Call with President Xi Jinping of the People's Republic of China. The White House. 2022. URL:<https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/03/18/readout-of-president-joseph-r-biden-jr-call-with-president-xi-jinping-of-the-peoples-republic-of-china-2/> (дата звернення: 20.10.2024).

73. Red Scare. History. 2023. URL:<https://www.history.com/topics/cold-war/red-scare> (дата звернення: 20.10.2024).

74. Remarks by President Biden in a Press Conference | Bali, Indonesia. The White House. 2022. URL:<https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2022/11/14/remarks-by-president-biden-in-a-press-conference-bali-indonesia/> (дата звернення: 20.10.2024).

75. Remarks by Vice President Pence on the Administration's Policy Toward China. The White House. 2018. URL: <https://trumpwhitehouse.archives.gov/briefings-statements/remarks-vice-president-pence-administrations-policy-toward-china/> (дата звернення: 20.10.2024).

76. Rigger Sh. Why Taiwan Matters: Small Island, Global Powerhouse//Rowman & Littlefield. 2011. 228p.

77. Rosenthal E., Sanger D. U.S. Plane in china after it collides with Chinese jet. The New York Times. 2001. URL:<https://www.nytimes.com/2001/04/02/world/us-plane-in-china-after-it-collides-with-chinese-jet.html> (дата звернення: 20.10.2024).

78. Sacks D. Why Is Taiwan Important to the United States? Council on Foreign Relations. 2023. URL: <https://www.cfr.org/blog/why-taiwan-important-united-states> (дата звернення: 20.10.2024).

79. Santoro D., Cossa R. Summary of «The World After Taiwan's Fall»/Pacific Forum. URL: <https://www.linkedin.com/pulse/summary-world-after-taiwans-fall-taiwan-digital-diplomacy-associati> (дата звернення: 20.10.2024).

80. Sasane A., PrathaJhala. Impact of Russia Ukraine War on Taiwanese Economy//World Journal of Advanced Research and Reviews. 2024. 22(01). p 566–570.

81. Schubert G. Taiwan and The 'China Impact' Challenges and Opportunities//Routledge. 2018. 334 p.

82. Siripurapu A., Berman N. The Contentious U.S.-China Trade Relationship. Council on Foreign Relations. 2024. URL: <https://www.cfr.org/background/contentious-us-china-trade-relationship> (дата звернення: 20.10.2024).

83. Smith H. China 'more likely' to invade Taiwan - and attack could come in 2027, island's foreign minister Joseph Wu warns. Sky UK. 2023. URL: <https://news.sky.com/story/china-more-likely-to-invade-taiwan-and-attack-could-come-in-2027-islands-foreign-minister-josephwu-warns-12789179> (дата звернення: 20.10.2024).

84. Statement By U.S. Trade Representative Robert Lighthizer on Section 301 Action. Office of the united states trade representative. 2019. URL: <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2019/may/statement-us-trade-representative> (дата звернення: 20.10.2024).

85. Swaine M., Park J. Paths to Crisis and Conflict Over Taiwan. Quincy Institute for Responsible Statecraft. 2024. №51. 36 p.

86. Tai C., Luo R. Why China's economy is stalling out. The Taipei Times. 2024. URL: <https://www.taipetitimes.com/News/editorials/archives/2024/02/19/2003813745> (дата звернення: 20.10.2024).

87. Terajima A. Taiwan's FM: 'If Russia can do that to Ukraine, China might do the same to Taiwan'. 2024. URL: <https://kyivindependent.com/taiwans-fm-democracies-should-unite-to-prevent-russia-china-from-expanding-further/> (дата звернення: 20.10.2024).

88. The Rape of Nanking. History. 2024. URL: <https://www.history.com/this-day-in-history/the-rape-of-nanking> (дата звернення: 20.10.2024).

89. The Taiwan Straits Crises: 1954–55 and 1958. Office of the Historian, Foreign Service Institute United States Department of State. URL:<https://history.state.gov/milestones/1953-1960/taiwan-strait-crisis> (дата звернення: 20.10.2024).

90. Tillerson R. Remarks Before His Meeting With Chinese Foreign Minister Wang Yi. U.S. Department of state. 2017. URL: <https://2017-2021.state.gov/remarks-before-his-meeting-with-chinese-foreign-minister-wang-yi/index.html> (дата звернення: 20.10.2024).

91. Treasury Designates China as a Currency Manipulator. U.S. Department of the Treasury. 2019. URL: <https://home.treasury.gov/news/press-releases/sm751> (дата звернення: 20.10.2024).

92. Treasury Releases Report on Macroeconomic and Foreign Exchange Policies of Major Trading Partners of the United States. U.S. Department of the Treasury. 2020. URL: <https://home.treasury.gov/news/press-releases/sm751> (дата звернення: 20.10.2024).

93. Trump agrees to honour 'One China' policy despite threats. BBC. 2017. URL: <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-38927891> (дата звернення: 20.10.2024).

94. Tuma P. What's driving Central and Eastern Europe's growing ties with Taiwan? Atlantic Council. 2023. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/whats-driving-central-and-eastern-europes-growing-ties-with-taiwan/> (дата звернення: 20.10.2024).

95. U.S.-China Joint Announcement on Climate Change. The White House. 2014. URL:<https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2014/11/11/us-china-joint-announcement-climate-change> (дата звернення: 20.10.2024).

96. U.S. Relations With Taiwan. U.S. Department of state. 2022. URL:<https://www.state.gov/u-s-relations-with-taiwan/> (дата звернення: 06.08.2020).

97. United States Extended Credits to Nationalists. USCAnnenberg. URL:<https://uschinaexchange.usc.edu/exchange/united-states-extended-credits-nationalists> (дата звернення: 20.10.2024).

98. US Exports to China. US-China Business Council. 2023. URL:<https://www.uschina.org/articles/us-exports-to-china-2023/> (дата звернення: 20.10.2024).

99. USTR Releases Product Exclusion Process for Chinese Products Subject to Section 301 Tariffs. Office of the united states trade representative. 2018. URL: <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/press-releases/2018/july/ustr-releases-product-exclusion> (дата звернення: 20.10.2024).

100. What Happened When China Joined the WTO? Council on Foreign Relations. 2021. URL: <https://education.cfr.org/learn/reading/what-happened-when-china-joined-wto> (дата звернення: 20.10.2024).

101. Wonacott P. Costly Conflict: Here's How China's Military Options for Taiwan Backfire. The United States Institute of Peace. 2024. URL: <https://www.usip.org/publications/2024/10/costly-conflict-heres-how-chinas-military-options-taiwan-backfire> (дата звернення: 20.10.2024).

102. Why Taiwan matters to China (and the rest of the world). Investment Monitor. 2022. URL:<https://www.investmentmonitor.ai/special-focus/ukraine-crisis/taiwan-matters-china-semiconductors-russia/?cf-view&cf-closed> (дата звернення: 20.10.2024).

103. 1949 – 2024 U.S.-China Relations. Council on Foreign Relations. 2024. URL: <https://www.cfr.org/timeline/us-china-relations> (дата звернення: 20.10.2024).